

Библиотека
СЛОВО ОД ВОДОЧА

Наум Струмички
Митрополит

СЛОВО ОД ВОДОЧА

Македонска Православна Црква
Струмичка Епархија

Издава:

Манастир Свети Леонтиј
Водоча 2002

Лектура:

Ана Христова

Дизајн на корица:

Вана Урошевиќ

Книгата ја издаваме
по повод
триесет и пет години
од возобновувањето
на автокефалноста
на Охридската Архиепископија,
Македонската Православна Црква
и по повод новото сведоштво...

СОДРЖИНА

Предговор	❧ I - XI ❧
Целиот живот - богослужење	❧ 13 ❧
Искушенијата ја откриваат содржината на срцето	❧ 19 ❧
Порака за покајание	❧ 27 ❧
Да го преобразиме нашето постоење	❧ 32 ❧
За монашкиот етос	❧ 41 ❧
Апологија на монаштвото	❧ 61 ❧
Монасите не се марионети	❧ 68 ❧
Борба со своите страсти	❧ 76 ❧
За озборувањето	❧ 80 ❧
По повод некои текстови што излегуваат во дневниот печат во врска со животот и случувањата во Црквата	❧ 85 ❧
Грешникот го љубиме, а гревот го мразиме	❧ 91 ❧
Ново сведоштво	❧ 97 ❧
Беседа во Водоча	❧ 101 ❧

За Архиепископот	105
Без собирање политички поени	110
Екклесиолошки одговори - за името и статусот на Црквата	117
Не ни треба административно признавање, туку евхаристиско единство	129
Нема православна Црква без двојно име	135
Војна	141
Ако не ја запреме војната во срцето, таа секогаш ќе се пројавува	146
За свештенството на жената	159
Дијалог	170

ПРЕДГОВОР

Книгата што е пред нас е многуопфатна и далекусежна... Во неа се судираат два света: граѓанскиот и монашкиот... Иако тоа не треба да биде така, зашто светот не е создаден да биде мноштво од светови, туку Црква. Една. По молитвите на Старецот, се надеваме Бог да им даде сол на нашите зборови, а луѓето да ги разберат.

Денес нашиот читател нема речиси никаква историска дистанца од поголемиот дел од настаните за кои се зборува овде. Нурнат е во истата духовна топографија со која се соочува и книгава (освен ако не е монах), а има секако и прашања и проблеми што ги смета за свои, други. Се надеваме дека сепак храбро ќе појде да ја положи својата надеж на Верата, Љубовта и Вистината како што овде ќе му бидат неотстапно предочувани. Тие, на нивните вечни и неуморни рамења, единствени ќе ја понесат тежината на постоењето, пред да дојдеме до мирното пристаниште на избавувањето во Христа.

Ја сметаме оваа книга за најдлабок љубовен гест до луѓето од оваа земја, за оној што со својот допир ја прифаќа и целива секоја здо-

страна ги покажа крајно позитивните придобивки кои овој приод му ги носел токму на квалитетот на овоземната реалност, на историјата, а и да не зборуваме за есхатолошката перспектива.

Доаѓањето на чудесниот светогорски монах во по многу нешта далечната 1995 година ја разбранува дотогаш разлутаната, во најголема мера хетерогена и неосвестена за своите боготрагателски пориви, маса духовно устремени но дезориентирани и изнемоштени, главно млади луѓе, од кои дел штотуку ја спознаа сепримирувачката тајна на Црквата, со единствениот и незаменлив предвкус на полнотата на животот во Христа и - оваа личност уште во тој прв момент удри таков печат врз животот на Црквата во Македонија, што денес нејзиниот изменет опис само делумно, во мерата на нашето покајание (да се изразиме со речникот на Старецот), ни ги разоткрива далекуродните димензии на новопоставениот почеток.

Слово од Водоча главно ги бележи или верски индиферентните или негативните рефлексии на средината од првиот бран монашења и заминувања во манастир. Тие сепак се најдоа збунети и немоќни пред бодриот и за нас нов и несфатлив блесок на словото на тогаш востолчениот Владика:

Присусвојто на висинскиите монаси кај луѓето ја буди засаната совест, го презни оштенојто срце, го урива рационалнојт поглед на светиот. Нивниите мисли, зборови и дела се преносници на силата на Царството Небесно во овој свет. Никој во нивнојт присусво не оштанува рамнодушен.

...Монашството во својата суштина е онтолошки бунт против најдлабокит свет, најдлабоката природа и самољубието.

...Монахот не Му принесува на Бога само нешто од она што е негово, туку самојт себеси, целиот свој живот и надеж, а Бог му се ошкрива и принесува нему како личност.

Дефинициите за монаштвото што ги дадоа неговите одговори заговараат едно ни оддалеку ненасетено искуство, кое Црквата овде денес веќе почнува еднодушно и длабоко да си го посакува себеси.

Она што не влезе во книгата, она што никогаш не се објави, а за многумина - кои доаѓаа во манастир заради монашки живот или за утврдување во верата - беше знак на 'радоста на спасението', неизмерна среќа на себепронајденост во Христа, во ликот на возљубениот брат-верник, а потоа и во секој човек и сето создание; таа огромна надеж на идниот век и нејзиното исполнување - како тогаш и некогаш по молитвите на Старецот - Бог повторно да ни ги

даде на сите, во денот кога ќе нè најде подготвени да примиме совршено. Амин.

Ние не можеме да ги опишаме очите на нашиот Старец. Тие нас нè видоа преродени и исправени уште во првите, слаби чекорчиња на нашата вера. Ние сме поразени од мислата дека денес молчаливо молитвено се затвараат пред сета недоволност на нашиот возврат и го чуваме сеќавањето за првите патокази кон оние за сите зададени хоризонти на Црквата Божја, кога ја видоа оваа земја во подножјето на Света Гора. Знаејќи го Старецот и надземната трезвеност на неговите зборови - на кои досега сме чуле да им се скратува, но не и да им се додавало во вредноста - смислата на неговите многуопфатни зафати околу квалитетот на црковниот, а особено на манастирскиот живот, нè охрабрува во оваа тогаш изговорена дијахронија да насираме темел на една визија на која и самите почнуваме да ѝ ги согледуваме духовните, ако не и материјалните изохипси.

Во три текста *Слово од Водоча* ја вклучи едната страна на преписката *миџројолиџи Наум / Православен Христијанин*, при што под псевдонимскиот потпис на другиот дописник застана извесна личност во којашто Старецот, веруваме, препозна едно од неговите духовни чеда кои по прашањата на своите дигреси и двоумења во духовниот, а потоа и за црковниот живот

воопшто, го изразија својот сомнеж во началата и одговорите на Старецот-Епископ, оддалечувајќи се и димензионирајќи ги сопствените недостатоци од аскетско-исихастички карактер дури на еклисиолошкиот план на адресата на сеопштата јавност. Како и да е, Владиката никогаш не го разоткри идентитетот на *Православниот Христичјанин* и од позиција на една аскетска етика, со достатна доза на почит, евентуалниот неостварен коливарски нишан на својот предизвикувач го издигна на изгубеното и во сè посовршено аскетско-исихастичко рамниште на личносните, вистински љубовни, во Христа, односи.

(Насоката на благороден улов, само во пределите на нетленото искуство на монашкиот аскетско-исихастички и на епископскиот благодатен опит, упати другата страна на оваа преписка да не влезе во книгата.)

Знаеме дека смирениот мирјанин во *Слово од Водоча* ќе си го пронајде радарот за својот богокопнежлив и човекољубив курс во овие времиња на краен молк и видливо опасна пловидба и дека ќе знае одовде да ја поцрпи својата надеж.

Уморниот од бескрајните возбудливи но во својата конечност суетни и трошнолитни патувања во потрага по тоталитет - на сè што постои и на сè за што тој знае - интелектуалец и љубител на уметноста од дваесет и првиот век -

кој би го знаел... Магливите брегови на неговата цел недофатно се преместуваат сè во нови преливи на истиот слабичок одблесок на магичната сонувана мудрост што му го мами погледот далеку од длабинските ризници на неговото срце, кое од тој ловец на познанија останува единствено неиспитано и речиси секогаш немилосрдно испокршено и непростливо презрено, за разлика од, да речеме, еден скап од него возљубен уметнички предмет, пасија и идеал... Простете.

На читателите од редовите на манастирото, дури и на оние во манастирите што ги раководи Старецот, оваа хроника ќе им донесе драгоцен жетва од животодавните полиња на Светото Предание на Црквата. Масовниот медиум со својата дијаметрално профана текстура ѝ додаде можеби и повеќе од стилски нагласок на незадржливата сила на вечните Божествени вистини при овој несекојдневен ангажман на применетата аскетика. (Иако ретко се отвара да прослови на конкретни фокусни теми од зададената историска стварност, благодарение на мисијата на епископскиот призив на Старецот од една и на современото речиси глобално униение од друга страна, таа наука над науките - заради спасението, се надеваме, на мнозина - ја отвори денес својата богоглаголива уста преку овој Митрополит и нè извести).

Ние, научени оишино во Светоито Предание, познавме дека виситинаиа не е идеја или теорија или философија или нешто друго слично, само човечко, создадено и променливо ...Дека Виситинаиа пред сè е предвечна Божествена Личност ...Дека Оието е Виситина, Синот е Виситина, Светиот Дух е Виситина ...Дека сè што е виситиниито нишу лесно се добива нишу лесно се губи ... Дека духовниот човек при секој испит најнапред се свршува кон своето срце ...Дека престојувајќи молиивно во срцеито, умот се причестува со Божествената благодат којашто секој човек ја добива при Светоито Кришение ...Се просветлува преобразен од оваа благодат ...Дека преку оваа просветленост на умот монахот (или човекот што ја стекнал) ги познава најните на живоито вооито, најните на Бога и на Светоито Писмо, најната на Црквата ...Дека знаеието погордува и разградува, а љубовта гради ...Дека виситинскоито знаење и познание претоставува љубов и заедница, всушност секогаш е љубов и заедница ...Дека сие имаме потреба од оишен духовен оиец кој со помош Божја внапреино ќе не прероди и промени ...Дека оној што ги исполнува заповедиите ќе биде благословен ...Дека односот 'духовен оиец - духовно чедо' е Света Тајна на взаимно проникнување и растење во

*Христѝа ...Единсѝвоѝѝо е дар кој Троицниѝѝ Боѝ
им ѝо оѝкрива на 'чисѝѝѝѝе ѝо срце'.*

Монасите неизбежно во самата книга ќе ги пронајдат и вметнатите транспарентни одломки на изворната чиста аскетика во предание на корифејот.

Денес збунетото лице на човечката историја веќе одамна ги смета за ретки шансите да застане вака под мирниот зрак на светлината на умот вподобен на Христовиот. Човештвото најчесто го живее својот грч далеку од надежта низ чистотата на овој Исус Когошто Го распна - пастирскиот жезол, во цртите на нашиот изнемоштен свет, ангелски неуморно да го отпретува и јакне залогот на Воскресението.

Откровенијата на словото впишани во страниците на книгава - се молиме на сите да ни ја внушат својата спасителна тајна, длабоко во срцата и животите. Тие го отворија фронтот за визијата светот да стане Црква и пристапот кон можноста на Царството Небесно во нас. Не знаеме дали странскиот читател ќе успее да ги премавне геополитичките одредници на актуелниот македонски ангажман. И немаме објаснување за богоизбраноста на македонскиот човек да го ужива доверливото крило на Светиот Дух спрострено ваму низ Светата десница на Старецот.

нашре го преобразува: му носи светлина на вераиѝа, му носи сила за ѝодвигоиѝ, му влева надеж во духовнаиѝа борба. Духовно го раѓа и го гради, ѝреку взаемниоѝ личносен однос, новиоѝ, во Хрисиѝа, човек. *

Како припадници на една саможива и разнебитена генерација, ја разбравме потребата горниот цитат постојано да ни се повторува. Тоа, низ долгата историја на светоотечкото Предание луѓето обично го носеа на својот природен почеток и не беше неопходно.

Сестринството од манастирот на
Пресвета Богородица Елеуса возглавено од
монахиња Сара

---

* Во нивниата подлабока смисла сите цитати наведени во текстот на предговорот читателот може да ги пронајде во изворните конситуации низ книгата.

Промените во насловите или на други места во однос на текстовите од медиумските извори произлегуваат или заради последицата на парафразите во печатот или заради предавање на словото во полнота и со целосна јасност во духот на Преданието како што денес ја цениме рецепциската моќ на читателот и на ниеден начин не ја засегаат автентичноста на исказот (особено кај политички нагласените содржини).

нашре го преобразува: му носи светлина на вераиѝа, му носи сила за ѝодвигоиѝ, му влева надеж во духовнаиѝа борба. Духовно го раѓа и го гради, ѝреку взаемниоѝ личносен однос, новиоѝ, во Хрисиѝа, човек. *

Како припадници на една саможива и разнебитена генерација, ја разбравме потребата горниот цитат постојано да ни се повторува. Тоа, низ долгата историја на светоотечкото Предание луѓето обично го носеа на својот природен почеток и не беше неопходно.

Сестринството од манастирот на
Пресвета Богородица Елеуса возглавено од
монахиња Сара

---

* Во нивниата подлабока смисла сите цитати наведени во текстот на предговорот читателот може да ги пронајде во изворните конситуации низ книгата.

Промените во насловите или на други места во однос на текстовите од медиумските извори произлегуваат или заради последицата на парафразите во печатот или заради предавање на словото во полнота и со целосна јасност во духот на Преданието како што денес ја цениме рецепциската моќ на читателот и на ниеден начин не ја засегаат автентичноста на исказот (особено кај политички нагласените содржини).

ЦЕЛИОТ ЖИВОТ - БОГОСЛУЖЕЊЕ

„Струмица денес” ...интервју...
септември, 1995 година

*Ваше Високопреосвештенство,
кажејте ни нешто за Вас...*

Кој сум и што сум? На ова прашање ми навираат во сеќавање зборовите од една молитва што ја читаме на Светата Литургија пред Причеста со Телото и Крвта Христови: „Верувам, Господи и исповедам дека Ти Си навистина Христос, Син на живиот Бог, Кој дојде во светот да ги спаси грешните од кои првиот сум јас”. Ова благодатно чувство дека лично ние сме најгрешни - како плод на соборниот живот на Црквата Христова - е карактеристика на секој православен христијанин. Христос Богочовекот ги зема гревовите на светот врз Себе. Јас како Епископ застанат на местото и во образот Христов, како отец и учител на Црквата, како пастир добар, ги земам гревовите на своите духовни чеда врз себе и си ја полагам својата душа за нив. Ако мојата љубов беше поголема, ако мојата молитва беше поголема, ако бев свет, помалку зло ќе имаше во светот околу мене. Значи јас згрешив

и јас сум виновен, а не некој друг; не оној што го љубам. Така ме учи љубовта. И затоа, принесувајќи ги Светите Дарови пред и во име на Црквата, на Светата Литургија (Евхаристија) молитвословам: „...и оспособи нè за гревовите свои и за незнаењето на народот да Ти принесуваме дарови и духовни жртви ...и благиот Дух на благодатта Твоја да слезе на нас и на овие предложени Дарови и на сиот Твој народ”. Ете кој сум и како се чувствувам.

*Ни доаѓајте од Света Гора.
Што претставуваше она за Вас?*

Света Гора... Таму се учевме да љубиме. Таа е лулка на вистински личности и вистинска заедница и затоа, пред сè, место на благодареење. Монахот не Му принесува на Бога само нешто од она што е негово, туку самиот себеси, целиот свој живот и надеж, а Бог му се открива и принесува нему како личност. Тој личносен однос со Бога секогаш се проверува во заедница со нашите ближни. Христос во Својата љубов се поистоветува со секој човек на земјата. Затоа, ближниот не треба да го повредиме ниту со мисла, а камо ли со збор или со зло дело. Тоа не е лесен подвиг, но затоа е радосен. Светогорскиот монах се труди со пост и молитва, со воздржание и смирение, со покајание - да го победи своето

самољубие и да се здобие со братољубие. Извор и сила, смисла, полнота и центар на овој живот е Светата Евхаристија, Литургијата на Црквата, која на Света Гора се служи секој ден. Таму највистински се причестуваме и го предвкусуваме Царството Небесно сега и овде. Света Гора не е само место туку истовремено е и начин на постоење и затоа ни е многу блиска на сите нас, а посебно на нашиот македонски народ, низ вековите растен во нејзиното подножје.

*Вашиите први впечатливици за соспојбата во
Струмичката Епархија и кои задачи стојат
пред вас?*

Струмичката Епархија пред сè ја сочинуваат живи луѓе, конкретни личности. Мојата средба со нив е само освестување дека тие отсекогаш живееле во моето срце. Според радоста на нивните лица знам дека мнозина од нив го чувствуваат истото при средбата со мене. Тоа е една чудесна тајна на Црквата Божја, тајна на есхатолошките димензии од нејзиното постоење. Задача на сите нас како помесна соборна Црква е највистински да заживееме еден за друг и сè повеќе да ја восовршуваме нашата во Христа ни дарувана заедница - по икона на нашиот Бог, Света Троица. Со други зборови, наша задача е покајанието, а пред сè моето. Не треба само поне-

когаш да ја посетувам богослужбата туку целиот мој живот да стане богослужение, а со тоа богословие и славословие. Не е доволно да дадам неколку денари и да запалам една свеќа, туку целото мое срце да Му го предам на Господа, а самиот да станам една светилка запалена од Неговата Несоздадена светлина. Кога би знаеле само како се чувствувам кога пред почетокот на Светата Литургија ѓаконот ми се обраќа со зборовите: „Така да засветли светлината твоја пред луѓето за да ги видат добрите дела твои и да Го прослават Отецот наш Кој е на небесата...”

*Кажете нешто за монаштвојќи воопшто и
поособно во Македонската Православна
Црква...*

Тајната на монаштвото се состои во 'чистотата на срцето'. На 'чистите по срце' им се открива тајната на соборниот живот во Црквата, тајната на личните односи. Дека живееме еден за друг и дека ништо, па дури ни смртта не може да ја растури оваа заедница. За нас во Црквата не постојат преградите на времето и просторот. Вистинскиот монах, иако телесно оддалечен, најверно е благодатно и молитвено присутен во овој свет, во оние што ги љуби и за кои се моли. Пред сè, блиску е до секоја пролеана солза, до секоја болка и страдање, ублажувајќи ги со меле-

мот на сострадалната благодатна молитва и љубов. Покрај тоа, несоздадената благодат на Крштението која извира од 'чистото срце', го преобразува целото битие на оној што живее во покајание и го вообличува ликот Христов во него. Сведоштвото на ваквите монаси на Воскресниот Христос ја буди заспаната совест, го трезни опиеното срце, го руши рационалниот поглед на светот. Нивните мисли, зборови и дела се преносници на силата на Царството Небесно во овој свет. Такви монаси, како сведоци Христови, му се потребни на човештвото, а посебно кај нас. Монаштвото во Македонија е во повој.

*На крајот, Ваше Високопреосвештенство,
Вашата порака до верниците.*

Мојата порака и благослов до верниците е да се трудат да ја кажуваат 'Исусовата молитва': „Господи Исусе Христе, Сине Божји, помилуј ме грешниот (грешната)”. Еден од моите духовни родители и учители, Епископот Велички Гаврил од Лесновскиот манастир, уште на почетокот на мојот духовен живот и подвиг ме советуваше непрестајно да ја повторувам оваа молитва. Да ја говорам во себе или тивко, во секоја можна прилика, а посебно кога страдам и кога ми е тешко. За христијанинот кој живее во Црквата, што значи учествува во нејзините Свети

Тајни (Причест, Исповед) и Свети Добродетели, нема побрз и поедноставен пат за остварување на личната заедница со Бога од оваа молитва. Карактеристика на оној што вистински љуби е да мисли на љубениот. Таа е молитвата, со една напомена дека во православната Црква спомнувајќи Го молитвено Господа остваруваме и благодатна личносна заедница со Него.

ИСКУШЕНИЈАТА ЈА ОТКРИВААТ СОДРЖИНАТА НА СРЦЕТО

„Вечер”, ...интервју...
септември, 1995 година

*За многумина во Македонија беше свое-
видно изненадување да имаме монах-Македонец
на Света Гора. Од каде Ви е ишаму?*

Одлуката да бидам монах ја носев долго време во себе. За првпат таквата желба во мене се роди зимата 1984 година, при посетата на еден манастир. За моето решение не разговарав со никого, дури ни со своето семејство, во кое немавме големи црковни традиции, освен баба ми која искрено се држеше до нашите верски обичаи. Како дел од тој двиг кон 'тесниот пат' се некои посети и поклоненија по манастири во Македонија и надвор. Не можам да не го спомнам духовниот татко, отец Гаврил од Лесновскиот манастир. Во тој период (1984 - 1986) дури трипати бев на Света Гора - таму се запознав и со отците од манастирот Григоријат. Тогаш реших дека таму ќе станам монах.

Инаку, на денот на самата одлука (8 мај, 1987 година), бев во црквата на Свети Јован

Крстител во скопската населба Капиштец. Денот е посветен на Светиот Апостол Марко. Следејќи ја Литургијата, во еден момент се запрашав дали вистински ги сакам Бога и луѓето околу мене. Бидејќи во животот најчесто сум го применувал начелото 'сè или ништо', си реков: „Ако навистина ги љубам Господ и луѓето, треба целиот себеси да Му се предам Нему. Ни малку да не живеам за себе, за своето самољубие.“ Истата вечер заминав. Се спакував, на баба ми и дедо ми коишто вечерта беа дома им реков: „Одам за Грција“, но не им кажав каде. Тие можеби насетуваа, но не ме прашаа ништо. Вечерта пред да седнам во возот за Атина се прошетав низ градот.

*Имаше ли некои проблеми при приемот
во манастирот на Света Гора? Таму сигурно
не примаат веднаш секој намерник...?*

Кога стигнав во Солун утрото, се причестив во црквата на метомот на манастирот Филотеј, а другиот ден, недела, и во манастирот Ормилија. Во понеделникот, во метомот на манастирот Григоријат во Солун го сретнав отец Фотиј. Тој ме испрати на Света Гора и ми го овозможи влезот таму. Манастирот Григоријат каде што бев примен е грчки манастир. На Света

Гора, познато е, постојат дваесетина манастири, меѓу кои има и руски, бугарски, српски, романски, но најмногу има грчки. Во овој манастир при моите поранешни доаѓања еднаш престојувал дваесет и еден ден, така што веќе сите ме познаваа. Многу се израдуваа кога им соопштив дека сакам да бидам монах. Инаку, тој е еден од најголемите манастири на Света Гора. Јас бев седумдесет и петти член на семејството монаси. По три недели бев примен за испушеник, а по една година станав расофорен монах. Во меѓувреме, три месеци по моето доаѓање, ме произведоа за чтец и ми го дадоа името Наум, знаејќи дека тој бил еден од учениците на Светите Методиј и Кирил. Во 1990 година, кога примив 'Голема схи-ма' или 'Голем ангелски образ', станав монах во вистинската смисла на чинот. Три години подоцна ме ракоположија и во ѓаконски чин.

Како изгледа животој на еден монах шиаму?

Животот во манастирот е организиран богоцентрично. Денот започнува со богослужба, а на Светата Литургија, колку што можеме, без остаток целиот свој живот Му го принесуваме на Бога, а Тој ни се принесува нам во полнотата на Својата благодат. Целиот живот им е посветен на Литургијата и на стремежот Бож-

јата благодат и сила да може да се пројават во нашите меѓусебни односи. Односно, односот со другиот да биде исполнет со љубов, со саможртвеност. Да не мислиме само на себе, нам да ни биде подобро, туку на ближниот. Во тој однос со браќата ги гледаме и своите недостатоци, колку неличносно се однесуваме во одредени ситуации. Затоа постоеше монашката ќелија, да се осамиме во неа, да видиме каде сме, да Му се помолиме на Господа да ни даде сили колку што можеме да Му бидеме слични Нему и Неговиот лик да се пројавува во нашата личност, да бидеме Негови верни сведоци дека Тој е единствениот вистински жив Бог. Со еден збор, нашиот живот во манастирот би можел да го наречам покајание.

*Бевте ли некогаш во дилема;
дали ѝомислувавте дека стѐ згрешиле
во својој избор?*

Дали сум го згрешил патот? Таква дилема не сум имал и немав проблеми со тоа прашање. Но други искушенија што ги допуштил Господ, и тоа оние најтешките, сум ги доживеал. Без искушенија човек не знае што има во срцето - колкава љубов, вера, покајание, смирение, каква му е молитвата... Борејќи се со искушенијата човекот се гради како личност, а трпењето во

најстрашните искушенија е и најголемо сведоштво на Христа. Во текот на монашкото живеење се јавуваат тие 'неволни' искушенија, иако постојат и 'зададени' искушенија, односно доброволен, 'свесен подвиг' или 'аскеза', што подразбира подвиг на љубов кон луѓето, молитва, пост, бдение и друго.

*Дали фактиоџ иџио доаѓаџе од Македонија
влијаеше на некој начин во односиџе кон Вас?*

Во манастирот не боледувавме од етнофилетизам. Јас и о. Климент бевме меѓу највозљубените монаси таму. Тоа е живот според Светото Евангелие каде, како што вели Св. Апостол Павле, *во Христџа нема ни Грк, ни Словен, ни Евреин, иџуку во Христџа сџиџе сме едно* (Гал. 3, 28). Тоа не значи дека таму се бришат националните карактеристики, но дека во Црквата се преобразуваат љубовно и благодатно. Божествената љубов прави така што преку другиот Го љубиме Самиот Христос.

Светот да стане Црква

Како ја доживеавте одлуката да бидете избран за Епископ на МПЦ?

Уште во манастирот дознав дека размислуваат за моето ракополагање. Сега пак, ја презедов таа одговорност да дојдам во Македонија. Верувам и знам дека со тоа се оствари Божјата волја. Очекувам дека како што заедно решивме да дојдам тука така и заедно ќе продолжиме да соработуваме во Црквата. Тоа е соборен живот и подвиг.

Монаштвојто во Македонија на времето имаше големи традиции. Сега е поворно во свој зародиш?

Нашиот поглавар, Архиепископот г. г. Михаил, за монаштвото вели дека е „најелитна Христова војска“. Монасите се луѓе кои целиот свој живот ѝ го посветиле на Црквата и тие најмногу можат да сведочат во светот за ликот на Христа. Знаам дека македонскиот народ е народ кој на Бога Му принесува многу монаси и затоа верувам дека доколку постојат услови, тоа ќе се случи и овојпат, така што монашкиот живот ќе биде обновен. Кога луѓето живеат во покајание, то-

гаш доаѓа и благодатта. Монасите се плод на покајанието на народот.

Какви Ви се виечајноциите за црковношо живеене во Македонија. Тука доаѓаат ирвџаишо осум години?

Гледам дека ни претстои уште многу работа и подвиг. Најмногу ме радува тоа што во Светиот Архиепископски Синод на Македонската Православна Црква постои љубов и едногласие. Знаев за разидувањата од пред неколку години, но тие сега се минато. Сепак, како што вели Светиот Апостол Павле, *а ишорбно е меѓу вас да има и раздори, за да се ишоракнаиш иодосишорниш меѓу вас* (1Кор. 11, 19). Дружејќи се со епископите видов сцени од *Сшаречникош*, така што и сега, по осум години поминати во манастир, уште се поучувам во духовниот живот.

Како ја гледаше иднинаша на Цркваша, на Православиешо?

Како монах од Света Гора знам дека е потребно покајание, со други зборови - да живееме како личности и во односот со Бога и со своите ближни. Таквиот живот ќе ги привлече Божјата благодат и Божјиот благослов на нас. Христос дојде и ни посведочи и ни дарува еден

нов начин на живот и на постоење. А тоа е љубовта, саможртвувањето, смирението, покајанието. Тоа се сили коишто можат да ги победат властите и началствата, духовите на злобата во поднебесјето. Црквата е квасец на овој свет. Овој свет е повикан да стане Црква, а не Црквата да се изгуби во светот. Православната Црква не ги користи сите сили со коишто располага, а за тоа сме одговорни ние како личности. Христовиот пат беше распнување, но и воскреснување и седење оддесно на Отца, оттаму и православната Црква во овој свет ќе биде распнувана, но „вратите на пеколот нема да ја надвладеат.“

ПОРАКА ЗА ПОКАЈАНИЕ

„Просветена жена”, ... интервју...
септември, 1995 год.

Кога заминавте на Света Гора?

На Света Гора отидов пред осум и пол години. Тоа не беше моментална одлука. Таа желба ја негував во себе три години и во тој период сè повеќе го запознавав богатството на православниот духовен живот. Минав низ многу манастири и запознав многу духовни отци, дури и трипати бев на Света Гора пред да заминам во манастир. Заминав кога сфатив дека сакам целиот свој живот и надеж да ги полагам во Бога.

Зошто ја избравте Света Гора?

Тоа е најсветото и најавтентичното место каде што Светото Предание може да се прими со опит. Ова што ќе ви го кажам е откровение на Преданието: Пресвета Богородица е заштитничка на Света Гора. Самата на првите монаси им ветила дека Таа ќе биде игуманија и ќе се грижи за секој монах што ќе отиде таму. Затоа многу монаси токму Света Гора ја избираат за место на својот подвиг.

Како Ве ѝримија во манасѝироѝ?

Од првиот ден се чувствував како дома. Отците и монасите ме прифатија братски и јас бев седумдесет и петтиот член на братството во манастирот Григоријат. Инаку, од седумдесеттите години па наваму, монашкот живот на Света Гора се возобновува. Таму сега има околу илјада и петстотини монаси и тоа се главно млади луѓе, интелектуалци.

Каква е улогаѝа на искушенијаѝа во монашкиоѝ живоѝ?

За да се стигне до 'просветление', до преобразително делотворење на Христовата светлина во нашиот ум, за да се почувствува Неговата присутност во нашето срце - патот не е ниту едноставен ниту лесен. Минуваме низ многу искушенија и преку нив се запознаваме себеси или како што велите ние монасите - човек го запознава своето 'духовно срце', кое е центар на нашата личност. Во срцето се кријат човековите страсти и во време на искушенија тие страсти се пројавуваат. Така човекот осознава колку му е 'чисто' срцето и дали има Божествена љубов во него. Низ еден пример ќе ви илустрирам што сакам да кажам.

Понекогаш во ноќните часови додека

сите спиевме, се случуваше еден од старите изнемоштени монаси, о. Софрониј, да повика некогo на помош. Човек се буди и во првиот момент, уште нерасонет, се прашува дали да оди, а тоа е исто што и прашањето 'ѓо љубам ли својоѓ браѓи?'. Ако човек љуби макар и аскетски, тогаш станува и оди.

Ниту еден монах не може да каже дека не минал низ големи искушенија и дека монашкиот живот е лесен, зашто страда и телото и душата. И јас страдав. Очистувањето низ правослазниот аскетски подвиг е долготрајно и исцрпувачко. Еден период, во време на крајна исцрпеност, морав да се одмарам и до дванаесет часови дневно.

Ниту една жртва за Господа не е голема, затоа и осум години на Света Гора за еден монах кој сака да Го следи Христа се малку.

Еѓискоѓски чин?

На Света Гора Евангелието го учев во пракса; тоа се нарекува 'пустински универзитет'. А сега, заради критериумите на нашата Црква за епископски чин, должен сум да го завршам и Теолошкиот факултет во Скопје. На Света Гора или овде - за мене е најбитно да Му служам на Бога со сите свои сили. За осум години, иако живо се интересирав што се случува во нашата

Црква, ниту еднаш не се вратив. Ниеден монах не оди на Света Гора заради себеси, туку заради своите ближни. Иако се чини дека со тоа одење се оддалечува од нив, напротив: светотаинскиот опит и благодатното проникнување прават вистинскиот монах да му е поблизок на еден човек одошто тој си е близок самиот себеси.

*Како еден монах
ѓо доживува
ракојолаѓањеѓо во еѓискојски чин?*

Секој Епископ седи на место Христово и го носи Неговиот образ. Епископскиот чин е полнота на радост, но и полнота на одговорност. Епископот е одговорен за гревот на своите духовни чеда. Тој треба целосно да се вложи во нивниот духовен растеж и восовршување. Моите сили се ограничени, а она на што се надевам е Божјата волја и милост и соборниот живот на Црквата.

Сѐ што е добро не се постигнува за кусо време. Моето срце на Епископ треба да биде многу широко. Луѓето во него треба да влегуваат и никој да не излезе. Морам да заборавам на себе, а содржината на животот на моето срце треба да биде спасението на моите духовни чеда.

Во стѓрумичкиоѓ крај дејсѓивувааѓѓ

многу секции. Каков е патиоџ до враќањето на луѓето во мајичната Црква?

За да се вратат луѓето во православната Црква, во ликот на Епископот треба да ја препознаат Христовата личност. Тоа ќе биде крај на сите други „цркви“ и секти, бидејќи тие немаат што вистинско да му пружат на човекот. Црквата има сила. Црквата е Тело Христово, сила која го преобразува овој свет. Но Христос дејствува само преку луѓето коишто свето живеат во Црквата. Тоа сведоштво 'во сила' му е многу потребно на денешниот човек.

Што ќе им порачајте на луѓето како нов Митрополиј Сирумички?

Тоа што сакам да им го порачам на луѓето, тоа прво важи за мене, а го рекол и Самиот Господ, Богочовекот Христос, во Своето Евангелие: 'Покајте се!' Бидејќи овој збор денес бара толкување, јас би го објаснил на овој начин:

Да бидеме личности, не самодоволни индивидуи, вљубени во себе, туку луѓе спремни на жртва, љубовни луѓе, благодатно отворени за другиот.

А кога би употребил еден подвижнички израз, би рекол - да бидеме луѓе со 'чисто срце'!

ДА ГО ПРЕОБРАЗУВАМЕ НАШЕТО ПОСТОЕЊЕ

„Вечер” ... интервју...
јануари, 1996 година

Божик, односно раѓањето на Исус Христос е еден од најважните коштај ја сменија светската историја. Кои се неговите шогаини, но и сегаини димензии?

Истите, но и постојано нови. Ист и постојано нов е Неговиот домострој на нашето спасение низ кој се причестуваме во литургиското време и литургиското место на Светата Евхаристија. Затоа и можеме највистински да славиме и да учествуваме во Рождеството Христово секоја година. Иста и постојано нова е благодатната и обожителна заедница со Него, на која во Црквата сме повикани. Истите и постојано нови прегратки на Неговата Личност Божествено смирено и љубовно се отвораат за нас од Предвечниот Совет до Невечерниот Осми ден на Царството Небесно. Исти и постојано нови се страдањата, коишто Он ги трпи за наше спасение од слегувањето во адот до седењето оддесно на Бога Отца. Ист и постојано нов е Христовиот повик да влеземе во радоста Негова. Историјата на

овој свет е распнување и отфрлање на Богочовекот Христос. Оние пак, што поверуваа во Него, преминаа од смрт во живот и на суд нема да дојдат. Само четири години нè делат од двеилјадигодишниот јубилеј од овој голем евангелски настан. И денес како и тогаш постојат луѓе што Го прифаќаат и такви што Го отфрлаат Исуса. Историјата како постојано да се повторува.

Што е штоа штоа ги доближува, а штоа ги оддалечува луѓето од христијанскиите пораки?

Гребот. Со други зборови, нашите страсти и паднатиот ангел - ѓаволот. Да не нè мами никој - ѓаволот постои како конкретна индивидуа. Со секоја страст што ќе дозволиме да завладее со нас (гордост, завист, среброљубие, омраза, гнев, блуд, итн.), нему му отвораме во нашата душа простор за дејствување. А ѓаволот со давање на своето дејство кон нашите страсти, ги доведува до крајни граници: од обична помисла до збор или дело, со кои ги нарушуваме Божјите заповеди, се одделуваме од Божјиот живот и заедница. Во православната Црква вистинското познание на Бога секогаш претпоставува слободна, љубовна, благодатна заедница со Него. Таа заедница пак, се остварува само во Светите Тајни и Светите Добродетели на Светиот Дух

Кој живее во Црквата. Од друга страна, преку гревот нашето срце постојано се валка, а несоздадената благодат на Крштението останува скриена во него. Умот бива непросветлен, човекот далеку од гледањето на Божјата слава и 'обожението'. Затоа неверието е природна последица на гревот. Оние што Го отфрлаат Христа сепак пред тоа создаваат некаков поим за Него во својот ум. Прашање е колку тој поим е точен и дали би Го отфрлиле кога би Го познале. Таков Каков што Он е.

Нарушена заедница со Бога

*Раѓањето на Исус Христос
ангелиите Божји го објавија со ѝеснаѝа:
„Слава на Бога во висиниите, на земјата мир,
меѓу луѓето добра волја”.*
*Како да се слави Господ денеска;
каде Му е месито во модерниот живој?*

Прашањето може да биде поставено и вака: каде е местото на модерниот живот во Христа? Ако модерниот живот сè повеќе го карактеризира самољубието како начин на постоење и живеење, тогаш таквиот живот нема никакво место во Христа. Модерниот човек најчесто преминува и гази преку конкретни личности за да може да ги оствари своите страсти: славо-

љубието, среброљубието, сластољубието. Богочовекот Исус Христос во Својата љубов се поистоветува со секој човек, посебно со оние што страдаат. Затоа, сето она што ние му го правиме на нашиот ближен, било зло или добро, на Христа Му го правиме. Господ вели: „Вистина ви велам, кога му направивте на еден од овие Мои најмали браќа, Мене Ми направивте” (Матеј 25, 40). Отците од пустината велат: „Го виде својот брат, Го виде Христа”. „Од нашиот брат ни доаѓа живот или смрт”.

Но како тогаш да живееме? Богочовекот Христос е наш пример и наш критериум. Он се распна на Крстот за сите Божји чеда, за спасението на секој од нас конкретно. Ние пак, носејќи го бремето еден на друг, не гледајќи на своите интереси, барајќи ја ползата на другите за да се спасат, живејќи во љубов како што Христос нè љубеше и се предаде Себеси за нас како принос и жртва на Бога (Гал. 6, 2; Кор. 10, 33; Еф. 5, 2), ќе бидеме вистински сведоци на Неговата Личност, дело и сила во овој свет. Само така можеме вистински да богословиме, да Му благодариме, да Го славиме Него.

*Поракиѝе се: „Прави им го
на друѓиѝе она иѝѝо сакаи ѝебе да ѝи го ѝра-
ваѝ”, „Сакај го ближниоѝ свој како себеси“.*

*Како ова да сѝане живојѝ, сушѝина на нашејѝо
однесување денес, кога во дружиојѝ човек
гледаме некоја од ѝричинийѝе за својојѝ неусѝех,
ѝораз, загрозување на егзисѝенцијата ... ?*

На еден дел од ова прашање веќе одговорив, но би го додал и следново. Наследници сме на последиците од Адамовиот пад. Нарушена е нашата лична заедница со Бога, повредени сме како личности, повреден е нашиот личносен однос со другите луѓе и со целата природа. Нашиот ближен станува наш пекол. Во Црквата последиците од овој пад се исцелуваат на онтолошко ниво. Во неа преку Крштевањето се раѓаме за 'нов живот', а преку редовното причестување со Телото и Крвта Христови се исполнуваме со тој 'нов живот', се одржуваме и растеме во него. Не напразно ја спомнувам Светата Тајна Причест од која мнозина денес отстапиле или сосема ретко пристапуваат. Во неа највистински се причестуваме и заедничариме со Бога и со својот ближен. Тоа е заедница којашто времето (смртта) и просторот, ѓаволот и гревот веќе не можат да ја разурнат.

Ви сведочам за едно тајно, свето и благодатно проникнување помеѓу нас и нашиот ближен во Црквата. Ние живееме во него и заради него и тој живее во нас и заради нас, заедно по-

магајќи си на патот кон домот на нашиот Отец. Во Црквата животот на нашите браќа и сестри станува содржина на животот на нашето срце. Тука се учиме на соборниот живот на Црквата и ги вкусуваме неговите плодови. Оттука е и чувството на одговорност за спасението на сите луѓе, без што нема вистинско христијанство ниту пак вистинска радост. На тој начин нашата личност не се губи, туку само расте, созрева и се остварува.

Не е ни најмалку лесно да се изгради оваа заедница. Таа во Црквата секогаш поминува низ Крст, гроб и пекол на патот кон нејзиното Воскресение и Вознесение. На овој пат често дури и нашиот најблизок може да постапи како наш непријател. Затоа Господ рекол не само да го љубиме својот ближен туку и: „Љубете ги своите непријатели, благословувајте ги оние што ве мразат и молете се за оние што ве навредуваат и гонат” (Матеј 5, 44). Вистинитоста на нашата љубов кон ближниот секогаш се проверува со љубовта кон нашиот непријател.

Црковно сведочење

*Христијансвиојо денес. Што го оспорува?
Учењето бара меѓусебна човечка блискост,
а црквите како никогаши да не биле
пооддалечени меѓу себе.*

Кога станува збор за православните помесни цркви, она што ги оптоварува нашите меѓусебни односи во најголема мера е национализмот или етнофилетизмот. Етнофилетизмот, како и секоја страст, ја загадува чистотата на нашето срце и нè прави нечувствителни за соборниот живот на Црквата. Живееме така како состојбата во една сестринска помесна православна Црква воопшто да не нè интересира или како да нема никакво значење за нас. Но секоја помесна православна Црква посебно, а и сите заедно, низ својот домашен Епископ во Светата Евхарстија (Литургија) благодатно се проникнуваат и поистоветуваат меѓу себе и на тој начин ја сочинуваат едната, Света, Соборна и Апостолска Црква. Или со други зборови, сите помесни православни цркви во Светата Евхарстија се поистоветуваат со Телото Христово, што значи и со првата Божја Црква собрана во Ерусалим и со есхатолошката Црква собрана во Царството на Отецот и Синот и Светиот Дух. Се нарекуваме 'сестрински цркви' и 'една Црква' бидејќи меѓу нас постои не само единство во верата туку и единство како благодатно битијно поистоветување и проникнување. Можно ли е овој соборен живот да се нарушува со литургиско несослужување и неживеење еден за друг, и тоа во моментот кога тоа единство ни е најпотребно и нам и на целиот свет!

Етнофилетизмот, како што вели еден Свет отец, е како кол на црковната нива што Господ го трпи до почетокот на последната жетва. Затоа, православните помесни цркви се повикани во овој свет да сведочат не само за единство во верата туку и за единство во љубовта. Како евхаристиска заедница, православната Црква треба да ги надмине поделбите предизвикани од црковниот национализам - како стварност што му припаѓа на паднатиот свет - и да ги соедини вака разделените православни браќа во искрена саможртвена љубов. Затоа, за нас православните Покајанието значи враќање кон евхаристико-исихастичкиот начин на живот и подвиг на нашата Црква. Тоа е сржта на Православното Предание. Без живот во 'подвиг на очистување' на сопствените срца не можеме да имаме чувство за соборниот живот на Црквата ниту какво и да е автентично, макар и разумско поимање на нејзината тајна на соборноста. 'Чистотата на срцето' се постигнува со пост и молитва, после долг подвиг и големи страдања.

Како да го дочекаме денешниот Божик?

Денес родениот Богомладенец дојде и ни дарува во ликот на најмалиот, најгрешниот наш брат да Го љубиме и препознаваме Него, средбата со нашиот ближен да ни биде проверка

на вистинитоста на нашиот на Христа предаден живот. Од Бога и Отца нам испратениот Син Божји ни дарува во Црквата - таа несоздадено-создадена икона на Света Троица - и низ нејзината Света Евхаристија, да го преобразиме нашето постоење, образувајќи ги личните односи по подобие на она светотроично 'како'.

„Сите едно да бидат како Ти, Оче, што Си во Мене и Јас во Тебе, и тие во Нас едно да бидат, светот да поверува дека Ти Си Ме пратил” (Јован 17, 21). Вака возљубувајќи се еден со друг, да бидеме живи и светлозарни икони на Божјото јавување, вечни сведоци на светотроичниот благодатен домострој на спасението, откриен во личноста на Богочовекот Христос, во Неговото Воскреснато Тело - Црквата и ологосени гласници на радосната вест,

‘Христос се роди!’

ЗА МОНАШКИОТ ЕТОС

Телевизија „Вис“, ... интервју...
јануари, 1997 г.

*Ваше Вискокресвештенство, Ве молиме
кажете ни нешто повеќе за монашкото?*

За монаштвото не е лесно да се зборува. Тоа повеќе е нешто што на дело се случува. Отците во ваков случај, кога нешто со опит не се познава, имаа обичај да кажат: „Како да му ја објасните на некого сладоста на медот ако самиот го нема пробано!“ Но ќе се обидам, во рамките на можното, да ја доловам суштината на монашкиот живот или барем да отворам еден пат за пристап кон оваа тема.

Се сеќавам на една моја беседа во Црквата на Светите Методиј и Кирил, каде што ги објаснував зборовите Христови: „Јас дојдов да ви дадам живот вечен, и тоа живот во изобилие“. Како на денешниот човек да му се објасни што е тоа 'живот вечен'? Најдобро е да зборуваме за неговите знаци, за тоа како се пројавува 'животот вечен' во секојдневниот живот.

На сите ни е познат животот којшто ние денес секојдневно го живееме. А кога Господ ве-

ли *живої вечен*, бара од нас кои сме Негови (а тоа самото по себе и си доаѓа), живејќи го тој 'живот вечен' да го пројавиме во секојдневието. И тоа преку постот, молитвата и љубовта кон нашите ближни, т.е. во исполнувањето на сите Божји заповеди. Во рамките на тој т.н. секојдневен, обичен живот и особено во периодот од изминативе педесетина години, не се обрнуваше многу внимание на ваквиот духовен подвиг, на тој живот карактеристичен за Црквата Божја. Кога луѓето ќе вкусат од тој вечен живот и ќе го почувствуваат во себе, во своето срце, во 'просветленоста на умот', почнуваат да постојат на еден друг начин - постејќи во среда, во петок и во големите постови; и исто така почнуваат да се молат навечер, наутро, во текот на денот или постојано се молат во себе, иако гледано еднадвор работат нешто или одат некаде и сл.

Луѓето коишто го живеат овој 'живот вечен' на Црквата, не возвраќаат на зло со зло. На пример, наместо да одвратат со лош збор, ќе се помолат за оној што го кажал лошиот збор или ќе помогнат некому и ќе се жртвуваат, одвојувајќи од себе за да им даваат на другите... Со тоа, на местото од овој секојдневен живот заснован на себелубие и задоволување на потребите за јадење, пиење, спиење и сите други телесни страсти, се пројавува еден нов живот - постот,

молитвата, бдението, жртва за другиот човек до самозабрав. Ако човекот живее на овој начин, трудејќи се да ги исполнува заповедите Христови, очигледно е дека во него се вселил еден друг, вечен живот на Царството Небесно.

А Господ ни објави не само вечен живот туку и 'живот' во изобилие. Ако некој во себе има живот што може да им го пренесе на другите, да им го посведочи и да им даде од него, значи дека го има изобилно и за другите и за себе. Ова изобилство на 'живот' во првите векови на Црквата се пројавува кај мачениците на нашата Црква. Најголем дел од Светителите на нашата Црква се всушност маченици и монаси. Маченикот најчесто и буквално се откажува од секојдневниот живот. Нему му се поставува ултиматум: да се откаже од Христа или да биде убиен. Изјавите на мачениците биле без отстапки и тоа може да се види од записите на тогашните римски судови. Откога Христијанството станало државна религија (иако Христијанството не е религија, туку нов живот и нов начин на постоење), се појавиле монасите, коишто го носеле тој маченички етос во себе. Тоа биле луѓе што го носеле и тој живот, 'животот вечен', изобилен во себе и го сведочеле и во себе и околу себеси, не сакајќи да направат никаков компромис со светот. Монасите се како пророци во

Црквата Божја, како што биле Пророците во Стариот Завет - оние што ги потсетуваат луѓето на Христа и на Неговите заповеди, на животот што Господ сака да го живееме за да ја почувствуваме Неговата љубов, Неговиот 'вечен живот'. Монасите - со својот безбрачен и девствен живот, со сиромаштијата, со живењето во пустини и пештери, со молитвата, со љубовта и спрема непријателот - покажуваат многу знаци на 'вечен живот' и го сведочат тој живот, бидејќи го имаат во изобилие.

За значењето на монаштвото ни говорат ликовите на Светите Методиј и Кирил, Светите Климент и Наум. Тие се слават во народот како просветители на Словените, но пред сè тоа се монаси и ова е факт на кој многу малку се обрнува внимание, особено во нашите училишта. Бидејќи и самите 'просветлени', тие можеле да ги просветлуваат и другите. Тие ги превеле црковните книги и Светото Писмо од грчки на словенски јазик пред сè за да можат Словените да го прочитаат Слово Божје и да учествуваат во црковните служби на разбирливиот мајчин јазик. Такви просветители од последниве векови на Црквата кај нас се Партениј Зографски, Кирил Пејчиновиќ, Јоаким Крчовски, Теодосиј Синајски и др., кои да не заборавиме дека пред сè биле монаси.

Отците велат дека светлина за монахот е ангелот и како што ангелите сето време го поминуваат во славословие на Бога така и монахот би требало да живее во славословие и благодарене на Бога. Но, светлина за сите луѓе во Црквата, за сите верни, се монасите.

Онаму каде што има манастири и монашки центри животот е сосем поинаков, се менува ликот на свештенството и целиот народ. Луѓето што доаѓаат во манастирите наоѓаат поткрепа, утеха и одговор на многу од своите духовни проблеми и прашања, бидејќи монахот има искуство во духовниот живот, има опит од борбата со властите и поглаварствата во поднебесјето или од борбата со демоните и страстите и може да им помага на верните во таа борба. Познато е дека и чистотата на верата е зачувана онаму каде што има монашки центри. Во нашата епархија, на пример, се судираме со разни негативни појави како што се баењето, гледањето, верувањето во соништа, курбанот и разни други суеверија за коишто досега повеќепати зборуваме и пишуваме. Со заживувањето на монаштвото се возобнови севкупниот духовен живот во епархијата, т. е. во Црквата. Згора на тоа, нашата Македонска Православна Црква се наоѓа во еден подвиг, во една борба за признавање на нејзината автокефалност меѓу останатите право-

славни помесни цркви. Во православниот свет пак, единствен знак и показател дека една Црква е жива и живее вистински е монаштвото, бидејќи монаштвото е плод на покајанието на една Црква. А тоа значи дека ако има покајание има монаси, а ако го нема, ако нема вистински духовен живот, нема ни монаси. Често слушаме за изградба на нови црковни објекти и за други активности од тој вид, но во очите на православниот свет показател дека една Црква е жива и активно го живее својот живот е токму монаштвото.

Која е постојателката да се дојде и да се остане во манастир?

Ако некој сака да стане монах, доаѓа во манастирот, се запознава со животот во него и изразува желба да остане.

Според некои црковни канони, времето што треба да помине пред да се стане монах е од шест месеци до три години. За луѓе коишто претходно живееле еден живот во подвиг, во строго исполнување на Божјите заповеди, овој период нема потреба да биде толку долг. А за оние коишто претходно го немаат тоа искуство, отците и Црквата сметаат дека периодот од три години е доволен за да се испита човек самиот

себеси, а и духовниот отец да стекне целосен увид. Нашиот Старец на Света Гора бараше возраст од дваесет и пет години и три години искушеништво. Ова не го одредуваат каноните на Црквата, туку нејзиното Предание. На Света Гора овој критериум е построг, бидејќи и условите за монашки живот се потешки. Меѓутоа, Црквата ги предвидува и таквите моменти кога постои потреба од „побрзо“ замонашување, како што е на пример опасноста од смрт, од војна, грабнувањето од манастир и сл. Некои од нашите владици ги имаат поминато тие степени 'монах - свештеник - владика' за пократок временски период, но заради тоа што такви биле потребите на Црквата.

*Колку монаси има во моментите
во Македонија?*

Во манастирот Свети Јован Бигорски тројца, во манастирот Свети Наум Охридски игуменот о. Нектариј, о. Прохор во еден битолски манастир и петмина монаси, заедно со мене, во нашиот манастир. Што се однесува до женското монаштво: четири монахињи кај нас, во женскиот манастир во Велјуса и една-две наши монахињи и неколку од Србија во два-три манастири низ Македонија.*

---

* Бројот на монасите во Македонија денес се движи околу стотина; се подвизуваат во над дваесет манастири.

Најчесѝ збор во дневниѝе ѓласила денес е зборои 'заведување'. Колку има висѝина во ѝод?

Да, деновие доста често се слуша зборот 'заведување'. Оној што не верува во Бога, многу лесно ќе ги стави во категоријата 'заведени' сите што одат во Црква, а уште повеќе оние кои заминале во манастир, станале монаси. Бидејќи според таа логика првите барем се ожениле, имаат семејство, работат нешто, но вторите пак, претерале. И така се употребува зборот 'заведување'.

Во православната Црква по патот на 'духовниот развој' според Преданието што ни го оставиле отците човек не оди сам, туку под водство на духовен отец, опитен да му помогне на своето духовно чедо во надминувањето на проблемите што се јавуваат во текот на неговото 'духовно растење'.

Еден духовен отец не смее да „привлекува“ некого да му стане духовно чедо. Духовникот излегува во пресрет доколку некој побара од него да му биде духовен отец или да му помогне во врска со некој проблем, но од своја страна духовникот е секогаш крајно внимателен и никогаш самиот не се наметнува некому, бидејќи Господ бара од нас да ја почитуваме слободата на личноста како Тој што ја почитува нашата. Тоа е

едно од основните правила на однесување во Црквата - почитувањето на слободата на личноста и љубовта. Доколку недостига едното, нема вистински однос. Во таа смисла, духовниот отец не смее да ја насочи свеста на духовното чедо да донесе одлука да стане монах. Тоа е исклучиво право и желба на духовното чедо.

Монаштвото е многу одговорен и специфичен подвиг, тежок и радосен истовремено и заради тоа решението мора да биде донесено самостојно, слободно и со полна одговорност, за подоцна монахот да може лесно да се соочува со проблемите и искушенијата што ќе искрснуваат во духовниот живот и да има сила да ги надмине. Монашкиот живот еднав изгледа многу едноставен и едноличен, но однатре изобилува со полнота. Монаштвото како огледало на духовниот живот во Црквата не смее да се заснова на лажни основи, како на пример заведеност, разочараност од животот, барање привремено решение за проблемите и сл. Особено не сега и овде кај нас, кога цела Македонија и целата црковна јавност го следи и е во тек со она што се случува со нашиве дваесетина монаси. А што се однесува до заведувањето, вчера беше објавен еден текст во „Пулс“ во кој нагласувам дека:

Заведување се случува секогаш кога некој или нешто ја ограничува слободата на на-

*шата личност. 'Страсиите на срцето' и 'пре-
лестта на умот' онтолошки ја ограничуваат на-
шата слобода. Осигуваме заробеници на гре-
вот и смртта, надвор од заедница со живото
Бог и Неговата Света Црква. Посиоци заведу-
вање на 'иланот на срцето' и посиоци заведува-
ње на 'иланот на умот'.*

Кога велиме 'страсти на срцето', според една аскетска терминологија мислиме на срцето како духовен центар на нашето битие во кој се гнездат тие страсти, коишто оделотворени не прават заробеници на смртта и гревот. Повеќепати остварена на дело, страста создава навика кај човекот, така што станува нешто како негова втора природа. Затоа борбата со вака вкоренетите страсти е посебно тешка. Среброљубието (борба за стекнување пари и имот) и сластољубието (прејаднување, алкохолизам, наркоманија, блуд и др.) се 'страсти на срцето', кои го заслепуваат и го заведуваат човекот. За големи страсти и големи гревови и голема заведеност зборуваме на пример кога заради задоволување на една страст луѓето газат и искористуваат конкретни личности.

Може ли да ни даде еден хронолошки преглед на настаниите за кои денес се зборува и кои се тема број еден деновиве кај нас?

Проблемите започнаа уште од отворањето на првиот манастир, кога родителите на еден од искушениците се побунија, истапувајќи со некои закани, но набрзо престанаа. Родителската болка не ни е нешто далечно или неразбирливо. Мојата мајка плачела години наред. На почетокот затоа што воопшто ме немаше видно, а потоа заради тоа што не сум некаде поблиску. Дедо ми сè уште плаче и вели: „Сега си овде, но пак не те гледаме“. Родителската болка е неизбежна и реакциите на родителите се различни. Минатата година се случи од манастирот да биде грабната една дваесет и четиригодишна девојка, и тоа земена насила, ставена в кола и одведена.

Она што при сите овие настани мора да го сфатиме е тоа дека желбата за останување во манастир е незапирлива. Кај оној што сака да остане во манастирот искушенијата од тој вид уште повеќе ја зголемуваат оваа желба. И заминувањето и останувањето се темелат врз слободата на личноста.

Потоа, имаше и други случаи на грабнување, физичко малтретирање, навредување и сл. Еднаш мораше да интервенира полицијата, не во вистинска смисла на зборот, туку со зборување и убедување, бидејќи сепак станува збор за родители на овие млади луѓе, за коишто знаеме дека утре ќе бидат првите што ќе доаѓаат во манас-

тирот, ќе помагаат и ќе сакаат да бидат тука. Некои од родителите се обидуваа да постигнат нешто барајќи прием кај Претседателот на Владата, кај Претседателот на Републиката, во Собранието и во разни други институции, какви што се и самите јавни гласила. Одговорот на сите нивни барања беше логичен: според уставните норми на оваа земја, законот е на страната на „децата“, со оглед на нивното полнолетство. Законот ја штити слободата на одлучување на поединецот.

На крајот од мене бараа јас самиот да ги истерам децата од манастирот. А како пред Бога би можел да направам такво нешто? Потоа се случија и оние напади преку весниците... Особено за таа цел им послужи весникот „Дневник“. Сега и не е важно која беше политиката на весникот; дали заради реклама или заради други побуди...

Колку е објективно тоа пишување во јавните гласила, според Вас?

Во мноштвото написи се објавуваат податоци без претходна проверка на нивната вистинитост, така што всушност беа напишани многу лаги. На пример, се провлекуваше некоја бројка од триесет родители, а тоа е невозможно

бидејќи ни вкупниот број на монаси во Македонија не изнесува толку. Во нашите манастири има седумнаесет монаси и искушеници, а вревата ја создаваа родителите на двајца или тројца од нив. Потоа, во некои писма што излегоа во печатот меѓу потпишаните беа вметнувани и имиња на родители коишто воопшто не биле ни известени за тоа. Тие можеби и беа нажалени од одлуките на своите деца, но сепак ја почитуваа нивната слобода на избор. Потоа, имаше напади дека наводно испраќае монаси во Бугарија, Србија и Русија! Тоа лесно може да биде проверено; а што се однесува до нашите монаси коишто се во Србија, Русија - тие се таму веќе неколку години и не се во директна поврзаност со ова што се случува. По една друга неточна интерпретација на она што го кажав за времетраењето на периодот на искушеништвото - беше објавено дека некој монах Доситеј бил замонашен во нашиот манастир после три месеци. И ова може лесно да се провери, бидејќи информациите од овој вид се објавуваат во „Црковен живот“. Потоа, се манипулираше со тоа дали за доаѓање во манастир треба да се има родителски благослов или не. Такво нешто во црковните канони нема, напротив, сосем спротивното. Ако родителот му забранува на детето или насилно го извлекува од манастирот или пак го лишува

од наследство, таквиот родител се одлачува од Црквата. Во византиско време за овие случаи постоеле и државни закони кои го регулирале ваквото однесување. Понатаму, се преиначуваа и изјавите на двајца наши владици - владика Тимотеј и владика Кирил. Ние во Светиот Архиепископски Синод разговаравме околу тоа како да им се помогне на родителите и во врска со тоа имаше различни мислења, но дека останувањето на искушениците во манастирот не се доведува во прашање бевме едногласни - во спротивно ние самите би си ја сечеле гранката на која седиме.

Како го оценуваат однесувањето на тие родители?

Последното нешто врз коешто сакам да се задржам е писмото објавено во „Вечер“, како реакција на изјавите на нивните деца (условно речено деца, бидејќи сите тие се полнолетни, возрасни луѓе), дека се овде по свој слободен избор. Нивната реакција е оти нивните деца го направиле тоа од страв и под притисок и бараат ова да го испита некое „специјално лице“. Можеме да се запрашаме до каде ќе оди целата работа ако тоа „специјално лице“ утврди дека се работи за психички нормални личности? Ќе бараат ли тогаш тоа лице да биде исто така испитано?

Нашите манастири се од отворен тип, постојано отворени да го примат народот жеден за црковна служба, за богослужење. Однесувањето на родителите, макар и да е разбирливо како реакција во афект, сепак е неличносно. Ако сакаат барем малку да сфатат што всушност се случува, нека се обидат (бидејќи и самите се декларираат како христијани) да го живеат нашиот живот - во пост, молитва, Исповед и Причест. Црквата е нов начин на постоење, нова заедница, нов живот и ако во него не се учествува, не може да биде сфатен. Зарем монахот би бил монах кога не би ги љубел своите родители? Луѓето се прашуваат каква е таа љубов кога се создава оваа болка и треба да знаат дека не е љубовта таа што ја предизвикува болката, туку самото нивно неразбирање. Господ во Евангелието вели: *Кој ги љуби татка си и мајка си повеќе од Мене, не е достоин за Мене; не дојдов да донесам мир туку меч на земјата; отсега татко ќе биде против син и мајка против ќерка си и непријатели на човекој ќе му бидат неговите домашни.*

Се случува дури и родителите коишто се воцрквени да не ја разберат одлуката на своето дете својот живот целосно да Му го посвети на Бога. Сепак поголемиот број родители ја почитуваа слободата на своето дете. Како и да е, подобро е воспоставување на еден личносен однос

одошто истапите во јавните гласила што говорат за еден наполно неличносен пристап кон создадениот проблем.

*Како на сејшо йшоа реаѓираше Свейшоий
Архиерејски Синод на Македонскаийа
Православна Црква?*

Во вчерашниот „Пулс“ излезе една многу убава изјава на нашиот Архиепископ. Во неа се споменува и соопштението на Светиот Архиерејски Синод на Македонската Православна Црква:

„Но од соопштението на Синодот на Македонската Православна Црква јасно се гледа дека ние не сакаме со сила никого да монашиме, но исто така не сакаме и не можеме да ги вратиме тие млади луѓе во световниот живот од кој драговолно се откажале“. Не мора целата изјава да ја цитирам, освен уште ова:

„Јас имам едно објаснение дека постои основно недоразбирање меѓу родителите на младите луѓе и нив самите. Оти, тие се подготвени на секаков компромис за да ја намалат болката на родителите, но во никој случај не можат да прифатат да се откажат од монашкиот живот, зашто во таквиот живот ја гледаат смислата на своето постоење.“

„Во времето во кое живееме карактеристично е враќањето на голем број луѓе, млади и стари, кон својата мајка Црква. Многумина прават ревизии на своето досегашно живеење и однос кон светот и животот и се обраќаат кон Господа Исуса Христа и кон Неговата Света Црква. Тие се уверени дека многу од досега отфрлените вредности се единствените вредни. Осознаваат дека само за тие вредности е вредно да се живее и да се жртвува сè. Од овој аспект треба да се гледа и на проблемот со младите монаси на кои Македонската Православна Црква толку многу им се радува и толку многу се надева на нив.”

„Ние во Светиот Архиерејски Синод на Македонската Православна Црква сочувствуваме со болката и страдањата на родителите кои лично ги познаваме. Со нив не сакаме да ја прекинеме пријателската врска и веруваме дека ќе дојде време кога тие ќе се гордеат со своите синови и ќерки кои ѝ се посветиле на својата Црква. Верувам дека младите луѓе со својот живот и со својата работа како врвни интелектуалци ќе добијат такво духовно совршенство, што ќе можат на своите врсници да им помагаат во нивното духовно развивање и синовско приближување кон мајката Црква.” Тоа е ставот на Архиепископот и на Светиот Архиерејски Синод.

Светиот Архиепископски Синод неодложно ја чувствуваше потребата од живи манастири и заради тоа бев повикан од Света Гора како некој кој го има стекнато опитот на монашкиот живот и може да им го пренесе на другите. Неговото Блаженство вели: „...се правеа напори за обновување на монашкиот живот. Но, не успевавме во тоа, затоа што ни беа неопходни духовни монашки учители. Со враќањето на владиката Наум во земјата се создадоа услови да бидат отворени машки и женски манастири, во кои денес има дваесетина калуѓери и кандидати за монаси, а овој број би бил секако поголем доколку постоеја соодветни простории за монашко живеење,” итн.

Како што реков, од редот на монасите се избираат и идните епископи на Црквата, а познато е кој е угледот на Епископот произлезен од манастир, неговото духовно искуство и живот, што значи дека една Црква не може без монаси.

Какво е Вашето видување на реагирањето на јавноста за сè она што се случуваше?

Се случи деновие да дојде еден од учесниците во тие напади и да рече: „Јас измислував лаги против вас”.

Луѓето како да сакаат да ја смират своја-

та совест, како да им пречи и самото сознание дека постојат луѓе коишто се молат, постат, живеат на еден сосем друг начин... Како одвај да чекаат да слушнат нешто лошо за нас или дури и самите измислуваат... А потоа тие слободно, без грижа на совеста продолжуваат по 'широкиот пат' по кој тргнале. И во оваа пригода сакам да повторам дека единственото нешто за кое монахот може да биде обвинет е ако не плаче за сè што е создадено и ако не се моли за секој човек. Ова обвинение би сакал постојано да го слушам на моја сметка. Овде сум за доброто на овие луѓе, а не да се заканувам, да заплашувам или да навредувам некого. Владиката во Црквата е на местото и во образот Христов, тој е глава на Црквата собрана околу него на Светата Евхаристија. Надвор од оваа благодатна заедница која се остварува на Божествената Литургија нема Црква. Монахот се заветува дека ќе живее до смрт исполнувајќи ги Божјите заповеди за љубов спрема ближниот. Без исполнување на овие заповеди се раскинува благодатната заедница со Бога.

Која е суштината на сèто ова?

Зборувањето против еден Епископ и гоњењето на монаштвото значи прогон на целата Црква. А отците велат: „Каде што дише Све-

тиот Дух таму се случува и прогон на Црквата Божја.” А ние коишто сме во Црквата мораме постојано да се преиспитуваме дали одиме по патот што ни го одредиле отците.

Господ вели: *Ако Мене Ме мразеа и вас ќе ве мразат, а ве мразат бидејќи не сити од овој свет, туку Јас ве избрав од светот и зашто ве мразат. И уште: Ако Моите зборови ги зацврстаат и вашите ќе ги зацврстаат, ако Мене Ме љубат и вас ќе ве љубат; зашто ниеден слуга не е поголем од својот господар, а сепак ова ќе ви покаже напредокот зашто не Го познаваат Оној Којшто Ме љубат.*

Еден Старец на Света Гора (Паисиј) имаше обичај да рече дека во бурата сите нечистотии се исфрлаат надвор и кога бурата престанува морето е почисто.

Уште велеше: „Земајте ги камењата што ги фрлаат по вас и со нив градете ја Црквата.”

АПОЛОГИЈА НА МОНАШТВОТО

„Нова Македонија”,
јануари, 1997 година

Големо и неискажливо е значењето на монаштвото за секој православен народ и Црква. Онаму каде што се манастирите и духовните отци таму и народот е собран околу нив, таму и лицот на свештенството е позапазен, таму и чистотата на верата е зачувана и конечно - духовниот живот во целост е на повисоко рамниште.

Монаштвото е подвиг во кој се испитува целата наша вера. Тоа е знак дека една Црква е жива и живее во покајание. Од манастирите по правило се одбираат и епископите на Православната Црква. Затоа значењето на монаштвото за нас е непроценливо и е од витален духовен, културен и национален интерес. Особено во времето на борба за признавање на автокефалноста на Македонската Православна Црква. За сето ова најјасно ни говорат ликовите на Свети Методиј и Свети Кирил, Свети Климент и Свети Наум и сите наши учители и просветители од редот на православните монаси.

Тие нè научија во Црквата да не живееме самољубиво, само за своето спасение, туку

да живееме пред сè соборно. Нашата молитва да биде за целата Црква, нашиот пост да биде за целата Црква, исполнувањето на сите Божји заповеди и самото учество во Светите Тајни - да бидат за целата Црква. Целиот наш живот да Му биде принесен на Бога за спасение на сите верни во Црквата, непосредно, а посредно и за целиот народ. Без тоа чувство на соборност, тешко некој ќе може да се нарече вистински христијанин. Оние верни кај кои најмногу е развиено тоа чувство на соборност и тој живот соборен, тие и најлесно се решаваат да одговорат на монашкиот повик, да го остварат тој дар Божји во својот живот. На тој начин и најлесно можат да го посведочат ликот Христов во овој свет, Христовата љубов и Христовата благодат. Да ги посведочат љубовта и благодатта на Царството Небесно во ова време и на овие простори и покрај гонењето што ќе го претрпат. Исто како и Единородниот Син Божји, Исус Христос, Богочовекот, Кој се жртвуваше за сите нас; а таа Негова љубов и на самиот Крст се покажа како победник. Он рече: „Оче, прости им, не знаат што прават“. Таа љубов која простува, која се саможртвува, со која се љуби непријателот, на таа љубов монахот денес треба да биде сведок. Тоа е љубовта која го преобразува и го спасува овој свет.

Ова е местото на кое мнозина се сопну-

ваат. Тие не можат да ја восприемаат како љубов одлуката за одење во манастир, кога таа одлука предизвикува и родителска болка.

Љубовта што ја проповеда православната Црква не е обична човечка, душевна, туку Божествена. Таа љубов е христоцентрична, со есхатолошки димензии и антиномичен карактер. Господ Исус Христос навистина рекол: *Љуби го својој ближен. И уште: Почийувај ги своите родители* (Матеј 19, 17). Но рекол и: *Кој ги љуби татка си и мајка си повеќе од Мене не е достоин за Мене* (Матеј 10, 37). И уште: *Немојте да мислите дека дојдов да донесам мир на земјата; не дојдов да донесам мир, туку меч. Зашто дојдов да разделам човек од татка си и ќерка од мајка си... И непријатели на човека ќе бидат неговите домашни.* (Матеј 10, 34 - 36)

Ова последново се случува и заради неразбирањето и противењето кое родителите го покажуваат кога нивните деца ќе решат слободно и љубовно својот живот да Му го посветат на Бога, заминувајќи во манастир. Како што и стои во соопштението на Светиот Архиепископски Синод на Македонската Православна Црква:

„За жал, некои родители, според родителската приврзаност спрема своите чеда, реагираат на желбите и одлуките на нивните деца кои се определуваат за монашки живот”.

Затоа родителите на идните монаси треба да се обидат, ако имаат малку вера, однатре да ги разберат своите деца, што значи да се обидат колку што е можно да го живеат нивниот живот и да го понесат нивниот Крст. Или со други зборови, совесно да ги исполнат своите христијански должности: постот, молитвата, исповедта, редовното причестување со Светите Тајни и другите Божји заповеди. Тоа е подвиг за личносен пристап и личносен однос, како единствена можност да го разберат своето дете и секој човек. Само вака ќе можат вистински да се отворат кон Бога и кон своето дете и ќе видат колку монахот силно ги љуби своите родители. Ќе видат колку монахот, иако телесно оддалечен, благодатно и молитвено е присутен во овој свет, во оние кои ги љуби и за кои се моли. Ќе видат дека меѓу нив и нивните деца се раѓа и созрева една вистинска заедница. Додека пак, обидот за насилно извлекување од манастир со физичка сила, интервенирањето кај државните органи, клеветата и лажното информирање во јавноста, притисокот врз Светиот Архиерејски Синод и врз одделни негови членови е сосем неличносен, неправославен и недостоен однос за еден родител. Особено кога знаеме дека со доаѓањето на нашите духовни чеда во манастир и со нивното замонашување не се повредува ниту една црковна, законска или

уставна норма. На крајот родителите ќе мора да бидат искрени самите со себе и да проверат по кој пат тргнале и по кој пат ќе продолжат да одат. *Зашто не можеме да им служиме на двајца господарѝ, на Бога и на мамона.* (Лука 16, 13)

Совршено и христијански би било, како што се слушна деновиве, родителите да го благословат идниот монах. Да, но тоа подразбира приближно ист опит на родителот во Црквата или барем висока свест за почитување на слободата на избор кај своето дете. Бидејќи во оваа ситуација тоа ретко се случува, Црквата никогаш во своите Свети канони не предвидела одењето во манастир и замонашувањето да бидат условени од родителскиот благослов, па дури и кај деца единци. Напротив, имајќи повеќевиесовен опит и сознание за противењето на родителите на идниот монах, Црквата предвидела епитимија на родителите додека не се покајат, како што стои во номоканонот на Великиот Требник, под *осумдесет̃и и вѣторой̃о ѝравило*, во кое се вели:

„Никој од родителите да не се осмели да им попречува на своите чеда кои приоѓаат кон монашкиот живот или да ги оттргнува од манастирот или заради тоа да ги лишува од наследство. Ако се открие некој ова да го прави, да се одлачи од Црквата сè додека не се покае”. Ова правило важи и за сите соучесници.

Постои и уште еден важен момент на кој треба да се внимава. Во соопштението на Светиот Архиепископски Синод на Македонската Православна Црква стои:

„Светата православна Црква во својата многувековна традиција и според Светите канони, никогаш и никого насила не го привела во монашко живеење”.

Тоа е така, затоа што слободната волја и љубовта кон Бога се најзначајни фактори за доаѓање, останување и правилно растење во еден православен манастир. Сепак, слободниот и љубовен подвиг на искушеникот, според Светите канони, се испитува во временски период од шест месеци до три години пред замонашувањето (*правило ѱейшо* од Светиот Помесен Цариградски Собор). На ова испитување му се придава особено значење, затоа што возобновувањето на монаштвото во Македонија не може и не смее да почива врз лажни основи (наврапита одлука, „заведување”, разочарување од животот итн.).

Монаштвото е натприроден Божји дар со кој се обдарува преобразената човекова природа. Во овие рамки може да биде објаснето неразбирањето и нападот којшто деновиве се случи против монаштвото и Црквата кај нас, преку страниците на еден скопски дневен весник, во кој патем речено и официјалното соопштение

на Светиот Архиепископски Синод на Македонската Православна Црква во врска со настанатата состојба несериозно и непрофесионално е протолкувано како немање став.

Навистина не е мудро да се зборува за нешта за кои се нема личен опит. Правило кое важи во секојдневниот, човечки живот, а особено онаму каде што се пројавува Божествениот. Ако ништо друго, новинар кој пишува за Црквата и за нејзиниот жив живот добро е да го има прочитано барем Евангелието.

Затоа, треба да имаме доверба во Светиот Архиепископски Синод на Македонската Православна Црква, кој се грижи за монаштвото во Македонија и за таа цел повикува и одредува соодветни личности. Напразно беше очекувањето Светиот Архиепископски Синод да донесе одлука против монаштвото, т.е. против Светите канони и против самиот себеси.

Монаштвото ќе постои сè додека постои жива Црква, а жива Црква сè додека постои монаштво. Монаштвото во својата суштина е онтолошки бунт против паднатиот свет, паднатата природа и самољубието. Бунт кој маченичката крв може само да го разгори.

Христос се роди!

МОНАСИТЕ НЕ СЕ МАРИОНЕТИ

„Вечер”, ...интервју...
јануари, 1997 год.

*Во ујо̄ӣреба се ӣешики квалификациѝ,
ӯӣа̄ӣени најчесӣо на Вашӣа̄а личностѝ.
Ш̄ио, сӣоред Вас, е суӣӣина̄ӣа на овој случај?*

Отците велат: „Каде што дише Светиот
Дух таму има и гонење на Црквата”. Пред да се
случи атаката врз нас, се запрашав дали одиме
по патот на отците. Сега сум мирен: *Ако све̄ӣо̄ӣ
ве мрази, зна̄ӣе дека Мене све̄ӣо̄ӣ уӣӣе ӣред
вас Ме замрази. Да бев̄ӣе од овој све̄ӣ, ӣо̄гаӣ
све̄ӣо̄ӣ ке го љубеше своето̄, но бидејќи не сӣе
од све̄ӣо̄ӣ, ӣуку Јас ве избрав од све̄ӣо̄ӣ - за-
ӣо̄а све̄ӣо̄ӣ и ве мрази. Помне̄ӣе ги зборовӣе
ӣӣо ви ги реков Јас: нӣеден слӯга не е ӣо̄голем
од својо̄ӣ го̄сӣодар. Ако Мене Ме го̄неа и вас ке
ве го̄на̄ӣ. Ако Моӣӣе зборови ги за̄ӣазија и ва-
ӣӣӣе ке ги за̄ӣазӣи. Но се̄ӣо ова ке ви го ӣра-
ва̄ӣ заради Мое̄ӣо име, о̄ӣи не Го зна̄а̄ӣ Оној
Кој Ме ӣра̄ӣил. (Јован 15, 18 - 21)*

Пос̄ӣоӣ ӣроблем:

*Ш̄ио со родӣӣелска̄ӣа болка, со мисле̄е̄ӣо
дека деца̄ӣа им се за̄убени, дека семејсӣва̄ӣа
ке ос̄ӣана̄ӣ без лоза?*

А што со болката на децата и како ќе го решат проблемот што нивните родители ги одбале весниците за да разговараат со нив! Сепак, родителите - за да ја надминат својата болка, бидејќи се декларираат како христијани - треба да го отворат своето срце како духовно средиште за Бога и за своите блиски и да видат дека не постои товар поголем од оној што можат да го понесат. Значи, да се обидат да го живеат она што нивните деца го живеат, да се обидат да ги сфатат однатре. Тогаш ќе се уверат колку монахот ги љуби своите блиски. Во спротивно, секоја правна држава, па и нашата, ги застапува и ги заштитува интересите на своите полнолетни граѓани, кои го имаат правото на слобода на избор. А времето е лек за сè.

Ве обвинуваат за заведување на младите?

Заведувањето подразбира ограничување или парализирање на личноста. Да се каже за некого дека е заведен е суд со голема тежина. За тоа мораме да бидеме свесни. Православната Црква под состојбата на 'заведеност' ја подразбира состојбата на 'заробеност на срцето од страстите' и онаа на 'заробеност на умот од самоизмама', т.е. 'прелест'. Заведеноста упатува на слабост на личноста и нејзина подложност на страстите, на гревот. Оној пак, што решил со својата

слободна одлука да застане на бојното поле против страстите, може да се окарактеризира како и да е, само не заведен.

Монаштвото е огледало на духовната зрелост и чистота на Црквата. Тоа не може да се гради врз темелите на каква-годе индоктринација и лага.

Во Светото Евангелие пишува: *Ако окоио човечко е свейло, иогаи и целоио иело ке иребива во свейлина.* Каква е иднината на нашата Света православна вера и на нашиот народ ако неговото око, монаштвото, не пребива во беспрекорност!

*За родийелскиоѝ благослов иосиојаѝ
различни мислења. Едни иврдаѝ дека
е неоиходен, друѝ не?*

Совршено и христијански би било, како што се слуша деновиве, родителите да го благословат идниот монах. Да, но тоа подразбира родителот да има приближно ист опит во Црквата или барем висока свест за почитување на слободата во изборот на своето дете. Бидејќи во ваква ситуација тоа ретко се случува, Црквата никогаш во своите Свети канони не предвидела одењето во манастир и замонашувањето да бидат условени од родителскиот благослов, па дури и

кај деца единци. Напротив, имајќи повеќе вековен опит и сознание за противењето на родителите на идниот монах, Црквата предвидела епитимија на родителите додека не се покајат, како што стои во номоканонот на Великиот Требник, во *осумдесет* и *втора* *правило*, каде што се вели:

„Никој од родителите да не се осмели да им попречува на своите чеда кои приоѓаат кон монашки живот или да ги оттргнува од манастирот или заради тоа да ги лишува од наследство. Ако се открие некој ова да го прави, да се одлачи од Црквата сè додека не се покае”.

... Правило кое важи и за сите соучесници.

Дали е точно дека замонашувањето во некои случаи оди по „скрашена постајка”, дека не се постува рокој од шест месеци до три години?

Таков случај во нашите манастири нема. Критериумот според кој се одредува зрелоста на еден кандидат за монах е мошне висок и со ништо не се разликува од оној што се применува по светогорските манастири или во кој и да е духовен центар во светот. Тој е плод на двеилјадигодишното Предание на Црквата и е во директна надлежност на духовниот отец.

*Имаше дисонантни тóнови во врвој на
Синодој на Македонската Православна Црква
околу актуелниот случај?*

Само во темнината на многуте невестини и погрешни толкувања на изјавите кои во изминатиот месец ги прочитавме може да изгледа дека во црковниот врв се слушаат различни тонови. На последната седница на Светиот Архиепископски Синод беа изречени само различни мислења околу начинот како да им помогнеме на родителите, а немаше различни ставови за монаштвото. Монаштвото може да биде камен на сопнување на кој ќе биде испитано достоинството на еден владика и достоинството на многумина други: родители, новинари, влада, народ, институции и поединци.

*Како дојде до масовно одење на младице во
манастирите? Колкав е Вашиот удел во тоа?*

Зборот „масовност“ во овој контекст многу често се слуша деновиве. За таа цел ќе се послужиме со проста математика. Вкупниот број на монасите и искушениците во манастирите во Водоча и Велјуса е седумнаесет. Ако ги приброиме и сите други монаси и искушеници во Македонија, па и нашите монаси ширум манастирите во светот и ако таа цифра ја споредиме со бројот

на манастирите во Македонија (кои, за жал, во моментов се празни), поимот за некаква „масовност“ сам по себе исчезнува. Од друга страна пак, ако на ова прашање му пристапиме квалитативно, радува сознанието дека нашиов народ денес во личностите на овие млади луѓе како првина на Бога Му го принесува најскапоценото и најздравото. Терминот 'масовност' е посоодветен за бројот на младите што одат во разни секти и практикуваат некои далекуисточни учења.

Меѓутоа, она што е очебијно е жедта на овие генерации за автентичен духовен живот. Во овие свои потреби тие многу често се оставени самите на себе. Ако се обидеме да ја разбереме атмосферата во која младите луѓе денес треба да ги исполнуваат Божјите заповеди, со сигурност и без двоумење ќе заклучиме дека заминувањето во манастир е најбезбедно место за благочестив живот на оние што го имаат ваквиот призив. Секако, од витално значење е и присуството на духовни отци, зашто *каде шїио е їруйоїї їшаму се собирааїи и орлиїе...* (Матеј 24, 28).

*Шїио ќе кажеїе за монашїивоїо во
Македонија вчера, денес и уїре?*

Христос е ист и вчера и денес и утре. А Црквата во Македонија е вечно млада невеста Христова, од што нужно и произлегува дека Таа

нештата ги согледува токму од аспект на веч-
носта. Така, ако монаштвото во Македонија вче-
ра беа Светите Методиј и Кирил, Светите Кли-
мент и Наум, Кирил Пејчиновиќ, Теодосиј Си-
најски, Партениј Зографски - тие се тоа и денес
и нивното благодатно присуство, сакале или не,
денес го чувствува не само нашиот туку и други
народи. По утрото се познава денот. Значи, не
треба да нè загрижува монаштвото во Македо-
нија утре, затоа што тоа уште денес го живее Не-
вечерниот Осми Ден на Небесниот Ерусалим.

*За зајоченоста во манастириите и
за слободношо одлучување...?*

Ми се чини дека ова прашање би треба-
ло да биде поставено вака - дали луѓето се за-
точени во градовите, дали можат слободно да
појдат во Црква и дали можат слободно да реша-
ваат да ги посетуваат манастирите или се врзани
од своите страсти и неверието и од тоа што ќе
кажат другите!?

А од друга страна нашето искуство го
покажува следново: полнолетни, а со тоа и пол-
ноправни граѓани на оваа држава (кои печатот
најчесто ги именува како „деца“) откако ќе посе-
тат некој од манастирите, најчесто биваат ста-
вани во куќен притвор, при што дури им се нару-
шува основната слобода на движење.

Во манастирите е сосем поинаку: монасите, како и сите други личности пред Бога и пред луѓето, не се марионети во нечии раце. Значи слободата, слободното одлучување од аспект на вечноста и ослободувањето од страстите како предуслов за заедница со Бога, се почитуваат пред сè. Каде е Светиот Дух таму е и слободата.

БОРБА СО СВОИТЕ СТРАСТИ

„Пулс”,
јануари 1997 година

За заведувањето

Заведување се случува секогаш кога некој или нешто ја ограничува слободата на нашата личност. Страстите на срцето и прелеста на умот онтолошки ја ограничуваат нашата слобода. Остануваме заробеници на гревот и смртта, надвор од заедница со живиот Бог и Неговата Света Црква.

Постои 'заведување на срцето' и постои 'заведување на умот'. И најмалата страст може да го зароби и да го заведе човекот. Често слушаме кога луѓето велат дека она што го прават не е добро и е грев, но не можат да му се противстават, нешто ги тера да го прават тоа. Многупати повторуваниот грев, без оглед дали е голем или мал, создава навика, што станува втора природа на човекот.

За големите гревови пак, што да се каже! Луѓето газат и уништуваат конкретни личности за да ги задоволат своите страсти, т.е. своето самољубие. Зар не боледуваат и не се заве-

дени денес мнозина луѓе од среброљубие (лакомост по пари и материјално богатство) и сластољубие (прејадување, пијанство, блуд, наркотици и др.). Тогаш како можеме да зборуваме за слобода таму каде што умот веќе не е во состојба да раководи, а самиот како слеп е раководен од страстите!

Славољубието, или гордоста, ереста и атеизмот се демонско 'заведување' и 'заробување на на умот'. Најчесто се јавуваат како последица на 'заробеноста на срцето од страстите'. И двата вида на заробеност и заведување се најјасни знаци на паднатата и отпадната од Бога човекова природа.

Монаштвото како подвиг на заедница со Бога во Црквата, во 'чистотата на срцето' и 'просветленоста на умот' претставува онтолошка слобода - како 'обожение'.

Отците велат: „Дај крв, прими Дух”. Треба да се случи да поведеме голема борба со своите страсти (онаа што ја води монахот) за да стекнеме слобода од аспект на вечноста. А каде што е Светиот Дух таму е и слободата. Се прашувам јас сега кој и од кого е заведен!?

За реагирањата на јавноста

Присуството на вистинските монаси кај луѓето ја буди заспаната совест, го трезни опиеното срце, го урива рационалниот поглед на светот. Никој во нивното присуство не останува рамнодушен. Демонската философија 'кај сиие ѿа му и ние' или 'сиие ѿраваѿ ѿака, ѿа и јас ѿравам ѿака' - крајно е релативизирана онаму каде што има монаси. Нивното автентично сведоштво на ликот Христов во ова време и на овие простори ги актуелизира зборовите на Светиот Апостол Павле: *Ние сме благоухание Христѿово ѿред Бога меѓу оние кои се сѿасувааѿ и меѓу оние кои гѿнаѿ. За едниѿе мирис на смрѿ за смрѿ, за друѓиѿе мирис на живоѿ за живоѿ, а за ова кој е сѿособен* (2 Кор. 2, 15).

И навистина, појавата на монасите мнозина ги израдува. Се радува Црквата Божја во Македонија на првите плодови од своето покајание и со благодарност Му ги принесува на Бога. Мноштво луѓе одвај чекаат да слушнат нешто лошо за монасите, за Црквата, а често и самите измислуваат неvistини. Тие како да сакаат, свесно или несвесно, да ја смират својата разбранувана совест, а не можат. Им пречи саможртвеното постење и молење на монахот, животот во

секоја чистота на духот и телото, плачот за гревовите на целиот народ како за свои сопствени, 'вечниот живот' изобилно излеан во неговото срце и силно блеснат од неговото преобразено битие. Конечно, таа светлина не можат да ја поднесат оние чијшто духовен вид е заслепен од самољубието.

Ќе ви ја откријам тајната за што може да биде обвинет еден монах - ако не плаче доволно за спасението на сето создание, ако не се моли доволно за спасението на сите луѓе, ако не согодува доволно пред Бога за сето ова. Не постојат други дела за кои монахот би можел да биде обвинет.

Впрочем, Бог ги предвидел настаните што деновиве се случуваат. Во едно наше писмо што го испративме од Света Гора, напишавме:

„Знам дека низ подвигот во сè да се поистоветиме со Оној Кој за Својата Црква се распна но воскресна, театар ќе му станеме на светот, на луѓето и на ангелите и знак против кого ќе се говори. Но зар непријателот нема да го љубиме? Зар и за нив секојдневно не умираме и пак сме живи? Особено кога оној кого денес го сретнуваме како непријател, веќе во литургиското 'Денес' го препознаваме како вечен наш возљубен во Царството на Отецот и Синот и Светиот Дух.”

ЗА ОЗБОРУВАЊЕТО

„Пулс”

декември, 1997 година

Манастирот Пресвета Богородица Елеуса во селото Велјуса се возобнови како машки манастир во септември 1995 г. после моето востоличување за Епископ на Струмичката Епархија. Во мај 1996 г. братството премина во манастирот Свети Леонтиј во селото Водоча, а во Пресвета Богородица се образува женски манастир. Деновиве, декември 1997 г., по Божја благодат соборот на братството го сочинуваат седумнаесет монаси и искушеници, а сестринството - петнаесет монахињи и искушенички. Заедно со манастирот Свети Јован Бигорски, кој исто така заживеа во 1995 г., ова се почетоците на обновувањето на монаштвото во Македонија, како плод на триесетгодишниот автокефален живот на нашата Црква.

Бидејќи бевме нешто ново за луѓето, озборувањата на средината, добронамерни или злонамерни, не престанаа да нè следат од самиот почеток па сè до ден денес. *И навистина, итеатар му ситанавме на свейоит, на ангелиите и на луѓеито* (1 Кор. 4, 9) и знак *проиив кого ќе се*

џовори. Лошите гласови пак, особено беа поттикнати со пишувањето во дневниот печат од страна на некои родители на младите монаси и од непријателите на Верата.

Обвинувани сме за криминал, трговија и користење на дрога, неморал, партиска припадност, национална неподобност, секташтво и болна мистика. Просто да се запраша човек како ли сите овие зла заедно се најдоа кај нас и зар за тоа ни требаше замонашување. Но ние сега нема да даваме одговор на сите овие обвинувања. Ако затреба - постојат соодветни црковни, полициски и медицински лица. За нас единствено е значајно остварувањето на Христовите зборови: *Блажени сѐе вие кога ќе ве срамајќи и ѓрогонатј и кога ќе џоворатј ѓројив вас секакви лоши зборови лажно заради Мене* (Матеј 5, 11).

Интересното во овој случај за коешто е потребно објаснување е феноменот или порокот на озборувањето ...Како тоа луѓето толку лесно стануваат примопредаватели на злото? ...Како тоа слушнатиот лош глас полесно наоѓа место во нивните срца и паметење и полесно и со зла радост се раскажува отколку добриот глас? *Но нашата борба не е ѓројив крвта и ѓлојта, ѓуку ѓројив началсјвајта, ѓројив власјије, ѓројив ујравјелије на ѓемнинајта од овој век, ѓројив ѓоднебесније духови на злобајта* (Ефес. 6, 12).

Затоа, ако проговориме со богословскиот јазик на Црквата, а друг и не знаеме, оваа состојба би ја објасниле на следниот начин:

Демоните како бестелесни духови на два начина го напаѓаат оној што Го следи Христа носејќи Го Неговиот Крст. Од внатре - преку страстите коишто сè уште не ги исчистил од своето срце; и од надвор - или преку луѓе или преку лично јавување. За напад однадвор ги користат луѓето коишто воопшто не се ни свесни за постоењето на страстите (славољубието, сластољубието, среброљубието), коишто воопшто не се трудат да го очистат своето срце и не знаат за демоните поврзани со страстите. Тие се подложни на демонско влијание, не внимаваат на своите помисли и немаат критериум за разликување на доброто од злото. Демонот лесно може да ги наведе да го мразат праведникот. Демонскиот напад е најчесто комбиниран и зависи од тоа на кој духовен степен се наоѓа човекот што е нападат.

Ако верниот човек го 'очистил своето срце' и достигнал до 'просветлување на умот', демонот не наоѓа место во него за напад однавре преку страстите и затоа најнапред ги користи безбожните луѓе како инструмент за озборување. Ако победи љубовта и праведникот го продолжи својот духовен раст кон 'обожението' - не возвраќајќи на злото со зло - тогаш демонот

ги користи луѓето како инструмент за уништување на праведникот. За ова секогаш пред нас го имаме Христовиот пример. Навистина, преминот од 'просветлување' кон 'обожение' (или совршенство) не може да се оствари без проверка на нашата љубов и кон непријателите, без исполнување на Божјата заповед: *А јас ѝаќ, ви велам, љубевте ги непријателите свои, благословувајте ги оние што ве колнаат, правете им добро на оние што ве мразат и молете се за оние што ве навредуваат и зонаат* (Матеј 5, 44).

Му благодариме на Бога - Света Троица Кој така премудро го устрои нашето духовно восовршување.

Луѓето коишто озборуваат, коишто демонот ги користи за свој инструмент за напад, не сакаат да го поврзат нашето постоење со нашата вера и љубов и заедница со Бога, зашто во спротивно би требало и тие да го променат својот живот. Најчесто одговорот го бараат во социјални, психолошки и други причини. Најнакрај, со проектирањето на сопствената внатрешна нечистотија врз оние луѓе што се објект на нивното озборување сакаат, свесно или несвесно, да ја смират својата совест и да најдат оправдување за својот непобожен живот. Најпросто кажано, ним набожните луѓе, оние кои го чистат своето срце од среброљубие, блуд и славољубие и не одат по

'широкиот пат' на овој свет - им пречат со своето постоење.

Така и денес се актуелни Христовите зборови: *Свѣтѣ... Мене Ме мрази, оѣи Јас сведо-чам за неѣо дека делѣѣа му се лоши (Јован 7, 7).*

**ПО ПОВОД НЕКОИ ТЕКСТОВИ
ШТО ИЗЛЕГУВААТ ВО ДНЕВНИОТ ПЕЧАТ
ВО ВРСКА СО ЖИВОТОТ
И СЛУЧУВАЊАТА ВО ЦРКВАТА ...**

„Вечер”, јануари, 2000 г.

Текстовите што често ги читаме во дневниот печат а се поврзани со Црквата, бараат одговор на некои прашања коишто кај нас очигледно не се доволно разјаснети. Тоа се прашањата: за достоинствено чествување во духот на Православието, за обесветувањето на Црквата, за црковните канони и догмите, за пиетизмот итн. Ќе се обидеме накратко да ги објасниме.

Достоинствено чествување...

Постојат неколку аспекти од коишто може да говориме за празникот Рождество Христово: историски, догматски, аскетско-исихастички, литургиски, иконописен...

Во православниот духовен живот, на аскетско-исихастички план, Рождеството Христово се пројавува како 'отворање на срцето': пројавување на Божествената благодат и молитвено симнување на умот во него. Доколку на овој начин Христос не се роди во нашето срце, тогаш ќе ни биде оневозможен целосниот мистирионски

пристап кон Витлеемската пештера, всушност ќе биде попречено нашето благодатно пребивање во литургискиот 'простор' и 'време' на Црквата, каде што единствено може да учествуваме во Домостројот на нашето спасение. Значи, без аскетско-исихастичкиот подвиг за 'очистување на нашето срце' не е возможно да учествуваме во преобразената радост и во достоиното чествување на Рождеството Христово во духот на Православието. Во основата на аскетско-исихастичкиот подвиг цврсто лежи љубовта кон Бога и љубовта спрема секој човек, не исклучувајќи го дур и непријателот. Богочовекот Исус Христос рече: „Доколку сте го направиле тоа на еден од овие Мои најмали браќа, Мене сте Ми го направиле” (Матеј 25, 40).

Обесветување на Црквата

Црквата е една, Света, Соборна и Апостолоска. Црквата е воскреснатото и вознесено Тело на Богочовекот Христос. Ние верните, преку Светите Тајни и Светите Добродетели сме членови на ова Тело чијашто вечна глава е Богочовекот. Животот во ова Тело, раководен од самата Глава - Христос, во Светиот Дух, е соборен: севкупниот наш подвиг за спасение пред сè е борба за спасението на секој човек, заеднички подвиг со сите Светии. Доколку отфрлиме макар

само еден човек од нашето срце, тоа ќе биде крајот на нашето духовно восовршување и почеток на падот. Како што вели Старецот Софрониј: „Христос е неограничен Бог. Не се распна само за верните, туку за сите луѓе од Адама до последниот што ќе се роди од жена. Да Го следи некој Христа, значи да страда заради исцелување и спасение на целото човештво. Поинаку не може да биде!”

Црквата како Тело Христово со ништо и на никаков начин не може да се обессвети. Во Црквата како жив богочовечки организам човекот слободно, преку исполнувањето на заповедите Божји, може само духовно да расте, да се преобразува, да се ‘обожува’. Но, исто така слободно - поради завист, љубомора, омраза, лажење, озборување, осудување, злорадост, и воопшто, поради нељубов спрема ближниот - човекот може да отпадне од Црквата сè додека не се покае. Во секој случај Црквата си останува една, Света, Соборна и Апостолска, во севкупната своја полнота.

Осветувањето или обесветувањето на црковниот храм, којшто исто така го нарекуваме ‘црква’ заради самото црковно собрание, е чисто литургиско прашање. Црковниот храм ја следи честа на самата Црква, на самото евхаристиско собрание коешто се случува во него. Доколку црковно-евхаристиското собрание е вистинско,

храмот е свет. Ако пак собранието е лажно, тогаш во таа смисла храмот е обессветен. Никакво и ничие поминување преку олтарот на храмот, дури и да се случило, само по себе не може да го обессвети црковниот храм. Сепак, добро е да се знае дека храмот е за човекот, а не човекот за храмот. Како што вели Свети Никола Кавасила: „Нема ништо посвето од човекот“. Друго е прашањето колку треба да внимаваме заради духовната слабост и незнаењето на другите.

Црковните канони и догмите

Црковните канони воопшто, а посебно оние коишто го регулираат движењето во храмот, најчесто имаат само педагошки, дисциплински карактер, а не догматски. Во животот на Црквата тие можат да се прилагодат во однос на конкретните вонредни состојби (на пример, Светите канони одредуваат возраст од дваесет и пет години за ракополагање во ѓаконски чин, а триесет за свештенички, но во конкретниот живот на Црквата тоа речиси никогаш не се запазува). За разлика од каноните, догмите не можат да се прилагодуваат, дури и по цена на нашиот живот.

Значи каноните или правилата во животот на Црквата ги толкува и ги спроведува самиот Епископ - којшто е на местото и во обра-

зот Христов - согласно со потребите за спасението на неговото словесно стадо. Значи, ако Епископот за нешто одлучи да биде вака или така или ако тој допушта или не допушта нешто, тоа треба да се почитува. За правилноста или неправилноста на одлуките или работата на Епископот суди народот Божји, а во крајна истанца и Соборот на Епископите. Сепак, добро е човек пред да донесе некој суд да си ги процени своите знаења и способности.

Но, што ни е критериум? Во Црквата, неразделно ама и неслиено, разликуваме три степени во духовното растење: 'очистување од страстите', 'просветлување на умот' и 'обожение'. Овие три степени им соодветствуваат на трите степени на свештенството, а тоа се: ѓаконскиот, свештеничкиот и епископскиот.

Карактеристични знаци за вториот степен се: 'отворањето на доволно очистеното срце', 'симнувањето и просветлувањето на умот' во него и 'потекувањето на умносрдечната молитва'. Само на 'просветлениот ум' му се открива тајната на расудувањето.

Пиетизам

Пиетизмот е еклисиолошка ерес. Тоа е индивидуалистичка, антисоборна религиозност заснована на егоизмот и 'мнението', односно на

високото мислење за самите себеси. Понатаму, тоа е религиозност заснована на своите надворешни манифестации и на надворешните ефекти во храмот.

Нашата духовна состојба, нашата набожност, нашата љубов кон ближниот, постојано се на испит и во храмот и надвор од него. Нивната зрелост постојано се проверува преку нови предизвици. Секое ново искушение јасно ја покажува состојбата на нашето срце.

Духовниот човек при секој испит најнапред се свртува кон своето срце. Согледувајќи ја така неговата внатрешна состојба, тој се труди да го ослободи срцето од робувањето на страстите, од суетата, од недостатокот на љубов, обвинувајќи се притоа самиот себеси за сè. Човекот што не знае духовно да расте за својот пад ги обвинува, ги напаѓа и ги осудува другите, оправдувајќи се самиот себеси.

Ако нашите возвишени чувства ја изгубат својата светост заради некое случување за време на богослужбата, односно заради нарушување на надворешните ефекти, тогаш сериозно треба да се запрашаме за нивната вистинитост. Сè што е вистинито ниту лесно се добива ниту лесно се губи.

ГРЕШНИКОТ ГО ЛЌУБИМЕ, А ГРЕВОТ ГО МРАЗИМЕ

„Вечер”, февруари, 2000 г.

Писмото на непознатиот Православен Христијанин што беше објавено во весникот „Вечер” на втори февруари оваа година, ги предизвика кај нас следниве размислувања:

Основното нешто коешто во православниот духовен живот неопходно се почитува е начелото: грешникот го љубиме, а гревот го мразиме. Тоа ни го посведочи Христос на Крстот, велејќи: *Оче, ѝпросѝи им, не знааѝи шѝѝо ѝраваѝи* (Лука 23, 34).

Како што вели Светиот Апостол Павле: *Нашаѝа борба не е ѝроѝив ѝлоѝи и крв*, (односно против луѓе), *ѝѝуку ѝроѝив началсѝиваѝа, ѝроѝив власѝиѝе... ѝроѝив ѝоднебесниѝе духови на злобаѝа* (Ефес. 6, 12). Тоа го сведочи и Духот во нас, Којшто нè поучува дека нема ништо посвето од човекот.

Постојат неколку места во писмото на непознатиот Православен Христијанин во коишто се забележува дека не е докрај почитувано спомнатото начело на љубовта. Најпрво, постои следење и осуда на јавниот живот на Струмич-

киот Митрополит. Потоа, се случува реакција исклучиво на објавен текст од Струмичкиот Митрополит, што очигледно иритирало. И на крајот, писмото е полно со лични навреди како:

„Епископот Наум, којшто би требало”, - значи не е? - „да е глава на Црквата, го промашува духот на Црквата, воведува двосмисленост во толкувањето на каноните и не внимава на духовниот раст на своето словесно стадо”.

Некоја духовна поука, јасно посочување или решение на проблемот во текстот од писмото не може да се види.

Значи, во писмото се отфрла и се осудува личноста на Струмичкиот Митрополит, иако на неколку места во текстот авторот изразува формална согласност со неговата теологија. Секој напад на личност е неличносна постапка, односно не го гради личносниот однос меѓу две човечки битија и покажува неподготвеност за градење на личносен однос. Затоа, не е ни чудо што името и презимето на авторот на писмото остануваат непознати за нас. По сево ова навистина станува интересно прашањето - во чиј текст е промашен (а не кој го промашува) духот на Црквата?

Од опитот што во православниот духовен живот го имаме, познато ни е дека кога некој нè осудува и отфрла како личности, тогаш и ни-

какво објаснување не прима од нас, освен можеби зборот 'прости!', и тоа не веднаш. Но, бидејќи писмото беше јавно, сметавме оти е потребно и јавно да одговориме.

Колку што може да биде сфатено од тоа писмо, Струмичкиот Митрополит главно е обвинет за тоа дека не внимава на духовниот раст на своето словесно стадо, промашувајќи го духот на Црквата. Но и оваа тема е допрена во нашиот текст, со следната реченица: „Друго е прашањето колку треба да внимаваме заради духовната слабост и незнаењето на другите“. Значи, свест за проблемот постои, но тој не е опфатен заради поинаквата содржина и цел на текстот. Па така, доколку некој сакаше нешто конструктивно да напише требаше, тргнувајќи од ова место, само да го дополни текстот. Немаше потреба од напад.

Но каде најчесто грешиме сите ние и што ја издава нашата духовна состојба?

Забораваме дека светот околу нас го осознаваме согласно 'чистотата' или 'нечистотата' на нашето срце. Ако го напаѓаме и отфрламе Човекот заради некој грев, без оглед на тоа дали гревот вистински постои или мислиме дека постои, тоа е само сведоштво дека сме болни од истиот грев, дека гледаме и осознаваме преку тој грев. Како што вели Светиот Апостол Павле: *За*

чистиѣе се е чистио, а за осквернеѣиѣе и неверниѣе нема ниѣиѣо чистио, ним им се осквернеѣи и умоѣи и совесѣа (Тит 1, 15). Тоа ни е знак да застанеме и да се покаеме. Знак дека срцето ни е 'затворено'.

Потребно е да ја освестиме и оваа демонска стапица. После кратко време од почетокот на нашиот аскетско-исихастички подвиг (односно, 'волно страдање'), сите ние достигнуваме до едно релативно 'очистување' и 'просветлување на енергијата на нашиот ум'. Отците ова го нарекле и *прво гледање на нессоздаденаѣа Божесѣвена свей.лина*, но само ако првото прогледување се употреби за согледување на сопствените гревови, нечистотија и грешност. Така се тргнува по патот што води кон срцето.

Ако таа 'светлина' се искористи за гледање, за судење на туѓите гревови и за потхранување на високото мислење за самите себеси, тогаш човекот станува заробеник на 'мнението' и на 'прелеста'. Таквиот човек се наоѓа надвор од срцето, односно тој е надвор од себеси, согласо со духот на световниот живот. Со други зборови, нема свој внатрешен живот, па го следи, го живее и го суди надворешниот живот на другите. Што е ова ако не промашување на духот? Општа болест на денешницата. Пасивен антиисихазам. Еден промашен дух што Апостолот

Павле одамна го има опишано: *А ѿак, сѿше аѿи-
њани, како и ѿуѓинциѿе кои живејеја ѿри нив, во
нишиѿо друѓо не сакаа да го ѿминувааѿи време-
ѿо, освен во ѿоа - да зборувааѿи или да слу-
шааѿи за нешиѿо ново* (Дела 17, 21).

Затоа требаше да ни послужи како по-
ука посочениот критериум при донесување на су-
дови во нашиот претходен текст: „Само на ‘про-
светлениот ум’ му се открива тајната на расу-
дувањето.” Претпоставка пак за тоа е „‘отвора-
њето’ на доволно ‘очистеното срце’ - пројавува-
њето на Божествената благодат и молитвеното
симнување на умот во него”. За умот молитвено
да слезе во срцето, потребни се повеќе години
аскетско-исихастички подвиг.

Во секој случај, не треба да ги оставаме
луѓето да живеат и да умрат во заблуда, оправду-
вајќи ја нивната раслабена духовна состојба. Ако
некои се соблазнуваат, па колку и да се тие,
треба ли да ги оставиме да се соблазнуваат или
треба да им помогнеме да го надминат тоа!? Ова
е основната поента во нашиот текст. Тоа треба
да е секојдневна грижа на секој вистински Пас-
тир, Епископ или свештеник.

Ако луѓето се духовно слаби и неуки, то-
гаш треба да растат и да доаѓаат во познание на
Вистината. Некој треба да ги води преземајќи го
ризикот на отпорот. И повторно, патот веќе го

покажавме во нашето пастирско послание:

„Духовниот човек при секое искушение од страна на луѓе (односно 'неволно страдање') најнапред се свртува кон своето срце. Согледувајќи ја неговата внатрешна состојба, тој се труди да го ослободи срцето од робувањето на страстите, од суетата, од недостигот на љубов, обвинувајќи се притоа самиот себеси за сè. Само на тој начин повторно тргнува по патот што води кон срцето. Оној што не знае духовно да расте за својот пад ги обвинува, ги напаѓа и ги осудува другите, се оправдува самиот себеси и скршнува од патот што води кон срцето.”

Како Старец и духовен отец, како Струмички Митрополит, постојано, со збор и на дело, настојувам да поучувам дека нападот на нашата личност од страна на кој било човек треба да го сфатиме како поставување на она егзистенцијално евангелско прашање, за нас секогаш ново, *'Ме љубиш ли?'* Од есхтолошка перспектива, потврдниот одговор на прашањето можеме да го дадеме единствено внатре, во литургискиот простор и време на Црквата, каде влегуваме само низ *'отвореното'* и *'чисто срце'*. Повикот на безусловна љубов е сè уште упатен до сите нас, макар и молкум.

НОВО СВЕДОШТВО

Возљубено, во Христа, чедо,

На твоето писмо објавено во весникот „Вечер” на втори февруари, а чие продолжение го читавме деновиве под наслов „Зар да ги зашворам очиие?”, ќе се обидам уште еднаш, како на поправен испит, што пољубовно да ти одговорам.

Драго дете, согласно со Апостолот, *на оние што се надвор од нашата заедница и вера, Бог им е судија*. Затоа немаше потреба да пишувам за нив. Прва и примарна грижа за секој Пастир е духовната состојба на неговото словесно стадо и тоа беше основната причина поради која пишував. Пишувајќи, не можев и не сакав да ја заобиколам вистината дека: „Осветувањето или обессветувањето на црковниот храм - којшто исто така го нарекуваме ‘црква’, заради самото црковно собрание - е чисто литургиско прашање. Црковниот храм ја следи судбината на самата Црква, на самото евхаристиско собрание кое што се случува во него. Доколку црковно-евхаристиското собрание е вистинско, храмот е свет. Ако собранието е лажно, тогаш во таа смисла храмот е обессветен.” Зар мислиш дека има по-

тешки зборови од изречените за еден неправославен, ако сè уште останеш при помислата дека некого напаѓам, а друг бранам?

Прости, но ти си го толкуваш писмото како што сакаш, односно согласно твојот однос кон мене и го осуди напишаното само затоа што е од мене и затоа што ме отфрлаш како личност. Уште еден доказ за тоа покрај веќе наведените е фактот дека писмото на искушеникот Онуфриј ти се допадна, а тоа во секој поглед е мој текст. Но, бидејќи тоа е нешто што ти се допаѓа, полесно можеш да прифатиш дека не е мое и да го пофалиш. Тоа беше уште една мала, во вакви случаи дозволена, досетка и видимка колку да видиш каде си.

Исто така, никој не те обвинува за следење на мојот јавен живот, туку во твоето писмо беше констатирана осуда на мојот јавен живот. Значи, ако сакаш можеш да го следиш мојот живот, но наместо да ме осудуваш, што од повеќе причини не ти е дозволено, подобро плачи и моли се за мене, ако мислиш дека има нешто за што јас не сум се покајал. А безгрешен не сум.

И уште нешто, немој да мислиш дека со тоа што не ги потпишуваш писмата успеа да се сокриеш и дека не знам кој си. Од криење нема потреба. Кај нас во Македонија сè се знае. Или сами ќе си кажеме или другите неизбежно ќе нè

кажат или ќе нè откријат. Но, суштината на нашиот христијански подвиг е како сето тоа зло на нељубов да го покриеме со љубов. Како на секој напад да одговориме љубовно... Како да ја промениме оваа состојба? Ако имаш одговори на прашањава, сигурно некому ќе му помогнеш. Вака, пишувајќи јавно против Епископ на Црквата... Духовните закони ниту јас можам да ги изменам ниту ти.

Во секој случај, не можеме да отфрлиме некого од нашето срце, а притоа и правилно духовно да растеме. Овие две дејствија никако не одат заедно. Тука сите многу грешиме. Под претпоставка дека и правилно духовно се развиваме, во еден момент нерешениот личносен однос ќе ни се појави како неодминлива пречка за 'отворање на срцето' и за 'молитвено влегување на умот' во него; односно, ако сме на втор степен од духовниот раст, промашениот личносен однос ќе ни се појави како пречка за премин од 'просветлување на умот' кон 'обожување'. Тоа важи и за тебе и за мене и за сите. Што правиме сега?! Што вели еден православен теолог: *Да се чуди секој, не само православен христијанин туку и секој добронамерен човек.*

И за крај, примери на раздор имаме многу и насекаде. Светот е презаситен од тоа. Те молам, да собереме сили и да му дадеме на светот

едно ново сведоштво: „По тоа ќе ве познаат сите дека сте Мои ученици, ако имате љубов помеѓу себе” (Јован 13, 35). И да влеземе во благословот на Христовата првосвештеничка молитва: „...за да бидат сите едно, како што си Ти, Оче, во Мене и Јас во Тебе; па така и тие да бидат во Нас едно и да поверува светот дека Ти си Ме пратил” (Јован 17, 21).

Прости уште еднаш.

...меѓу Епископите најпоследен,
Наум Струмички

БЕСЕДА ВО ВОДОЧА

...од научниот симпозиум
по повод 2000 години од христијанството:
Христијанството во културата и уметноста
на Струмичката Епархија ~

... Водоча, август, 2000 год. ...

*Почитувани господа и госпоѓи,
драги браќа и сестри во Христа,*

Дозволете ми најнапред да ја искажам мојата радост и благодарност за Вашето ценето присуство и работно учество на овој научен симпозиум, посветен на двеилјадигодишнината од Рождеството на Богочовекот Исус Христос, нашиот Спасител и Учител. Однапред Ве молиме да ни простите и да не известите за некој навистина ненамерен наш пропуст, што е можно да се појави во организацијата на ова за нас значајно случување.

Знам дека за ниту еден од нас, по овој свечен повод собраните, не е спорен фактот дека сме наследници и сведоци на едно бескрајно значајно и богато, материјално, културно и духовно христијанско, всушност Христово Предание. На територијата на нашата помесна Црква ова го потврдуваат големиот број откриени и зачу-

вани културно-историски споменици чијшто историски опсег го опфаќа периодот од првите векови после Христа па сè до денес. Голем дел од вашите овде пријавени трудови посветени им се ним. Ова го потврдува и делото и непрекинатото низ вековите славење на Светите Петнаесет Тивериополски Свештеномаченици. Исто така делото и славењето на Светите солунски браќа Методиј и Кирил, на Свети Теофил Струмички, како и континуираното присуство на монашкиот живот и подвиг на овие простори сè до Втората светска војна. Оттука сакам да истакнам дека не случајно и возобновувањето на монашкиот општежителен живот во манастирите на нашата Православна Црква започна токму одовде.

Пред малку намерно напомав дека сме и наследници и сведоци на ова Свето Предание. Наследник е едно, а сведок е друго. Сведок е оној што е проникнат од тоа Предание и сведок е оној што со својот живот и подвиг се вткал себеси во тоа Предание. Сведок за нас во Црквата е оној што се восовршува во тоа што го наследил и автентично го предава наследеното. Сведок е оној што со Преданието не наследува само нешто минато туку и нешто идно, нешто што уште не е и веќе е. Залогот и полнотата на Царството Небесно. Поимот 'сведок' претпоставува одговорност и задачи.

Двоедна задача ни претстои нам во Црквата: самите себеси да се 'очистиме', 'просветлиме' и 'обожиме', да стекнеме мудрост и познание, а потоа и другите да ги научиме, да им помогнеме во процесот на 'очистување', 'просветлување' и 'обожение'. Одговорни сме да го храниме и умот и срцето на народот што Господ ни го довери. Умот на човекот се храни со знаење за земните и за небесните нешта. Во рамките на подвигот за задоволување на оваа глад, всушност за заситување на умот со спасоносно знаење, го гледаме и значението на овој научен симпозиум. Срцето на човекот се храни со плач, со молитва, со Света Причест, со љубов дури и кон непријателот. Само хранењето на срцето е онтолошко поврзување со Преданието што сме го наследиле. Единствено тоа ни дава можност однатре да му пристапиме и да го познаеме наследеното.

Според Светите отци, само малку од таа храна со која се заситува умот може да го нахрани и срцето. Но затоа храната која го храни срцето е секогаш и храна за умот. Зашто знаењето гордее и разградува, а љубовта гради. Зашто вистинското знаење и познание претпоставува љубов и заедница, всушност секогаш е љубов и заедница. Затоа што, како што вели Свети Григориј Палама, на зборот со збор ќе му се против-

ставиме, односно на знаењето со знаење, но на оној што е сведок на вистинскиот живот - кој ќе му се спротивстави со голо знаење и со обес-силен збор? Зборот што не е заснован на опит нема сила.

Да дополнам, и по добивањето на 'дарот на умно-срдечната молитва' ја разликуваме 'храната на умот' од 'храната на срцето'. Ова разликување е присутно сè до потекувањето на 'непрестајната умносрдечна молитва'. Оттогаш па натаму, единствена храна и за умот и за срцето е 'созерцанието' на несоздадената светлина на Трисолнечното Божество, Отецот и Синот и Светиот Дух.

Само Нему Му припаѓа сета слава чест и поклониение во вековите на вековите. Амин.

ЗА АРХИЕПИСКОПОТ

...од промоцијата на монографијата
„Стефан, Архиепископ Охридски и Македонски”
2000 г.

Имам особена чест денес, овде пред вас, на свој начин, да ви ја претставам фотомонографијата: *Стефан, Архиепископ Охридски и Македонски*. Не можам без да започнам со зборовите од пристапната беседа на Неговото Блаженство од денот на востоличувањето, коишто длабоко допреа до моето срце:

„Да се удостоите да им служите на сите преку крстот заради Господа, е света жртва и темел на единството и во црковниот и во народниот соборен живот, па и во сите области на општественото дејствување.”

Поконцизно објаснување за содржината и смислата на епископската служба во ова наше време, освен во Светото Писмо, не сум сретнал досега... Зборови коишто можат само од животен опит да извиреат, од дела коишто му доликуваат на еден Поглавар на возобновената Охридска Архиепископија во лицето на Македонската Православна Црква.

Навистина, Архиепископот г. г. Стефан е центар на соборниот живот и единство, како во својата помесна Црква, Скопската Епархија, така и на целата наша Македонска Православна Црква. Тој е и нераскинлива алка во синџирот на соборното единство на едната, Света, Соборна и Апостолска Црква. Неговото место меѓу нас во светот во којшто живееме има онтолошка содржина и значење. Затоа што овој свет е икона на пеколот, во смисла на гревот, падот, нееднаквоста, поделбата и раздорот што владее околу нас.

Како да се надминат сите овие поделби на национален, религиозен, политички и економски план?!

Голема е одговорноста на Поглаварот. Голема е одговорноста човек да се појави на место и во образ Христов, да биде икона Божја. Голема одговорност е да се возглавува Црквата, а ја возглавува само тој што пред тоа ја собрал во своето срце. Затоа што само 'очистеното срце' може да ги прими во себе сите без исклучок: и блиски и далечни и пријатели и непријатели. Само во него може да се соврши великата тајна на соборниот живот: на взаемното проникнување.

Оти како ќе плачеме со тажните, а ќе се радуваме со радосните; како ќе сочувствуваме со сите и како ќе се грижиме за сите? Само во 'очистеното срце' може да потече молитвата за

целиот свет, исполнета во она незглаголиво 'Авва Оче!' Само на олтарот од 'отвореното срце' умот може невидливо да свештенотвори, а нашиот епископски чин да има покритие во нашето 'просветлување' и 'обожение'. Само човекот со такво срце може да има мир во себе и да шири мир меѓу луѓето.

Таков е нашиот Архиепископ. Со смирењето што го носи во себе тој Го прави Христа присутен меѓу нас и ја претставува Христовата грижа, Христовата љубов, Христовото учење, но во многу реална смисла.

Бев сведок на случувањата: „Ваше Блаженство, тие се плашат и од страв го прават тоа што го прават.“ Одговорот беше: „Нема зошто, никој не им мисли зло, набргу ќе го сфатат тоа.“ И повторно: „Ваше Блаженство, тие не ни мислат добро, говорат лошо за нас. Што да правиме?“ Одговорот беше сличен: „Треба да имаме љубов и со љубов да ги придобиеме - зошто од непријатели да не ни бидат пријатели?“ *Да им служиме на ситие ѝреку крсиоѝ заради Госѝода.*

Бев сведок и на зборовите: „Немам време да се одморам.“ И верно, Поглаварот нема време за тоа. Нема време за приватен и индивидуален живот, нема време за себе, затоа што мора *на ситие да им биде сѐ*. Затоа што само личности подготвени да се жртвуваат можат да го

градат во историјата она што ќе остане вечно или вечното да го воплотуваат во неа, а историското постоење да го преобразуваат во нов, бесмртен облик на битие и Светотроичен начин на постоење.

Вистински и пророчки беа зборовите на нашиот Поглавар: „Во ова време да се биде Поглавар на нашата Света Македонска Црква потребни се и дополнителни сили и многу мудрост за да се изнајдат вистински богоугодни решенија и да се одбере најкраткиот пат до конечно прифаќање на возобновената Охридска Архиепископија во заедницата на православните цркви. Нашата Македонска Православна Црква веќе четврта деценија продолжува да чекори по патот избран пред десетина векови од нејзиниот основоположник и патрон - Свети Климент Охридски, чудотворец.” Виде и нашиот Поглавар и сите ние дека навистина се потребни дополнителни сили од Бога - и многу мудрост и расудување - за да се процени она што во даден историски момент е потребно. Да се пронајде вистинско решение и да се процени опасноста во друг историски момент истото тоа решение да стане само маска и пречка, односно идол - ако се загуби чувството за Божјата волја и ако не се одговори слободно и љубовно на предвечниот Светотроичен план и совет за Црквата.

Личен сведок сум дека во целиот овој подвиг за признавање на нашата Света Црква нашиот Поглавар мудро нè води, отстранувајќи ги со своето смирение сите пречки што се појавуваат на патот.

Заради ова длабоко сме уверени во Божјата промисла токму г. г. Стефан да биде Архиепископ на Македонската Православна Црква, Божја промисла чиишто сведоци бевме уште на самиот избор, а и претходно.

На многу години, Владико.

БЕЗ СОБИРАЊЕ ПОЛИТИЧКИ ПОЕНИ !

„Денес“ ...интервју...
февруари, 2001 година

Каде е застапувањето со решавањето на црковниот спор меѓу Македонската Православна Црква и Српската Православна Црква? Дали преговорите ќе продолжат со Цариград, на трилатерална средба во која ќе земат учество високи достоинственици од Вселенската Патријаршија и какви се нивните размислувања за повеќегодишниот спор?

Македонската Православна Црква во своето писмо од 07. 02. 2001 г. смирено и братољубиво побара од Српскиот Патријарх и од Српската Православна Црква да се согласат прашањето за решавањето на нејзиниот статус да го преземе и реши Цариградската Патријаршија, односно да го санкционира во духот на Светите канони и практиката во аналогни случаи на православните цркви. Ова писмо е плод на заедничкиот став и одлука на Светиот Синод на Македонската Православна Црква, донесени по конечното сознание дека Цариградската Патријаршија е таа којашто, единствено, дава целосна автономија и автокефалија на помесните православни цркви и таа е единствена којашто на на-

шата Црква може да ѝ обезбеди самостојно учество и присуство на сеправославните конференции, свечености и средби на ниво на поглавари или други претставници на помесните православни цркви. До ова сознание дојдовме и преку консултациите што македонската црковна делегација ги имаше со претставниците на повеќе помесни православни цркви, како и со претставници на Цариградската Патријаршија. Очекуваме во догледно време да дојде и до трилатерална средба меѓу делегациите на Српската Православна Црква, Македонската Православна Црква и Цариградската Патријаршија. Секако, оваа средба е неизвесна, бидејќи уште го немаме одговорот на Српската Православна Црква и не знаеме какво ќе биде нејзиното понатамошно однесување, кое може целиот процес на признавање да го одложи во недогледно време.

Неделава актуелни се информациите дека во Светиој Архиепископски Синод на Македонската Православна Црква се разгледува предлогот на Вселенската Патријаршија за двојно име на Македонската Православна Црква.

*Дали сите согласни да дојде до промена на името во Охридско-Македонска Православна Црква или Охридска Архиепископија. Каков е вашиот однос кон овие предлози за именување на Македонската Православна Црква?
Дали проблемот со името на Црквата треба*

да се решава пред решавањето на проблемот со името на државата? Каков однос имате кон квалификациите за национални предавници во високите црковни кругови?

Официјалните разговори со Вселенската Патријаршија сè уште не се почнати и неизвесно е кога ќе започнат. Така што какви ќе бидат нивните предлози засега можеме само да претпоставуваме. Прашањето за името е посложен проблем отколку што навидум изгледа. Освен политичките и историските, проблемот со името има и свои догматски, еклисиолошки и есхатолошки димензии. Во голем лавиринт влегуваме сите кога размислуваме само во рамките на првите две димензии.

Секоја помесна црква користи две имиња: своето национално име и своето еклисиолошко име. Националните имиња на црквите најчесто датираат од последните сто и педесет години, од времето на борбата за национален државен и црковен идентитет. Еклисиолошкото име секоја Црква го добива од времето на своето создавање и тоа име се одредува според седиштето на првиот Епископ на односната Црква. Еклисиолошкото име на Македонската Православна Црква е Охридска Архиепископија.

Најстарите Цркви и денес официјално ги користат своите еклисиолошки имиња. Тоа се: Цариградската Патријаршија, Александрис-

ката Патријаршија, Антиохиската Патријаршија и Ерусалимската Патријаршија. Можно е да се очекува оние цркви коишто официјално го употребуваат своето еклисиолошко име да бараат од нас и ние во односот со нив да го користиме своето еклисиолошко име, но тоа допрва ќе го видиме.

Одговорот пак, на прашањето дали проблемот со името на нашата Црква треба да го решаваме пред решавањето на проблемот со името на нашата држава, ќе биде плод на проценката на Светиот Архиепископски Синод на Македонската Православна Црква. Секако дека во Светиот Архиепископски Синод на Македонската Православна Црква ја анализираме моменталната политичка ситуација дома и во регионот, а исто така, кога за тоа ќе дојде време, ќе бидат консултирани и другите релевантни фактори во државата и од позицијата и од опозицијата. Но тоа време уште не е дојдено.

*Авџиномија или авџокефалија,
исџо џака џорливо џрашање. Ќе вродаџ ли
со џлод насџојувањаџа авџиномијаџа или
авџокефалијаџа да дојдаџ од Вселенскиоџ
Паџријарх џ.џ. Варџоломеј?*

*И доколку се џрифатџ авџиномен сџаџус,
каков ќе биде односоџ кон одлукаџа на
Треџшоџ народен собор на Македонскаџа
Православна Црква за џроџласување на*

*автoкефалност̄ и дали може да се очекува
да се догoвори временски рок кога
Македонската Православна Црква би добила
автoкефалност̄ од Цариград, иo автoномноиo
признавање? Има ли разлика меѓу
автoномија и автoкефалија?*

Суштинска разлика помеѓу автономија и автокефалија не постои. Она што е од витално значење за една Црква е нејзиниот самостоен настап, учество и присуство на сеправославните конференции, свечености и средби на ниво на поглавари или други претставници на помесните православни цркви. Автокефалноста е квалитет на самостојно живеење и одлучување, што кај една Црква или еден Епископ може да се пројави само во сферата на нивната пастирска дејност. На пример, јас како Епископ самостојно одлучувам каде ќе служам, а каде не; каде ќе се појавам, а каде не; каде и дали ќе организирам веронаука; дали некого ќе ослободам од пост или нема и слично. Но нашата Црква или јас како Епископ, не можеме да одлучуваме за прашања од догматски, канонски или богослужбен карактер. Тука никој не е автокефален. Прашањата од таков карактер се решаваат само на заеднички, сеправославни и Вселенски Собори, чии одлуки се задолжителни за сите цркви. Борбата што момен-

тално ја води Македонската Православна Црква е токму борба за влегување во овие соборни структури на одлучување и да не допушти никој во нејзино име и на нејзино место да донесува одлуки од суштинско значење.

Дали одлукиите за сѐ што е во Црквата и нејзиното име ќе се донесуваат во Синодот или на црковно-народен собор? Посебно ли целосна согласност во Синодот за круцијалните прашања за нашата Црква за кои сега се разговара?

Мислам дека постои целосна согласност во Синодот за сите крупни прашања од кои зависи иднината на нашата Света Црква. Освен ако постои некој што едно зборува, а друго мисли, во што лично не верувам.

Кога може да очекуваме со Божја помош и христијанска љубов да бидеме прифатени во семејството на православните цркви? Дали сестринските цркви ќе се соочат годинава со македонската црковна реалност и што значи тоа за Македонската Православна Црква?

Нашето прифаќање во семејството на православните цркви пред сè зависи од нас са-

мите. Ќе ви посочам еден пример како не треба да се решаваат проблемите. Деновиве сме сведоци на една голема дезориентација и излегување од вистинскиот контекст на работите кога е во прашање напорот што Светиот Архиепископски Синод на Македонската Православна Црква го вложува за решавање на проблемот на нашата Црква. Прво, се јавува една нездрава недоверба кон Синодот и ставени сме во позиција да ги појаснуваме работите и со тоа на нашите внатрешни и надворешни непријатели да им ги откриваме нашите намери. Второ, проблемот што требаше да го решаваме со заеднички сили, беше ставен во контекст на борбата која меѓусебно ја водат двете најголеми политички партии и со тоа автоматски доаѓа до разединување на силите, до пристрастно гледање на работите и создавање на несоодветна атмосфера во јавноста. Страдањата на Македонската Православна Црква не се погодна почва за собирање на политички поени. И трето, владее големо незнаење за суштината на проблемот, особено за неговата догматска, еклисиолошка и есхатолошка димензија. Нешто што не може да се добие без учество во живиот живот на Црквата.

**ЕКЛИСИОЛОШКИ ОДГОВОРИ
- ЗА ИМЕТО И СТАТУСОТ
НА ЦРКВАТА**

„Зум”, ... интервју...
февруари, 2001 година

Прашања:

Според грчки и македонски извори, двојното име на Македонската Православна Црква е долгова работа. Како го коменираате фактот што предавството го вршат архиереи, односно оние кои ни во сон не би смееле да помислат на распродажба на националните и на црковните интереси?

Сите православни цркви во светот во својот назив го содржат националниот предзнак.

Зашто само Македонската Православна Црква треба да биде исклучок, особено кога е јасно дека бришењето на зборот 'Македонска' од името на Црквата за надворешна комуникација, значи директно негирање на македонскиот народ?

Која е причината што 34 години по донесувањето на одлуката за автокефалност на Македонската Православна Црква трифактите автономен ситиус?

Како ќе им го објасниџе на вернициџе
и на македонскиоџи народ вооџиџио
факџиоџи џиџо со џрифаканџеџо
на авџиномноџио сџаџиџус џод јурисдикџија
на Вселенскиоџи Паџиријарх, џо џри века,
одново се враќаме џод закрила на
Цариградскаџа Паџиријариџа,
која во 1767 година го „срабоџи“ укинуваџеџо
на Охридскаџа Архиеџискоџија?

Како џробен балон во јавносџа се џуџиџааџи
информациџи дека авџокефалниоџи сџаџиџус
Македонскаџа Православна Црква
ќе го добие џо џри-четџири година.
Зоџиџо џоа не се случи сега?

Двојноџо име на Македонскаџа
Православна Црква оди џаралелно
или можеби како џредвесник на џроменаџа
на имеџо на државаџа.
Познаџо е дека сџе еден од клучниџе луѓе
во џреговориџе за џроменаџа
на имеџо и сџаџиџусоџи на нашаџа Црква.
Не смеџаџе ли дека со ова дирекџно
се сџаваџе во функција на
џолиџика?

Одговор:

За правилно да биде сфатено и да биде одговорено на прашањето за статусот и името на Македонската Православна Црква, потребно е не само познавање на историјата на нашиот народ и Црква, како и на политичката состојба во земјава, во регионот и во светот (од аспект на создавањето на глобалното општество) туку што е многу побитно - и познавање на канонското право, догматиката, еклисиологијата и есхатологијата, односно потребен е конкретен и личносен опит од заедницата со живиот Бог, во Црквата. За жал, заклучоците што многу лесно биваат донесувани за ова прашање во последно време, најчесто се темелат врз недоволното познавање на историјата, врз задоцнетиот национал-романтизам, по малку на омразата кон Црквата, а најмногу на секојдневното собирање на политички поени и дисквалификација на политичкиот противник. Вистинската политичка едукација и проникливост, што за нас во Црквата подразбира и 'просветленост на умот', како и познавањето на црковните правила и на учењето на Црквата, не можеме ниту да ги насетиме. Време е да биде слушнат и зборот на Црквата и накратко од овие суштински досега неопфатени аспекти да биде расветлен и разјаснет овој проблем.

Од догматски аспект нашата православна вера е вера во една, Света, Соборна и Апостолска Црква. Оттаму, во која било православна земја да појдете или во кој било православен храм да влезете и на кој било јазик да го слушнете православниот Симбол на Верата, единствено и насекаде ќе биде посведочена и потврдена само таа вера - во едната, Света, Соборна и Апостолска Црква и ништо друго. Православните христијани ја примаат оваа вера во Светата Тајна Крштение, со оваа вера живеат и со оваа вера умираат. Оваа вера ако треба и маченички ќе ја посведочат.

Ниту еден вистински православен човек нема да ви исповеда вера во некоја Грчка, Македонска, Бугарска, Српска или не знам која црква. Во светлина на погоре изложеното едната, Света, Соборна и Апостолска Црква само се пројавува во одредени политички и етнички граници за да го посведочи на таму населениот народ Божји, согласно неговиот јазик и менталитет, Домостројот на Богочовекот Исус Христос за спасение на секој човек. Поради тоа, од догматски и затоа непроменлив аспект и согласно на административна поделба, името на една црква може да биде само: Православна Црква во Грција, во Македонија, во Србија..., а никако како што е и во практика - Грчка Православна Црква, Ма-

кедонска, Српска, Бугарска... Да не го опфаќаме овде и проблемот дека и секој човек, припадник на одредена народност, во границите на една национална држава, треба да го слушне Евангелието на својот мајчин јазик и да ја почувствува Црквата на таа територија како своја, учествувајќи со сите права и должности во нејзиниот живот.

Од еклисиолошки аспект, вистинското и единственото можно име на една црква се одредува според катедрата на првиот Епископ. Од друга страна пак, катедрата на првиот Епископ низ историјата се поместувала во зависност од тоа каде се наоѓал центарот на државната и на политичката моќ. Поради тоа, низ историјата е забележана дислокација на црковните центри и на катедрите на главните Епископи. Во таа смисла, вистинското еклисиолошко име на Православната Црква во Грција е Атинска Архиепископија, во Македонија - Скопска Архиепископија, во Србија - Белградска Архиепископија, во Бугарија - Софиска Архиепископија... Но, за да се сочува историскиот континуитет и сеќавањето на непрекинатиот црковен живот и сведоштво низ историјата, направен е еден еклисиолошки исклучок и смислена е таканаречената минимална црковна јурисдикција. Односно, со тоа што е дозволено на пример скопскиот митропо-

лит да има управа над само еден храм во Охрид, му се оправдува и титулата Архиепископ Охридски или со тоа што на белградскиот митрополит му е дозволена управа над еден храм во Пеќ, му се оправдува и титулата Архиепископ Пеќски...

Затоа, од догматски и еклисиолошки аспект, имињата што некои православни цркви ги употребуваат денес се само нужно зло наследено од периодот кога и Црквата била вклучена во борбата за национален идентитет и државно осамостојување, а не имиња засновани врз Светото Предание и каноните на Црквата. Денес проблемот со името на Македонската Православна Црква е ставен и во лоша комбинација со нерешениот статус и место на нашата Црква во православниот свет, како и со моменталната политичка ситуација внатре во земјата и во регионот. Покрај тоа, некои од постарите цркви успеале да го зачуваат своето еклисиолошко име и сигурно ќе бараат со нив да се комуницира на тој начин, односно со такво име, нешто што не можат да го бараат црквите коишто во своето име го вметнале националното обележје.

И најпосле, проблемот со имињата на православните цркви најостро се пројавува во дијаспората и тоа ќе биде едно од прашањата на коишто ќе треба да даде одговор идниот Вселенски Собор.

Еклисиолошка тема е и односот меѓу ав-

токефалија и автономија. Суштинска разлика меѓу цркви во тие два статуса не постои, особено ако соодветниот статус е добиен со томос од Цариградската Патријаршија. Зошто? Затоа што автокефалноста е квалитет на самостојно живеење и одлучување што кај една Црква или Епископ може да се пројави само во сферата на нивната пастирска дејност. Ниту една Црква или Епископ не можат да бидат автокефални, односно самостојно да одлучуваат во сферата на догматиката, во канонското право или во богослужбениот живот. Проблеми од овој вид се решаваат само на заеднички, сеправославни и вселенски собори, чиешто одлуки се задолжителни за сите. Борбата што моментално ја води Македонската Православна Црква е токму борба за влегување во овие соборни структури на одлучување и да не дозволи никој во нејзино име и на нејзино место да донесува одлуки од суштинско значење. Значи, разликите меѓу една автономна и една автокефална Црква се формални и се однесуваат повеќе на процесот на постепено запознавање и воведување на една помесна Црква во соборните структури на одлучување во едната, Света, Соборна и Апостолска Црква, како и на самостојниот настап и претставување на една помесна Црква на сеправославните свечености и евхаристиски сослужувања. Овој самостоен настап во сите сегменти на соборниот живот на

Православната Црква може да биде обезбеден само со томос добиен од Цариградската Патријаршија. Доколку Македонската Православна Црква би добила автономија, па дури и автокефалија од Српската Православна Црква, во согласност со воспоставените односи и досегашната практика (и покрај добрата желба што Комисијата на Српската Православна Црква ја изрази на последната средба) тоа би значело губење на самостојниот настап и останување во рамките на Српската Православна Црква со многу неизвесна иднина. Што се однесува до споменувањето на имињата на поглаварите на автокефалните и автономните цркви за време на sluжењето на Светата Литургија, тоа се чин и практика подеднакво задолжителни како за поглаварот на црква со автономен статус така и за поглаварот на црква со автокефален статус. Тоа споменување на имињата во Светата Евхаристија (во двете насоки) има онтолошко значење и е јавно сведоштво во однос на тоа со кого една помесна црква има заедница.

Со досега објаснетото навлеговме и во есхатолошкиот аспект од животот на Црквата. Сите помесни православни цркви преку својот Епископ во Светата Евхаристија се поистоветуваат со Телото Христово, што значи и со првата Црква Божја основана во Ерусалим и со есхатолошката Црква во Невечерниот Ден на Царст-

вото на Отецот и Синот и Светиот Дух. Секоја помесна православна Црква посебно, но и сите заедно, благодатно и светотаински се проникнуваат и поистоветуваат меѓу себе и само така ја сочинуваат едната, Света, Соборна и Апостолска Црква. Православните помесни цркви во светот денес се должни и на видлив начин да го сведочат своето онтолошко единство во верата и љубовта: заедничко сослужување, заедничко одлучување, заемно помагање, сострадување...

На Македонската Православна Црква ова видливо единство ѝ недостига. Затоа е потребно што поскоро да ја надминеме оваа изолација предизвикана од црковниот национализам и етнофилетизам - појави што му припаѓаат на паднатиот свет. Како тоа ќе се случи и кога, со Господ напред, ќе видиме.

Секако дека во Светиот Архиепископски Синод на Македонската Православна Црква ја анализираме моменталната политичка ситуација дома и во регионот. Освен тоа, Светиот Архиепископски Синод на Македонската Православна Црква, кога за тоа ќе дојде време, ќе се консултира со Владата на Република Македонија, со претставници на опозицијата, со претставници на МАНУ, со странски дипломатски претставници и со други релевантни фактори, но одлуката ќе си ја донесе сам, согласно со виталните интереси на Црквата. Длабоко сме убедени дека ви-

талните интереси на Црквата се и витални интереси на македонскиот народ и на сите луѓе што живеат во Република Македонија. Но сепак официјалните разговори со Вселенската Патријаршија допрва ќе започнат. Досега се остварија единствено официјалните разговори со Српската Православна Црква и неофицијалните консултативни средби со претставници на Вселенската Патријаршија и со претставници од други помесни цркви.

Што се однесува пак до зборот 'предавство', за нас во Црквата тој збор го има следново значење:

Секој човек што се крстил во името на Отецот и Синот и Светиот Дух и се одрекол од сатаната и од сите негови дела, а потоа не ја сведочи таа своја вера или се откажал од неа, е предавник на својата вера, предавник на својата Црква, а со тоа и предавник на својот народ, временен и вечен. Предавник е тој што не си ги крстил и поучил своите деца во верата. Предавник е тој што не се покајал и што не си ги исповедал своите гревови. Предавник е тој што не се причествува редовно. Предавник е тој што не пости, што не се моли и што не простува. Предавник е тој што не си го почитува својот духовен отец. Предавник е тој што својата вера не ја сведочи со лично и конкретно присуство и учество во

Светата Литургија на Црквата. Предавник е и тој што работи или пишува против некого по нарачка. Предавник е и тој што предизвикува сепаратен немир и сомнеж... Сето тоа е предавство со онтолошки последици за својата личност и секако, за својот народ.

ЗУМ: Госјодине Наум, шито ќе најравније ако верницијте се сиротиивсјивавајќи на двојното име и авиономниот сјивајус на Македонската Православна Црква и оформајќи своја црква?

Не мислам дека постои верник што ќе се спротивстави на одлука на Светиот Архиепископски Синод. Ние си имаме име за коешто, верувам, на крајот и ќе се избориме. Не мислам дека ќе дојде до формирање на друга, паралелна црква, особено ако се знае дека за тоа е потребен Епископ. Црква без Епископ не постои.

ЗУМ: Да, но не постои ни црква без верници.

Еден Епископ и еден верник прават Црква ако стојат во вистината, а милион верници без Епископ не прават Црква. Тоа е учењето на Црквата.

ЗУМ: Пред една година Архиепископскиот г.г. Стефан, коментирајќи го енциклопедскиот исмено обраќање на македонските владици до

*Вселенскиот Патријарх Вартоломеј изјави:
„Обраќањето до Цариградскиот Патријарх не
е потребно, бидејќи тој не е надлежен за
давање автокефалност“. Од каде сега
пресврт во кој? Вартоломеј е клучен за
решавањето на статусот на Македонската
Православна Црква?*

Поглаварот г.г. Стефан сигурно мислел на тоа дека прво треба да се договориме со Српската Православна Црква, а потоа постапката е следна: Српската Православна Црква со писмо бара од Вселенскиот Патријарх мислење за статусот на нашата Црква, а пак Вселенскиот Патријарх, од своја страна, бара мислење од другите помесни православни цркви. Од постапката се гледа дека, по правило, би требало да постои заемна согласност без особено фаворизирање на некој епископ или некоја црква.

ЗУМ: Господине Наум, велиите дека македонскиот народ ќе ја прифати одлуката на Светиот Архиепископски Синод. Ако е така, зошто побаравте од најголемиот опозициона партија без многу бранувања да се согласи со двојното име на Црквата и со автономниот статус?

Не сме биле никаде.

НЕ НИ ТРЕБА АДМИНИСТРАТИВНО
ПРИЗНАВАЊЕ,
ТУКУ ЕВХАРИСТИСКО ЕДИНСТВО

„Утрински весник” ... интервју...

2 - 3. 12. 2000 година

*Дали шийоџуку завршениџе средби меѓу
Македонскаџа и Српскаџа Православна Црква
во Водоча и во Нови Сад навистџина џреџ-
сџавувааџ чекор наџред во џроцесоџ на џриз-
навањето на аџџокефалносџа на
Македонскаџа Православна Црква?*

Всушност, би рекол дека неодамнешни-
те средби меѓу комисиите на Македонската Пра-
вославна Црква и Српската Православна Црква
се последните чекори пред остварување на евха-
ристиско единство на нашите две Цркви, послед-
ни чекори пред заедничко литургиско сослужу-
вање и причестување од едната Чаша со Телото
и Крвта Христови, со полнотата на Животот.

Ние, во една административно-терито-
ријална смисла, сме автокефална Црква. Црква
со свој Поглавар, со свој Свет Синод, на своја те-
риторија, во чиешто црковно-пастирско дејству-
вање никој не може да се меша. Ова им е добро
познато речиси на сите помесни православни

цркви и сите соседни цркви го почитуваат. Затоа, нам не ни треба признавање од никого, туку нашата борба е борба за афирмирање на плодовите од нашиот повеќедецениски самостоен црковен живот, кој треба да биде крунисан со ехаристиско единство пред сè со Пеќската Патријаршија, односно Српската Православна Црква, а потоа истовремено и со другите помесни православни цркви. Тоа е процес на постепено прифаќање, условен од нашата повеќегодишна изолација во чијашто заднина се криеја политиката и етнофилетизмот. Во овој контекст станува јасна и нашата засилена црковно-дипломатска активност во изминатата година.

Со други зборови, ние во суштина имаме автокефалност. Нашиот Свет Синод на чело со нашиот Свет поглавар самостојно донесува одлуки за сите прашања од пастирско значење, односно за тоа како духовно ќе го раководи народот Божји на овие простори, без притоа некој да влијае врз тоа.

За прашања пак, од догматски, литургиски и канонски карактер - за кои ниту нашата ниту која било друга помесна Црква може самостојно да одлучува - потребно е заедничко, соборно одлучување, односно вселенски собор. Нашата Македонската Православна Црква, иако во ништо не се разликува од другите цркви,

нема видливо евхаристиско единство со другите помесни православни цркви ниту пак може заедно со нив соборно да учествува во донесувањето на одлуки од догматски, литургиски и канонски карактер. Тоа значи дека нам ни недостига видливата соборна димензија од нашето постоење. Оттаму, нашата цел е соборноста во севкупното свое пројавување, а не автокефалноста. Значи, не она што го имаме, туку она што го немаме.

Прејиставницијте на Српската Православна Црква соопштија дека се подготвени да ѝ ја признаат на Македонската Православна Црква целосната самостојност, но не и автокефалноста. Која е суштинската разлика, се разбира, од аспект на канониите на Православната Црква?

Зборовите 'автокефалија', 'самостојност' и 'автономија' се поими со идентично значење не само сами по себе туку и од аспект на црковно гледање на нештата. Тоа се поими непознати во црковниот живот до пред два века и затоа не постојат како термини во Светите канони на Црквата. За оние што ја познаваат православната еклисиологија и црковната структура термините 'самостојност', 'автокефалија', 'широка автономија' или 'минимум автокефалија' се поими што немаат суштинска, теолошка,

туку технолошка, административна, формална разлика. За нас како Црква е битно никој да не ни се меша во внатрешниот живот и во нашето црковно-пастирско дејствување. Ова беше една од целите коишто ние ги достигнавме во разговорите со комисијата на Српската Православна Црква. Пеќската Патријаршија ја призна нашата самостојност уште во далечната 1959 година, затоа наша сегашна цел е евхаристиското единство, односно заедничкото сослужување.

Дали Македонската Православна Црква, во моментот кога ќе ѝ биде призната автокефалноста, ќе добие помош од Српската Православна Црква или пак од Вселенската Патријаршија?

Постојат две теории: според едната, томос дава мајката Црква, а според другата, Цариградската Патријаршија. Од досегашната практика, само томосот за автокефалност што го дала Цариградската Патријаршија е сеправославно признат, иако и тогаш не без одредени проблеми. Веруваме дека томосот ќе го потпише Цариградскиот Патријарх со целосна согласност на Српската Православна Црква.

Дали конечноста признавање на Македонската Православна Црква зависи од

*ѿоа кога и како ќе биде надминаѿи ѿпроблемоѿи
со имеѿо на државатаѿа?*

Решението на проблемот со името на нашата држава може позитивно да влијае и врз конечното признавање на Македонската Православна Црква, но не е од пресудно значење. Ние по никоја цена нема да го напуштиме името Македонска Православна Црква сè додека другите помесни цркви ги употребуваат придавките: српска, бугарска, грчка и слично, без оглед на тоа како ќе се нарекува нашата држава. Ние Му благодариме на Господ што сè уште во редовите на нашиот Свет Синод имаме човек кој е сведок и учесник во борбата за автокефалност и за името на нашата Црква, кој позитивно влијае, нè мотивира и нè инспирира и нас, помладите архиепи.

Но исто така нашата Света Црква уште отсега, во литургиското 'денес' ја живее есхатолошката реалност дека *нема веќе ни Јудејци, ни Елини, ни роб, ни слободен; нема машки ѿол, ни женски; зашѿо сѿѿе ние сме едно во Христѿа Исуса*. Во контекст на ова, вистинското еклисиолошко и главно име на секоја помесна Црква се одредува само според седиштето на нејзиниот прв Епископ, па според тоа имаме: Цариградска Патријаршија, Охридска Архиепископија, Пеќска Патријаршија, Трновска Патријаршија и сл.

Патем речено, поимите 'автокефалност', 'самостојност' и 'автономност' имаат и своја аскетско-исихастичка димензија. Не може некој самостојно да се раководи во духовниот живот (автокефалност) или самостојно да воспоставува правила на духовно живеење (автономност), а притоа да е роб на своите страсти: среброљубие, сластољубие и гордост, со нагласок на последното. Не дај, Боже, таквиот човек духовно да раководи со други или да падне во 'мнение' дека ја спасува целата Црква. Велат дека на таквиот само Господ може да му помогне. Но, ако има зрнце искреност во себе, има надеж. Нека се обиде, кога ќе се прибере дома, да влезе молитвено со умот во срцето. Ако најде внатре на темнина и непробоен сид, нека знае дека срцето му е 'затворено'. Затворено срце е 'срце заробено' со 'ум непросветлен'.

Единствено сведоштво коешто во ваков случај се прима од Бога е плач со смирен и незабележлив подвиг во заедница на послушанието. Инаку, сето друго е многу, многупати досега видено и предвидено и здодевно, особено апокалиптичниот дух на оние што самите себеси се издвојуваат од Заедницата.

НЕМА ПРАВОСЛАВНА ЦРКВА БЕЗ ДВОЈНО ИМЕ

„Утрински весник” ... интервју...
февруари, 2001 година

*Дали евенџуалнојо ѓрифакане на варијанџа-
џа со ѓривременојо двојно име Охридска
Архиејискојија за ѓрчкиџе цркви, а Македонска
Православна Црква за внајѓреџна ујоѓреба и
за комуникаџија со друѓиџе цркви за кои
нејзинојо име не е ѓроблем, носи ризиџи за
иденџиџејој на наџава Црква, но и на
државатиа воојџиџо?*

Постои еклисиолошко, а постои и наци-
онално име на една Црква. Еклисиолошкото име
бива одредувано според седиштето на главниот
Епископ или според некое постаро седиште на
Црквата, заради зачувување на нејзиниот исто-
риски континуитет. Нема помесна Црква која-
што нема двојно име, со таа разлика што едните
го истакнуваат своето еклисиолошко, а другите
своето национално име. На пример, сите стари
цркви официјално го користат своето еклисио-
лошко име: Цариградска Патријаршија, Алек-
сандриска Патријаршија, Антиохиска Патријар-
шија, Ерусалимска Патријаршија. Сите помлади

цркви официјално го користат своето национално име, на пример: Српска Православна Црква, Бугарска Православна Црква итн., иако паралелно постои и нивното еклисиолошко име: Пеќска Патријаршија, Трновска Патријаршија итн. Старите грчки цркви, иако во своите седишта официјално го употребуваат своето еклисиолошко име, сепак во дијаспората истите тие се појавуваат како Грчка Православна Црква. Значи, секоја Црква употребува име зависно од интересот што ја води. И Православната Црква во Република Македонија има две имиња: Македонска Православна Црква - Охридска Архиепископија. Оние цркви коишто официјално го користат своето еклисиолошко име, ќе имаат некакво морално право да бараат и од нас во односот со нив да го употребуваме своето еклисиолошко име (Охридска Архиепископија), но оние цркви коишто официјално го користат своето национално име, не ќе можат да ни попречат и нашата Црква да го користи своето национално име (Македонска Православна Црква). Охридската Архиепископија останува, како и некогаш и сега, темел на националниот идентитет, временен и вечен, на македонскиот православен народ и држава. Секоја влада што ќе се обиде да прифати некое име што нема да одговара на националните интереси на македонскиот правосла-

вен народ, ќе биде симната од власт токму по барање на Црквата. Она што ѝ недостасува на Македонската Православна Црква и на што допрва ќе треба како Црква да се посвети е пастирската грижа за вечното благодитие и идентитет на Албанците, на Власите, на Ромите, Србите, Турците, на Македонците муслимани итн.

Доколку Македонската Православна Црква го прифати предлогот за двојно име, дали сепак не постои опасност, особено имајќи предвид некои историски искуства, некој од соседните да ѝ оспорат македонскиот идентитет на Охридската Архиепископија?

Веќе нагласив дека еклисиолошко име на Македонската Православна Црква е Охридска Архиепископија и тука нема што да се прифаќа или одбива. Еклисиолошкото име на нашата Црква во остварените средби со другите сестрински православни цркви никогаш досега не било доведено во прашање, иако не им е на сите сеедно.

Охридската Архиепископија, како Црква од овие простори, се темели врз уште постара Црква од шестиот век, а тоа е Црквата Јустинијана Прима, тогаш трета по чест. Тоа е црковен континуитет на кој секој може да му позавиди. Некои од охридските архиепископи дури се пот-

пишувале и како архиепископи на Јустинијана Прима. Ова може и денес.

Соседните народи во текот на вековите оформиле свои сопствени центри на државна и на црковна моќ, откинувајќи територии што се наоѓале под црковна јурисдикција на Охридската Архиепископија. Токму тоа е доказ дека Охридската столица не ја познавале како свој црковен центар, но добро знаат и денес дека таа со Охридскиот Универзитет е нивен духовен и културен центар од тука па до Русија - и основа на нивниот црковен, а да не кажам и државен идентитет.

Во ова се состои достоинството на Охридската Архиепископија и нејзината голема историска улога. Божјата промисла Охридскиот црковен центар го задржала како оска околу која ќе се случуваат сите битни настани поврзани со временениот и вечен опстој, благодитие и идентитет на македонскиот православен народ. Ако е Господ со нас кој ќе е против нас!?

*Кога ќе зайочнаат официјалните разговори со
Вселенската Патријаршија?*

Прво треба да се случи трилатерална средба помеѓу Вселенската Патријаршија, Српската Православна Црква и Македонската Пра-

вославна Црква, а потоа ќе видиме кога ќе почнат разговорите со Екуменскиот Патријарх. Досега како што знаете се остварија единствено официјалните разговори со Српската Православна Црква и секако, неофицијалните контакти со Вселенската Патријаршија.

Какви се реакциите на Српскиот Патријарх по официјалното барање на Македонската Православна Црква синодот околу нејзиниот статус да се решава во Цариград?

Не верувам дека на почетокот ќе им биде мило, но потоа ќе сфатат исто како што во минатото Светиот Охридски Архиепископ Димитриј Хоматијан го сфатил Свети Сава, првиот Пеќски Архиепископ. Односно, териториите што во тоа време биле под српска власт, едновремено биле и под црковна јурисдикција на Охридската Архиепископија. Свети Сава во битката за црковна независност го прескокнал Охридскиот Архиепископ и самостојноста на својата црква ја обезбедил од Цариградскиот Патријарх, чиешто седиште тогаш било во Никеја. Тоа било канонски неправилно, така што предизвикало протест на Охридскиот Архиепископ, кој потоа сепак ја прифатил цариградската одлука.

*Дали постои опасност од раскол во
Македонската Православна Црква поради
начинот на кој нашата Црква ги води разго-
ворите за соопственото признавање?*

Не постои опасност од никаков раскол,
бидејќи досега сите одлуки коишто ги донел Си-
нодот и сите чекори што ги направивме во врска
со признавањето на нашата Црква ги преземав-
ме со согласност на сите архиереи.

ВОЈНА

„Премин”

април, 2001 година

Во Македонија се случува војна, односно се пројави надвор насилството што се криеше внатре во срцата на луѓето. Нови предизвици за генерациите родени кај нас по Втората светска војна. Се појавија нови чувства, нови помисли, нови постапки, неконтролирани, досега главно непознати. Нови прашања на кои треба да се одговори. Одговорот е обично и лесен и јасен, ако судиме според мерилата на човечката правда. На тој начин секој човек може да одговори, прaveјќи го тоа секогаш од своја перспектива на набљудување на нештата. Христијаните се должни да дадат одговор на новонастанатата состојба не субјективно, туку согласно Божествената правда, не само со зборови туку и со дела. Пресвета Богородице...

Војната, односно човекоубиството, е најголем грев што човек телесно го прави против друг човек. Само ѓаволот може да го смисли тоа: да ги измами и присили луѓето да се убиваат едни со други и на тој начин насекаде да ги разурнува меѓучовечките односи. Така што никој никому да не верува, и никој во никого да нема

доверба, сите да се плашат еден од друг. Ѓаволот тоа сака да го постигне во денешниов свет, човекот да почувствува дека е апсолутно сам. Значи, човекот во онтолошка смисла да биде осамен како паднатиот ангел и така подготвен за заедница со него. Тоа е смислата на секој раздор: никој да не може да му се противстави на злото што ќе дојде. Апокалипса.

Заради војните и последиците од нив, човекот на денешницата во голема мера ја има загубено благодатта на Светиот Дух. Без Светиот Дух човекот не може да Го познае Христа ниту пак мирот што произлегува од заедницата со Него. А колку далеку ли е она: *Блажени се мирошворциите, зашто ите синови Божји ќе се наречат!* (Матеј 5, 9).

Нестивнатата војна во срцето на човекот е причина човекот да војува против човек. Секоја војна најнапред започнува во срцето. Тука се кријат нашите страсти, нашето самољубие: желбата за власт, желбата за имот и пари, желбата за телесни наслади. А секогаш ќе се најде некој да го предизвика пројавувањето на тие страсти во нас, попречувајќи ни го патот за нивното задоволување. *Од каде се војниите и расираниите меѓу вас? Не оштетуваат ли - од вашите постојат кои се борат во организациите ваши? Пожелуваат и немаат, убиваат и завидуваат, и не мо-*

жетѝе да добиеѝе. Се ѝреѝираѝе и војуваѝе, а не-
маѝе, бидејќи не молиѝе. Просиѝе, а не добива-
ѝе, оѝи зло бараѝе, за да го ѝрошиѝе во ваши-
ѝе ѝохоѝи (Јаков 4, 1 - 3). Како што тврди Сартр:
„Пеколот, тоа се другите!”

Една од целите на православниот аскет-
ски подвиг е исцелението или преобразувањето
на страстите во срцето и враќањето на Божест-
вениот мир во него - единствен предуслов за гра-
дење мир меѓу луѓето.

Прашање е: како да го зачуваме срцето
неизвалкано во време на војна? Христос ни за-
поведал да внимаваме на него. Секое зло кое-
што само во вид на помисла ќе биде прифатено
од срцето, во духовниот живот се смета како ве-
ќе направено. Тоа им е добро познато на оние
коишто го имаат очистено своето срце од стра-
стите и чијшто ум молитвено и со плач пребива во
него. Значи, не смееме да станеме индиректни
соучесници во злото, односно во војната што се
случува: ниту да го исполниме срцето со омраза
и одмаздолољубивост ниту пак да се радуваме на
смртта и несреќата на непријателот. Насилство-
то не му припаѓа на вечниот живот. Единствен
вистински став на срцето е следниот: покајание и
плач, молитва за сите и за сè, за целиот свет. Во
зборовите на молитвата ‘Оче наш’ нема простор
за поделбата на пријатели и непријатели. Погоре

напишаното се однесува и за оние што држат пушка во рака.

Видливата и физичка војна по некое време престанува, но тоа не значи дека и војната во нашите срца ќе престане. Ако навистина не се покаеме, односно ако не го исцелиме своето срце од развратените страсти - меѓу кои спаѓаат злопамтењето, одмаздољубивоста, етнофилетизмот - војната во нас само ќе чека некоја нова можност и погодни услови за повторно да се пројави. Терапевтска можност постои во Православната Црква, и тоа обично под надзор на искусното око на духовниот отец.

Ваквиот православен став не ја исклучува потребата од самоодбрана. Луѓето се наоѓаат на различни степени од духовното растење и созревање. Не ќе може секој да ја почувствува длабочината на некој од погоре наведените ставови, но затоа сигурно многумина во време на напад и војна ќе ја почувствуваат потребата да си ја положат душата своја за својот ближен. Тоа е природно право, да се бори човек, па ако треба и да загина заради одбрана на својата татковина и на своите блиски. Но Црквата сите нас нè повикува во една состојба што ја надминува нашата природа, да го преобразиме севкупниот наш начин на живот и постоење во слободна и љубовна заедница на личности, по икона и подобие на

Света Троица, каде што нема Елин и Јудеец, Македонец и Албанец.

Секако дека оваа состојба пред сè има есхатолошки димензии, но ако сакаме да бидеме совршени како што е совршен нашиот Отец небесен, треба да го љубиме непријателот. Ова не е етичко туку теолошко начело. Треба да ги љубиме непријателите затоа што Бог ги љуби Своите непријатели низ личноста на Својот воплотен Син. Не постои друг начин да Го познаеме Бога, бидејќи ова е единствениот што ни е откриен, и тоа на Крстот: *Оче ѝросѝи им, не знааѝи ишѝо ѝраваѝи!*

АКО НЕ ЈА ЗАПРЕМЕ ВОЈНАТА
ВО СРЦАТА,
ТАА СЕКОГАШ ЌЕ СЕ ПРОЈАВУВА

„Дневник” ...интервју...
април, 2001 година

*Годинешново ѓразнување на еден од
најголемиите христјански ѓразници,
Воскресение Христово, Велигден, некако како
да е во сенка на ситие оние настјани шито ни се
случуваат изминаитиве недели. Имаме војна,
жртви, ултиматуми, закани, страв и неизвес-
ност. Може ли во иаква атмосфера да се
почувствуваат ситие духовни димензии
на овој ѓразник?*

Сонцето свети за сите, но оној што е слеп не може да го види. Така и Христовото Воскресение, Велигден: тоа е црковно-благодатен настан кој не може да биде во сенка на какви било други случувања. Напротив, Христовото Воскресение е центар и суд на сите црковни и историски настани. Од односот кон воскреснатиот Христос се одредува есхатолошката димензија и вечната вредност на секое човеково дело, како и неговата историска последица. Христос стана Човек и ги зеде гревовите на светот на Себе. На-

шиот православен христијански живот и подвиг - а и самото Христово Воскресение - е крстовоскресно случување. Настаните на кои бевме сведоци изминатите недели се дел од нашиот но и Христов Крст, кој секојдневно низ историјата го носиме. Само носејќи го Крстот Христов и благодарејќи Му на Бога за тоа, ќе станеме и учесници на Христовото Воскресение.

*Може ли ѝо овој конфликт̄,
сегашиниѝе улѝимай̄уми, најавиѝе за нови
судири доколку не се ѝрифай̄аиѝ барањаѝа за
ѝромени во државаѝа, да се сочува духовниоѝ
мир меѓу граѓаниѝе во Македонија?*

Се чувствува немирот кај граѓаните во Р. Македонија. Духовниот мир е аскетска, но и благодатна вредност којашто човекот кој верува во Бога ја носи во своето срце. Тој мир зависи од тоа на кој степен од духовниот раст се наоѓа еден човек. На 'првиот степен', каде што човекот е во подвиг да го очисти своето срце од страстите, мирот е повеќе аскетска состојба, односно човек го задржува и го чува својот мир со волев напор на кој му соодејствува Божјата благодат. Во зависност од тоа колку човековото срце е 'заробено од страстите' (славољубие, среброљубие, сластољубие) толку потешко или полесно ќе му биде на човекот да го сочува својот мир. Секако, под

претпоставка дека знае како да го чува. Само совршената љубов и кон непријателот ќе ни овозможи и совршен мир.

Впечатлиок е како двете најголеми верски заедници во државата, Македонската Православна Црква и Исламската Верска Заедница, да сѐ оеја насѝрана од овие бурни насѝани. Точно е дека конфликтот во основа не беше верски, но сѝак во оваква ситуација придонесот на верските заедници секако дека беше значаен?

Мислам дека секој конфликт во основа е верски, затоа што како што човекот верува така и постапува во секојдневниот живот. Сигурно е само едно: дека вистински верници никогаш не предизвикуваат војна, без оглед на тоа дали се муслимани или христијани. Тоа пак, не го исклучува правото на самоодбрана. Сепак, ниту една вистинска вера не проповеда војна. Војната е гаволов пронајдок кој го подготвува светот за апокалипса. Можно е одредени духовни водачи да ги фанатизираат своите последователи, но тоа е нивен проблем. Православната Црква и православните Христијани се должни да се молат за своите непријатели. Нема друг пат.

Сметате ли дека Македонија сега се соочува со најголем предизвик по својот оѝстанок како држава?

Не верувам дека со последните случувања е доведен во прашање опстанокот на државата; тоа не зависи само од нас. Но секоја криза има и своја добра страна. Последнава криза за првпат во нашата понова историја најреално го откри и го отвори прашањето за вистинското воспоставување на односите како на национален план, меѓу политичките партии од македонскиот блок, така и на меѓуетнички план. И од нас самите зависи каков ќе биде понатамошниот тек на историјата. Едно е сепак сигурно, Црквата е поставена врз таков темел што *враишије на Пеколоји нема да ја надвладаеаи.*

На површина избувна барањето на албанскиот политички фактор, според кое е потребно менување на највисокиот правен акт во државата - Уставот и неговата Преамбула во која Македонија се дефинира како „национална држава на македонскиот народ“. Според Вас, дали е потребна иаква промена?

Македонската Православна Црква во своето обраќање кон граѓаните на Република Македонија се изјасни дека не е за промена на Уставот на Република Македонија во таа насока. Мислам дека и само површински да ги погледнеме случувањата во последните десет години, ќе сфатиме дека генератор на проблемите не е Преамбулата, туку недефинираната национална

стратегија, односно тоа што нашите политички партии не собраа сили заедно и јасно истата да ја договорат. Познато е и дека Црквата, зафатена со решавање на своите внатрешни прашања, не придонесе многу за тоа. Во секој случај, нашата Црква е за позитивно решавање на сите права на малцинствата кои живеат во Република Македонија, согласно европските стандарди, па дури и согласно на тоа што како Божји луѓе го веруваме. Во рамките на последново искажување се зачнува и прашањето на мисијата на Македонската Православна Црква спрема граѓаните од албанско етничко потекло во Република Македонија.

Сè почестѝи се и барањатӣ на некои интелектуалци-Македонци кои оѝворено се залагаатӣ за бришење на одредницатӣа „национална држава“ и дефинирање на Македонија како чисѝо „граѓанска држава“. Дали е за Вас ова насока во која ѝ треба да се вршатӣ ѝромениѝе?

Промените за мене се пред сè внатрешен квалитет. Ниедна уставна и правна рамка сама по себе нема да нè спаси ако во нас сè уште живее 'стариот човек' подложен на страстите, гревот и ѓаволот, а со тоа подложен и на смртта. Војната што нема да успееме да ја сопреме во на-

шите срца, секогаш ќе најде причина да се пројави надвор и да го одредува нашето историско постоење. Ние денеска многу малку, и тоа најчесто површно го познаваме нашето православно Предание, односно многу малку ја познаваме науката и уметноста на духовната борба. Сите имаме потреба од опитен духовен отец кој со помош Божја внатрешно ќе нè прероди и промени.

Полиитичкиите итарии на Албаниите во државата ја осигураат уставната Пreamбула. Меѓутоа, во исто време, од стирана на Исламската Верска Заедница иосиојани се осигурања во смисла дека Македонската Православна Црква има привилегирана позиција во однос на другите верски заедници, со оглед на дефиницијата во членот 1, дека „Македонската Православна Црква и другите верски заедници и религиозни групи се еднакви пред законот и одвоени од државата“.
Мислите ли дека и тука ќе треба да следи промена доколку се ирифаии чисто граѓанскиот концепт на државата?

Согласно Законот, Исламската Верска Заедница ги има и треба да ги има истите права што ги има Македонската Православна Црква.

Тоа е она што е за мене најважно. Сепак, сите треба да сфатиме дека Уставот и законите се пишувани во конкретни историски, географски и личносни рамки. Дали овие рамки во друг некој момент до толку ќе бидат поместени што тоа ќе предизвика ново уставно и законско дефинирање на нештата е проценка на одговорните политички фактори. Во таа смисла, секој треба да внимава да не донесе погрешен заклучок во односот на времето, местото и лицата. Исто така, ова е и едно од клучните прашања на националната стратегија.

Исламската Заедница е незадоволна и заради намерата на државата во новиот закон за религии да воспостави дефиниција според која „Македонија е традиционално православна земја“. Потребно ли е воопшто едно вакво инсистирање, ако се знае дека ипаквише дефиниции внесуваат незадоволство и реакции кај Исламската Заедница?

Колку што знам, Комисијата за односи со верските заедници веќе изготви една работна верзија на новиот Закон. Секако треба да се внимава на конкретните историски услови во кои државата го донесува Законот. Додека бев на Света Гора, прочитав некои документи од пописот што турската држава го направила во Маке-

донија на почетокот од минатиот век. Според нив, бројот на муслиманите и на православните во Македонија во тоа време бил скоро еднаков. Како што се одвиваат работите, по дваесет или триесет години истото може да се случи и во Република Македонија. Сепак, проблемот не е кај нив, туку е кај нас.

Отстапувањето од Бога и од духовниот живот, што се случувало во текот на вековите и денес, предизвикало отстапување од верата, отстапување од храброста, отстапување од пород и отстапување од територии. Овие постапки најотворено го поставуваат и прашањето колку сме традиционално православни!? Оној што ги исполнува заповедите ќе биде благословен.

Посиојати мислења дека по промената на Уставот и бришењето на Преамбулата, на ред би можела да дојде и промената на името на државата и на Македонската Православна Црква. Има ли, според Вас, место за такви сирчувања. Во некои коментари Вие се наведуваат како борник на идејата Македонската Православна Црква прво да стане „автономна црква“, а потоа и автокефална. Има ли висина во тоа?

Од пастирска гледна точка не постои основа за промена на името на Македонската Пра-

вославна Црква. Тоа добро го знаат и претставниците на црквите со кои разговараме за статусот и местото на нашата Црква во православниот свет. На луѓето треба да им се проповеда Христос, распнатиот и воскреснат, а не тоа како национално да се чувствуваат. Нема посоодветен начин да ги загубиме луѓето за Црквата од тој. Тоа добро го знаела и Византија кога ги пратила Светите браќа Методиј и Кирил во мисија меѓу Словените. Најдобро решение би било кога сите цркви би ги користеле своите еклисиолошки имиња: Цариградска Патријаршија, Охридска Архиепископија, Пеќска Патријаршија, Трновска Патријаршија итн. Во секој случај, никој не бара од нас да го смениме името. Проблемот на некои цркви се состои во тоа како тие да не нарекуваат нас, а притоа да не ја иритираат својата јавност. Но, ова прашање уште не дошло на ред.

Што се однесува до автокефалијата и автономијата, тука постои голема забуна не само кај нас туку и воопшто во православниот свет. И не само кај обичните лаици, туку и кај високиот клир. Секоја Црква е автокефална во однос на својата пастирска дејност; а во однос на догмите, на каноните и на богослужбите ниту една Црква не е автокефална. Прашањата од тој карактер се решаваат само на вселенски собори. Борбата на нашата Црква е да влезе во тие со-

борни структури на решавање. Влегувањето на повеќето православни цркви почнало или со автономен статус или со повеќедецениски расколи. Светиот Синод на Македонската Православна Црква сам ќе си го избере начинот.

Во какви релации е сега Свештениот Синод на Македонската Православна Црква со актуелната власт во државата. Постојат ли одредени притисоци, условувања? Ова го прапувам поради информациите што го следеа изборот на новиот поглавар на Македонската Православна Црква, г.г. Стефан, дека тој избор наводно се должел на притисоци на државниот врв?

Немаше никакви притисоци од страна на државниот врв при изборот на поглаварот на Македонската Православна Црква, г.г. Стефан. Евентуално може да се каже дека желбата на Светиот Синод на Македонската Православна Црква и на Изборниот црковно-народен собор се совпадна и со желбата на државниот врв. Таква беше и моменталната состојба на односите и мислам дека тоа ќе се случеше и ако беше на власт СДСМ. Тоа беше Божји избор, а не човечки. Но сепак, помалку е значајно тоа кој е Архиепископ во споредба со она што тој и другите ми-

трополити го работат во своите епархии. Зашто, од делото и од личноста на еден Епископ зависи квалитетот на мисијата и на помесната и на соборната Црква. За ова постојат многу примери низ историјата. Сакам да нагласам дека Светиот Синод е во многу добри релации како со актуелната власт така и со опозицијата.

*Дали Македонската Православна Црква
досега го доби она што ѝ се ветуваше во
предизборната кампања на сега владеачката
коалиција?*

Навистина со благодарност можеме да кажеме дека добивме многу од она што ни беше ветено. Македонската Православна Црква очекува многу и од Законот за денационализација, кој иако бавно, сепак почна да се спроведува. Од друга страна пак, тоа нам ни овозможува да ја развиеме нашата верска, хуманитрана и социјална мисија.

*Одредени кругови Вас, лично, Ве посочуваат
како митрополиј кој е близок
до владеачката партија ВМРО-ДПМНЕ.
Има ли висина во тоа? Во каква релација
треба да биде Македонската Православна
Црква во однос на политичкиот живот?
Можно ли е нејзино целосно одделување од
политиката?*

Вистина е дека сум близок со одредени личности од врвот на владеечката ВМРО-ДПМНЕ, но исто така сум близок и со одредени личности од врвот на СДСМ, како и од други опозициони партии. Тоа се личносни односи коишто не зависат од некаква партиска определба и не се ограничени со ништо и од никој.

Јас како православен Епископ не можам да бидам партиски определен и со тоа да предизвикувам поделба меѓу верниците. Мојот подвиг се состои во тоа да ги љубам сите. Колку другите ќе ја почувствуваат, ќе ја сфатат и ќе ѝ одговорат на таа љубов, тоа е нивен подвиг. Од друга страна пак, таа блискост не значи мешање во политичкиот живот при донесувањето на политичките одлуки, туку откровение на нови вредности и критериуми, така што се надеваме ќе придонесат за квалитетот на партискиот живот и за преобразба на севкупните политички односи.

Јавноста неретко Ве забележува и во придружба на Снежана Георгиевска, сојузницата на премиерот Љујчо Георгиевски, која ве сјомнува како нејзин „духовен отец“.
Што значи да се биде нечиј духовен татко?

Духовниот отец е човек чие присуство е со манифестација на моќ не кон луѓето, туку кон

паднатите ангели. Тој го познава патот за духовен растеж. Неговото срце е доволно 'очистено од страстите' и затоа духовно отворено, а неговиот ум со плач и со молитва пребива во така 'отвореното срце'. Тоа е дело и подвиг во кој учествува целото човеково битие. Тука се случува тајната на преобразувањето. Благодатта на Светото Крштение што извира од 'очистеното срце', ги преобразува и умот, и словото, и личноста на духовниот отец. Умот станува 'просветлен', словото 'со сила', а присуството со сведоштво Христово.

Словото на духовниот отец допира до длабочината на срцето на духовното чедо и однатре го преобразува: му носи светлина на верата, му носи сила за подвигот, му влева надеж во духовната борба. Духовно го раѓа и го гради, преку взаемниот личносен однос, новиот, во Христа, човек. Односот 'духовен отец - духовно чедо' е Света Тајна на взаемно проникнување и растење во Христа.

ЗА СВЕШТЕНСТВОТО НА ЖЕНАТА

„Премин” ... Кратки забелешки...
декември, 2001 година

Свештеникот ја возглавува Црквата. Свештеникот е оној што стоејќи пред Црквата и во име на Црквата ги принесува даровите на Црквата пред престолот Божји, пред Бога. Преку него се совршува тајната на соборниот начин на постоење: *самийте себеси, еден со друг и целиот наш животи на Христѝа Боѝа*, а во Него, на Бога и Отца *да Му Го предадеме*. Во 'историскиот период на Икона', тоа е оној што се појавува на местото и во образот Христов, совршувајќи го Неговото дело до денот на Апокалипсата. А Христос еднаш и засекогаш Самиот Себеси се жртвува за живот на светот. Свештеник пред сè е Епископот. Ова е светотаинската димензија. Согласно со Преданието на Православната Црква, жената не учествува во оваа димензија од Светата Тајна Свештенство. Оваа димензија нема да постои во Царството Небесно: нема потреба од Икона таму каде што е присутна Вистината.

Свештеникот ја возглавува Црквата, но само ако пред тоа ја собрал во своето срце. По-

стојат три степени во свештеничкиот чин: гаконски, презвитерски и епископски. Овие три степени се соодветни на трите степени од духовниот развој: 'чистење на срцето' (пракса), 'просветлување на умот' (теорија) и 'обожение' (теологија). Кажано е: *Царството Небесно е во вашите срца*. Само 'очистеното срце' може да ги прими во себе сите, без исклучок на непријателите. Само во него може да се соврши великата тајна на соборниот живот, на взаемното проникнување. Само во таквото срце може да потече молитвата за целиот свет, исполнета во она неизглаголливо: 'Авва, Оче!'. Само на олтарот од отвореното срце умот може невидливо да свештенотвори. Ова е аскетско-исихастичката димензија на Тајната на Свештенството. Без оваа димензија се губи персонално-социолошкиот карактер на Свештенството како Света Тајна. Оваа димензија на свештенството никој не може да ѝ ја одземе на жената. Таа е услов за влез во Вистината, во Царството Небесно, и дар е Божји за секој човек. Оваа аскетско-исихастичка димензија на Светата Тајна Свештенство, всушност Покајанието, е услов за постоење и на Светата Евхаристија и на светот. Според Преданието на Црквата, за постоењето на Евхаристијата, а со тоа и на светот, доволно е покајанието на тројца луѓе. Тоа можат да бидат и три жени.

На крајот од создавањето човекот е поделен на два пола, машки и женски - поделба што дефинитивно ќе се оствари по гревот, во паднатата и отпадната од Бога природа. Оваа поделба, според Свети Максим Исповедник, е извршена од Бога Којшто го предвидел гревот. А според Свети Григориј Ниски, поделбата на машко и женско нема никаква врска со Божествениот Архетип, но е поделба која се сродува со ирационалната природа. Согласно со библиската антропологија, Бог ја создаде жената од човекот. Адам ја именува Ева. Таа му беше помошничка нему. Требаше да исполнат само една заповед. Ова е краток библиски опис на нивниот личносен однос во Рајот, кој според Светите отци се случувал на нивото на 'просветленост на умот' (Битие 2, 7 - 25). Тоа е така дадено, тоа е дар Божји и за ова во теологијата не расправаме. Постои библиски опис и на нивниот личносен однос после прекршувањето на заповедта, односно после онтолошкото нарушување на нивниот личносен однос со Бога, а со тоа и помеѓу себе: *ќе бидеш под власта на мажот свој, и тој ќе ти биде господар* (Битие 3, 1 - 16). Од тука, после падот, започнува многу мачниот 'период на очистување', подготовката за појавувањето на Новата Ева и исполнувањето на Домостројот на Спасението. Започнува 'историскиот период на Сенка'.

Каде што има љубов нема потреба од хиерархија, и тоа не само кога говориме за состојби од духовното ниво туку и за оние од психолошкото. Каде што нема љубов или пак таа со нешто е разнишана, се појавува потреба од хиерархија и власт за да се зачува поредокот и заедницата. Колку помалку љубов има и колку повеќе е разнишана заедницата толку е поголема потребата од хиерархија и власт. На пример: затвор. Хиерархиската поставеност во Црквата е слободно и смирено служење на саможртвена љубов, коешто слободно и смирено го прифаќа, свесни за паднатоста и грешноста на нашата природа и за нејзините тежнења. На пример: манастир. Најниско ниво на коешто може да се најде човековиот дух од коешто може да ја испочитува хиерархиската поставеност е стравот Божји. Хиерархијата е потребна пред сè заради редот во несовершеноста, а не заради разликата во половите.

Не постои хиерархиска поставеност во личносните односи на нивото на 'обоженост', односно нема да постои во Царството Небесно, во Есхатологијата, како што нема да има потреба ни од свештеници ни од нивната светотаинска, педагошка и организациска улога. Блага хиерархиска поставеност во личносните односи - и помеѓу половите и воопшто - се појавува во личносните односи коишто се одвиваат на нивото на 'просветленост на умот' и пред и после падот.

Строга хиерархиска поставеност - и помеѓу половите и воопшто - забележуваме во 'периодот на очистувањето': период на возобновување и зацврстување на ослабената од гревот заедница. Како пак, е тоа решено во односот помеѓу мажот и жената, веќе видовме во Светото Писмо: *Ќе бидеш ѿод власѿа на мажоѿи свој, и ѿој ќе ѿи биде гѿсѿодар*. Овде е очигледно кој е главен и кој е глава во односот, односно кој го возглавува. На овој начин се зачувува редот и се заштитува заедницата на семејството како Црква во мало и како основна клетка на општеството. Ова е Божја волја и наредба и промисла, за што исто така во теологијата не расправаме.

Иконичниот и суштински сè уште актуелен опис на Црквата како Тело Христово, како жив соборен организам со свои духовни, онтолошки закони на живеење и со свој ред и поредок, можеме да го најдеме во Посланијата на Светиот Апостол Павле: *И како ѿѿо е ѿелоѿо едно, а има многу органи и сиѿе органи од ѿоа ѿело, ѿа колку и да се ѿиѿе, едно ѿело се - ѿака и Хриѿос. Заѿѿо ѿреку еден Дух сме крѿѿени сиѿе во едно ѿело: било Јудејѿи или Елини, било робови или слободни; и сиѿе сме со еден Дух ѿѿоени. Оѿи и ѿелоѿо не се сосѿоѿи од еден орган, ѿуку од многу. Ако ногаѿа рече: „Бидејќи не сум рака, не сум од ѿелоѿо” - зар само заради ѿоа ѿаа не е од ѿелоѿо? И ако увоѿо рече: „Бидејќи не сум око, не сум од ѿелоѿо” -*

зар ѝоради ѿоа само ѿоа не е од ѿелоѿо? Ако целоѿо ѿело би било око, ѿоѿаши каде ќе е слухоѿ? Коѿа целоѿо ѿело би било слух, ѿоѿаши каде е мирисањеѿо? Но Боѿ ѿи одредил орѿаниѿе, секој од нив во ѿелоѿо ѿака како ѿиѿо Му било уѿодно. Ако сиѿе ѿие би биле само еден орѿан - ѿоѿаши каде е ѿелоѿо? А сеѿа се ѿак многу орѿани, но сеѿак едно ѿело. И не може окоѿо да ѿ рече на ракаѿа: „Не си ми ѿоѿребна“; ниѿу ѿак ѿлаваѿа на нозеѿе: „Не сиѿе ми ѿоѿребни“. Наѿроѿив, оние орѿани од ѿелоѿо кои ни изѿледааѿ ѿслаби се многу ѿонужни; и на оние членови на ѿелоѿо за кои смеѿаме дека се ѿонеуѿледни им оддаваме ѿовеќе чесѿ; и на ѿиѿе ѿонеуѿледни орѿани имааѿ ѿоѿолема чесѿ, уѿледниѿе ѿак орѿани немааѿ ѿоѿреба од чесѿ. Но Боѿ ѿо наѿрави и ѿелоѿо ѿака ѿиѿо на најнезначајниѿе орѿани им дал најѿолема чесѿ, за да нема расѿравиш во ѿелоѿо, а орѿаниѿе ѿодеднакво да се ѿрижааѿ едни за друѿи. А коѿа сѿрада еден орѿан, ѿоѿаши сѿрадааѿ сиѿе орѿани; и коѿа се слави еден од орѿаниѿе, ѿоѿаши со неѿо се радувааѿ сиѿе орѿани. Вие сиѿе ѿелоѿо Хрисѿово, а ѿоодделно - членови. И едни од вас Боѿ ѿосѿави во Цркваѿа ѿрво аѿосѿоли, вѿоро ѿророци, ѿреѿо учиѿели; ѿоѿоа даде дарби за чудеса и исцелување; ѿа засѿаѿници, уѿравници и луѿе ѿиѿо зборувааѿ на разни јазици. Та сиѿе ли се аѿосѿоли? Сиѿе ли се ѿророци? Сиѿе ли се учиѿели? Сиѿе ли се чудоѿворци? Сиѿе ли

имааѝ дарби да лекувааѝ? Сиѝе ли зборувааѝ на разни јазици? Сиѝе ли се ѝолкувачи? Покажуваѝе ревносѝ за уиѝе ѝоголеми дарби и јас ќе ви ѝокажам уиѝе ѝодобар ѝаѝ (1 Кор. 12, 12 - 31). Тој пат е љубовта, која никогаши не ѝресѝанува, за која во продолжение Светиот Апостол Павле пишува (1 Кор. 13, 1 - 13), односно тоа е аскетско-исихастичката димензија на Светата Тајна Свештенство. Така, во сѐ да расѝеме во Оној Кој е глава, Хрисѝос, од Коѝо целоѝо ѝело, сосѝавено и склоѝено и сврзано ѝреку сиѝе дарувани врски, ѝри дејсѝиво на секој дел, сѝоред силиѝе неѝови, нараснува за да се изѝрадува во љубов (Ефес. 4, 15 - 16).

Поставеноста на односот 'маж - жена' од Стариот Завет се потврдува и во Новиот Завет, но тоа е сега литургиска поставеност со нагласена христоцентрична дијалектика, којашто и овој пат ја забележуваме во веќе спомнатиот иконичен опис: *Вие, жениѝе, ѝокоруваѝе им се на мажиѝе свои, како на Госѝода, заѝиѝо мажѝѝ е глава на женаѝа, како иѝѝо е и Хрисѝос глава на Цркваѝа, и Он е сѝасиѝел на ѝелоѝо. Но како иѝѝо Цркваѝа Му се ѝокорува на Хрисѝа ѝака и жениѝе да им се ѝокорувааѝ на своиѝе мажи во сѐ. Вие мажиѝе, сакаѝе ѝи жениѝе свои како иѝѝо и Хрисѝос ја засака Цркваѝа и се ѝредаде Себеси за неа за да ја освейѝи, очисѝуваѝки ја со водена бања ѝреку словоѝо; ѝа да ја ѝреѝсѝави ѝред Себе како славна Црква, која нема осквер-*

нение, или ѿрок, или нешто слично, ѿку да биде светиа и неѿорочна. И ѿака, мажиѿе се должни да ѿ сакаат жениѿе свои како што ѿ сакаат својѿе ѿела; оѿи, кој ја сака женаѿа своја ѿој се сака и самиот себеси. Зашто никој никогаши не го замразил ѿелоѿо свое, ѿку го храни и го стѿоѿлува, како и Госѿод Цркваѿа, бидејќи ние сме членови на Неѿовоѿо Тело - од Неѿоваѿа ѿлоѿ и коскиѿе Неѿови. Поради ѿоа човекоѿ ќе го остави ѿаѿка си и мајкаѿа своја, и ќе се ѿридружи кон женаѿа своја, ѿа обајцаѿа ќе бидат една ѿлоѿ. Оваа ѿајна е голема. Но јас ви зборувам за Христиа и за Цркваѿа (Ефес. 5, 22 - 32).

Црквата е во светот, но не е од овој свет. Овој свет, како што вели Светиот Апостол Јован (1 Јов. 5, 19), лежи во зло. Овој свет се откажа од Христос и Го распна и со тоа себеси се осуди на самоуништување и Апокалипса. Овој свет е затемнет и заробен во вителот на страстите кои пренасочени и злоупотребени станале втора човека природа. Отпаднат од грев, овој свет е долина на солзи и страдање, мака, лицемерство, лага, превознесување, насилства, отстапништво, заборава и смрт. Ова е свет на суета, раздор и поделби. Зашто, сѐ што е во светиот - ѿхоѿѿа на ѿелоѿо, желбаѿа на очѿе и ѿордосѿа на живоѿоѿ - не е од Оѿецот, ѿку е од овој свет (1 Јов. 2; 12). Но тоа не значи дека постои онто-

лошки дуализам меѓу Црквата и светот. Со воплоувањето Христово онтолошкиот дуализам е надминат. Постои само етички дуализам: меѓу 'новиот' и 'стариот' човек, меѓу 'светото' (спасеното) и 'профаното' (демонизираното). На 'стариот човек' потребно му е исцеление. Но, во секоја терапија постои некој ред. Затоа, хиерархискиот ред и поставеност на нештата во Црквата вообличени во Светите канони - во 'периодот на Икона', а кои за своја основа ја имаат Светата Литургија - се апсолутно потребни и непроменливи. Света Троица, нашиот Бог, Кој го предвиде и нашиот пад и Кој ја познава нестабилноста на нашата природа и начинот на нашето исцелување, така благоволи.

Можеме веќе да заклучиме и да се поучиме: жената во суштина не е лишена од Свештенството, но треба да внимаваме да не ги помешаваме периодите на 'Сенка', 'Икона' и 'Вистина'. И дека во Црквата постои канонски вообличен ред, кој е теолошки заснован и од Светите отци и од Светите Вселенски Собори утврден и во кој никој не може да интервенира еднадвор. Дури ни со сила.

Понатаму: пренесувањето на одговорноста за падот е пренесување на Свештенството. Ева не го прифати: „Змијата ме измами и јас ја дев” (Битие 3, 13). Марија, Новата Ева, го прифати и го воспостави од Бога востановениот ред,

соодветен на Божјата промисла и условите на животот и пред и после падот, а што се својствени на создадената природа (Лука 1, 38). Секогаш кога одговорноста за сторениот грев ја префрламе од себе на некој друг, не постапуваме според љубовта и го губиме 'царското свештенство', односно не ја живееме аскетско-исихастичката димензија на Светата Тајна Свештенство. Добро е што Ева во пресудниот час ги испочитува поставените од Бога ред и улога и не го обвини Адам, којшто неа ја обвини („*Жената ми ја даде Ти, ти ми даде од дрвото, и јас јадев*” - Битие 3, 12) и не му врати зло за зло, туку ја обвини змијата. За ова може да се размисли.

Понатаму: свештеничката должност на Адам ја исполни и восоврши Христос, така што: *Нема веќе ни Јудејци, ни Елини, ни роб, ни слободен; нема машки пол, ни женски; зашто сите ви едно во Христа Исуса* (Гал. 3, 28). Според Свети Максим Исповедник, *првиот човек беше повикан во себе да ја обедини целината на создаденото битие; истовремено тој требаше да го досигне совршеното единство со Бога и на тој начин - обожената состојба да ја пренесе на целото создание. Најнапред требаше во својата соѕивена природа да ја оствари поделбата на два дела, преку беспрасниот живој според Божествениот Првообраз (Архетип).*

Пошоа, Рајоѝ ѝребаше да го соедини со осѝа-
ѝокоѝ од земјѝа, односно секогаи носејќи го
Рајоѝ во самиоѝ себеси, во ѝосѝојанаѝа заед-
ница со Бога, беше ѝоѝребно да ги оѝсѝрани
ѝросѝорниѝе услови не само за духоѝ ами и за
своеѝо ѝело, ѝовѝорно соединувајќи ги небо-
ѝо и земјѝа - целинаѝа на сеѝилниоѝ свеѝ.
Со надминување на границиѝе на сеѝилноѝо
ѝребаше ѝошоа да ѝроникне во најсеѝилниоѝ
свеѝ, ѝреку сознание иѝо е рамно на она од ан-
гелиѝе, за да ги соедини во себе најсеѝилниоѝ
и сеѝилниоѝ свеѝ. На крајоѝ, имајќи Го надвор
од себеси само Бога, на човекоѝ би му осѝанало
целосно да Му се ѝредаде Нему, во еден ѝолеѝ на
љубов, ѝредавајќи Му го целиоѝ свеѝ, обединеѝ
во Неговоѝо биѝие. Тогаи и самиоѝ Бог од
Своја сѝрана би му се дал на човекоѝ, иѝо
ѝреку овој дар - ѝреку 'благодаѝѝа' - би го
имал сеѝо она иѝо Бог го има 'ѝо ѝприрода'. На
ѝој начин би се извршило 'обоженеѝо' на чове-
коѝ и на целиоѝ создаден свеѝ. Оваа задача
што му била дадена на човекот, бидејќи не ја
исполнил Адам, се оствари преку делото Хрис-
тово, Вториот Адам. За ова може да се прочита.

Во Баламанд (Либан), од 17 до 24 јуни 1993 година, имаше средба заедничката Комисија на *Теолошките дијалог* меѓу православните и римокатолиците, под претседателство на Архиепископот Австралиски Стилијанос (Константинополска Патријаршија) и Кардиналот Едвард Касиду. На овој седми по ред состанок беше донесено и соодветно *Соопштение*¹ во врска со проблемот на Унијата и воопшто за меѓусебните односи. Истото е потпишано од претставниците на девет помесни православни цркви: Константинополската, Александријската, Антиохиската, Руската, Романската, Кипарската, Полската, Албанската и Финската. На состанокот не учествуваа православните цркви од Ерусалим, Србија, Бугарија, Грузија и Чехословачка.

Текстот на *Соопшението од Баламанд* содржи два дела, *Еклисиолошки начела* и *Практични канони*. Основа на двата дела од текстот е „теологијата на сестрински цркви” којашто овој пат, за разлика од порано, официјално ни е откриена² и објавена во сета своја полнота и јасност во *параграфот 13*:

„Навистина, од почетокот на Сеправославните Конференции и Вториот Ватикански Концил, со повторното откривање и вреднување - колку од православните толку и од римокатолиците - на Црквата како заедница (заемно се

откриваат како припадници на „сестрински цркви“; *ἰαραγράφ 12* од текстот), коренито се изменија претпоставките, според тоа и темелните ставови. И од двете страни се признава оти она што Христос ѝ го довери на Својата Црква - исповедањето на апостолската вера, учеството во истите Тајни, пред сè во единствената Тајна на Свештенството што ја совршува единствената жртва Христова, апостолското преемство на епископите - не е возможно да се смета како сопственост на само едната од нашите цркви. Очигледно е дека, во овие рамки, секој вид на прекрстување се исклучува”.

Врз основа на оваа „теологија на сестрински цркви” - како и во Фреисинг³ (Германија) - Унијата се отфрла како метод на потрага по единството, но само во смисла на насилен, не-евангелски метод, како што низ историјата и ја познаваме до денес. Истовремено, според таа логика (дека сме сестрински цркви), се објавува и признава канонското постоење и слободниот развој на таканаречените Источни католички цркви коишто веќе настанаа преку Унија и се во полна црковна (светотаинска, догматска, управна) заедница со Рим. Ним им се дава правото и се повикуваат да земат учество во *Теолошкиот дијалог* „кон воспоставување на полна заедница” со православната Црква (*ἰαραграфи 16, 34*).

Карактеристичен е *ѵараѣрафоӣ 16*:

„Источните католички цркви кои сакаа да воспостават целосна заедница со Римската Столица и да ѝ останат верни на таа црква, ги имаат правата и должностите да бидат поврзани со таа црковна Заедница чишто членови се. Начелата кои го определуваат нивниот став кон православните цркви се формулирани од Вториот Ватикански Концил. Тие се веќе спроведени од Папите. Нивните практични последици ги разјаснија во различни објавени текстови. Следствено, тие цркви би требало да се вклучат - колку на регионално толку и на светско ниво - во дијалогот на љубовта внатре во рамките на заемното почитување и заемната доверба која повторно се воспостави и да земат учество во *Теолошкио̄ӣ дијало̄* со сите негови практични последици”.⁴

Согласно *ѵараѣрафоӣ 14* од текстот на *Соо̄ӣӣението̄*, во *ѵараѣрафоӣ 13* е разјаснета причината поради која „православната и католичката црква се признаваат заемно како сестрински цркви”. Значи, потребна е теолошка анализа на *ѵараѣрафоӣ 13*, кој е камен темелник на целиот текст. Се подразбира дека само зависно од неговата согласност со Православното Предание би можело да биде прифатено или би се отфрлило *Соо̄ӣӣението̄ од Баламанд*.

Новината којашто најмногу го привлекува нашето внимание е фактот што во *параграфот* 13 од текстот се изедначуваат и поистоветуваат Римокатоличката црква и православната. И двете се претставуваат како чувари и носители на вистинска апостолска вера и апостолско преемство (наследство) и како причесници на истите Свети Тајни, а пред сè на единствената тајна на Свештенството низ која се совршува единствената жртва Христова, што значи Божествената Евхаристија. Едноставно речено, дека и двете, како вистински сестрински цркви, ја сочинуваат едната, Света, Соборна и Апостолска Црква.

За нас православните, поучени во Преданието од словото на свештеномаченикот Иринеј Лионски и другите отци на Црквата, постои едно нераскинливо, совршено единство и благодатно поистоветување меѓу вистинската Црква, вистинската вера (Православието) и вистинската Евхаристија. Ова православно учење ќе биде наш главен критериум во понатамошната теолошка анализа на *параграфот* 13. Но најпрвин, каков е односот меѓу Вистината, Црквата, Евхаристијата и Православието?

Она за што сега накратко ќе проговориме според нашите сили е Живата Вистина која ни е откриена во личноста и делото на воплоетниот Син Божји, Богочовекот Исус Христос (Јован 1, 18).

Научени опитно во Светото Предание, познавме дека вистината не е идеја или теорија или философија или нешто друго слично, само човечко, создадено и променливо. Вистината пред сè е предвечна Божествена Личност. Отецот е Вистина, Синот е Вистина, Светиот Дух е Вистина. Секако, нема три апсолутни Вистини туку само една, бидејќи еден е Бог и Отец и бидејќи трите конкретни Личности (ипостаси) на Света Троица кои постојат во совршено единство и истоветност на суштината, волјата и енергијата не се три, туку еден Бог. Но вистина ја нарекуваме и една од несоздадените, причесни и обожителни светотроични енергии. Како што нè поучува богонаучениот Григориј Палама, имињата со кои Богочовекот Исус Христос се нарекува Себеси во Светото Евангелие - Светлина, Живот, Вистина и други - се имиња на Неговите несоздадени енергии.⁵

Вистината, како една несоздадена и причесна од страна на човекот лична енергија Божја, неразделливо се дели од полнотата на Божеството и истовремено се поистоветува со неа.⁶ Оваа полнота на несоздадена енергија Божја, телесно пребива во Личноста на Господ Исус Христос. Богочовекот Христос е воплоотена Ипостасна (εὐλοβστατος) Вистина: *Јас сум Вистина* (Јован 14, 6). Затоа вистината не постои ниту пак може да постои надвор од Личноста Христова,

надвор од Неговото богочовечко тело, Црквата. Секако ниту пак постои друг начин и место на причестување со неа освен во Црквата. Христос е глава на Своето лично и соборно Тело - Црквата, а верните се Тело Христово и членови меѓу себе.

Полнотата и поистоветувањето на Црквата со Телото Христово се остварува и се открива на Светата Евхаристија (Литургија) во собраниот народ Божји околу неговиот помесен Епископ. Верните во Светата Евхаристија, иако мнозина, стануваат едно тело, воскреснато и вознесено Тело Христово. Светиот Апостол Христов Павле, вели: *Чашата на благословијата која ја благословуваме не е ли заедница на Телото Христово? Лебојата којшто прекинуваме не е ли заедница на Телото Христово? Зашто еден е лебојата, едно тело сме многујата, зашто сите од еден леб се причестуваме* (1 Кор. 10, 16 - 17).

Во Светата Евхаристија Богочовекот Христос највистински е присутен, смирено принесувајќи им се на верните во сета Своја полнота. Црквата остварена во Светата Евхаристија (принесена од еден Епископ) е Црква Божја во сета своја полнота. Во полнота на благодат, вистина, слобода, љубов и напосто во полнота на сите богочовечки дарови потребни за спасение и обожение на човекот. Заедницата и единството во кое верните низ Светата Евхаристија стапу-

ваат со Христа Бога и меѓу себе е единство длабоко онтолошко (зашто благодатно), кое го ослободува човекот од занданите на времето и просторот. Причестувајќи се, во Христа, со не-создадената светотроична благодат (или енергија) ние, иако по природа смртни и ограничени стануваме благодатно беспочетни, бесмртни и насекаде присутни. Стануваме 'Божји чеда' и 'богови по благодат'. Целиот човек во Црквата се исцелува, се 'обожува'; и умната и разумна душа и телото. Умот озарен однатре од не-создадената светлина доаѓа во познание на својот Творец. Смртта е победена од новото Битие - Црквата, од новиот живот - соборниот. Човекот ја наоѓа смислата и полнотата на своето постоење во вечно лично восовршување и радост - во лична заедница со Троичниот Бог и својот ближен.

Црквата, особено во Светата Евхаристија, ни се открива како заедница на 'обожение'. Неслиеното и неразделно соединување на Божјата и човековата природа и општењето на нивните својства во едната Ипостас Христова е основа и извор на 'обожението на човекот'. Со други зборови - на благодатно соединување и личен однос на Света Троица со човекот. Затоа, после спасителниот домострој во Телото на Синот Божји и Светата Педесетница, Вистината не е веќе нешто трансцедентно, одондестрано на човекот. Таа е Откровение Божјо толку колку и

причест од страна на човекот со 'обожителната' благодат или несоздадената и лична енергија Божја. Троичниот Бог во Црквата, Телото Христово, лично му се открива на човекот во Својата несоздадена енергија, а човекот слободно и љубовно причестувајќи се со несоздадената енергија лично се сретнува со Бога. Следствено, Вистината како богочовечка тајна на лично Откровение Божјо и лично причестување и заедница на човекот со Бога се поистоветува со Црквата и се остварува и открива само во неа, низ Светите Тајни и добродетели на Светиот Дух.

Затоа, вистина говори Свети Григориј Палама кога вели дека: „...оние што ѝ припаѓаат на Христовата Црква ѝ припаѓаат на вистината, а оние што не ѝ припаѓаат на вистината ниту на Христовата Црква не ѝ припаѓаат”.⁷

Познанието на откриената Вистина во Православното Предание е 'познание-заедница', причест во Вистината и причест со Вистината. Отците најпрвин опитно и свесно ја познаа Вистината, а потоа богословски прословија и сведочеа за неа. Кога беше потребно и до маченичка смрт. Благодатен плод од овој опит (откровение - причест) е и вистинската вера (Православието). Тоа се богочовечките догми на Црквата кои ги формулираа Светите богоносни отци на Светите Вселенски Собори. Црквата е чувар на

полнотата на Вистината (всушност таа самата е Вистина), а Светите Вселенски Собори се органи низ коишто се пројавува безгрешноста на Црквата, нејзината вистина објавена во Светите догми. Благодатната содржина на догмата егзистенцијално се доживува само во Црквата. Догмата во Црквата е начин на живот и сведоштво на живот и секогаш има непосредно и решително влијание врз нашето лично постоење. Догмата е неразделна од аскетско-исихастичкиот и светотаинскиот живот на Црквата.

Не постои расцеп во животот на Црквата. Сè е неразделно соединето и проткаено со светотроичната несоздадена енергија или благодат. Црквата, Евхаристијата и Православието постојат во меѓусебно сведоштво и единство. Црквата е вистинско Тело Христово. Евхаристијата е вистинска Литургија, вистинско дело или пракса на Црквата која го опфаќа, одржува и восовршува целиот нејзин соборен начин на постоење. Православието е вистинска вера на Црквата, плод на нашата свесна благодатна заедница со Бога, на нашето боговидение. Суштинска промена или одземање на само еден од овие три основни чинители на христијанскиот живот, сведочи за непостоење и на останатите два и го оневозможува нашето во Христа спасение, 'обожение'. Секоја промена пак во животот на

Црквата најпрво и најлесно се забележува и се одразува во догмите и во формулирањето на верата. И да заклучиме, не постои Црква без Евхаристија и Православие, Евхаристија без Црква и Православие ниту Православие без Црква и Евхаристија. Во светлина на погоре реченото јасно е дека за постоење на вистинско, онтолошко (благодатно) единство помеѓу православната Црква и римокатолиците, потребно е и единство во верата, и тоа единство во вистинската вера. Единството во вистинската вера е заедничарење во иста несоздадена благодат.

За жал, единство во верата не постои меѓу нас. Тоа го признаваат и потпишувачите на заедничкото *Соопштение од Баламанд* во неговиот *параграф 15*. Од една страна се тврди дека сме „сестрински цркви“, од друга се признава дека не постои согласност во верата. Во ова се состои големата противречност на *Соопшението* во однос на Православното Предание.

Еве што се вели во *параграфот 15* :

„Проблемот што се поставува е како ќе го оствариме заеднички она што Христос го сака за Своите и планот Божји за Црквата Своја, и тоа низ едно заедничко барање на црквите меѓу себе и за полна согласност за содржината на верата и нејзините последици. Овој обид продолжува во рамките на денес започнатиот дијалог“.

Единство не постои, но и разликата во верата меѓу православните и римокатолиците е навистина голема.⁸ И да се потсетиме, римокатоличките догми како Filioque, создадената Божја благодат (поистоветувањето на суштината и енергијата во Божјото Битие), првенството и безгрешноста на римскиот папа, чистилиштето, бессеменото зачнување на Богородица и другите новотворенија во Светите Тајни, во богослужбите, во црквената организација и живот, суштински се разликуваат од Православната Вера и Предание. Овде не е време и место да навлегуваме во теолошка расправа за разликите, бидејќи нив *параграфој* 15 ги признава. Тука ќе наведеме дека разликата е таква што само „Filioque” коешто се однесува на монархијата во Божеството не само лексички туку и логичко-догматски во тој степен ја оразличува и ја променува непроменливата и непреправливата вера на Црквата, (што) ја чини заедницата меѓу Рим и (православниот) Исток невозможна”.⁹ Боговидецот Свети Григориј Палама знаејќи од жив опит дека познанието на Вистината, на вистинската вера, има битијно-егзистенцијално, сотириолошко значење, а не само логичко-разумско, теориско, строго им се обраќа на римокатолиците: „Никогаш вас нема да ве примиме како заедничари додека за Духот велите дека и од Синот произходи”.¹⁰

Со наитието на Светиот Дух Господ на денот на Светата Педесетница во Ерусалим, Црквата се здоби со полнотата на Божјото Откровение. Не постои квалитативно или квантитативно збогатување на Откровението, некое „ново“ и „поинакво“ или „пополно“ знаење за Вистината од она што им се даруваше на Апостолите, што го наследила и сочувала отците и од нив ние до денес. Можен е само историско-догматски развој во формулирање на непроменливото Божјо Откровение на веќе даруваната Вистина, и тоа обично како плод од борбата со ересите и како одговор на проблемите во светот во којшто живееме. Воведување и проповед пак на други догми, на друга вистина, „нова“, „различна“ или „пополна“ од онаа што ѝ е позната на Црквата, е сведоштво на друг живот и врз него заснован опит, туѓи на благодатниот живот и опит на Црквата. Имајќи го сето ова предвид, еден православен теолог ќе напише:

„Само Црквата Негова (Христова) ја чува вистината и единствено таа 'со мечот на Духот' право управува со словото на вистината. Секоја измена и преиначување на таа вера или предание на Евангелието, Божествениот Апостол ќе го означи како проповед на „друг Исус“ и следствено на „друг Дух“, на „друго Евангелие“ (2 Кор. 11, 4) што значи на „друга Црква“.¹¹

Би додале - и на „друга благодат“. Во суштина ваков е ставот на православната Црква и нејзината теологија кон Filioque и воопшто кон секое преиначување во верата од страна на Рим од времето на Свети Фотиј до денес. Согласно реченото, за нас православните, како и за нашите отци кои се изјаснија лично но и преку Светите Собори¹², догмите на Римската црква не можат да бидат прифатени како „исповедање на апостолската вера“, како што ги означува *Соопштениеето од Баламанд* ниту пак таа црква како сестринска црква, сè додека останува во ерес. Свети Марко Ефески, еден од отците и заштитниците на Православието, е посебно категоричен, но и денес низ соборниот живот на Црквата благодатно актуелен: „Ги одделивме нив (римокатолиците) и ги отсековме од заедничкото тело на Црквата..., како оние што веруваат неточно и неблагочестиво и кои неразумно ставија додаток (во Символот на Верата). Значи, како од еретици се одвративме од нив и заради тоа од нив се одделивме... еретици се и затоа како еретици ги отсековме“.¹³ Овие зборови на Светите отци не содржат во себе омраза или сотириолошко исклучување, туку се сведоштво на Вистината. Тие се маченички подвиг за зачувување на вистинскиот пат до Бога во Христа Исуса, нашиот Господ.

Денес, православни и римокатолички богослови - и покрај спротивното сведочење на отците, на Светите Синоди и на низвремениот (историско-благодатен) опит и памтење на Црквата Божја - во рамките на *Теолошкиої дијалог* се откриваат еден со друг како припадници на „сестрински цркви”, го признаваат и потпишуваат тоа јавно. По сè изгледа дека станува збор за дијаметрално различен приод и разбирање на црковно-историската стварност меѓу отците и некои современи православни теолози.

Како да е загубено соборното и благодатно чувство дека само православната е една, Света, Соборна и Апостолска Црква. Како да станавме бесчувствителни за благодатното присуство на отците и за заедницата во соборно-евхаристискиот живот на нашата Црква со нив, кои нè патеводат низ темните патеки на овој свет и век. Како нивниот татковски, но авторитетен глас да не допира веќе до нас. Како да не е во нас едно срце и една душа и еден ум со отците наши - Христов ум. Ако не се потпреме на отците, тие богослови на предвечната светлина и богослови озарени од неа однатре, на кого да се надеваме? Зар нашите срца се 'отворени и очистени' како нивните низ секојдневен макотрпен подвиг? Зар ние се здобивме со нивниот благодатен опит на лично боговидение низ аскетско-исихастичкиот

и светотаински живот на Црквата? Зар ние ја имаме нивната маченичка љубов кон Црквата Божја и нивната пастирска грижа и за самите тие еретици?

Овој обид за „соединување на црквите” без единство во верата сè повеќе и повеќе нè потсетува на обидот на философот Варлаам Калабриски „...кој како пратеник на автократот (од Константинопол), во својата беседа изговорена пред римскиот папа Бенедикт XII, изјави дека соединувањето може да биде постигнато врз основа на заедничката вера во Света Троица. Што се однесува пак до *Filioque*, и двете страни нека си го задржат своето учење, а мудрите ако сакаат нека се расправаат за тоа”.¹⁴

Кого ќе го следиме: Свети Григориј Палама или Варлаам?

Соединувањето на црквите коешто случајно би се постигнало без единство во верата (што значи надвор од несоздадената, ‘обожителна’ благодат на Вистината којашто и ја сочинува секоја вистинска заедница и единство), би било само единство заробено во времето и просторот и осудено на смрт и распаѓање. Тоа единство би останало без низвремената (*την διαχρονικην*), натприродна, благодатна, светодуховска заедница и проникнување и без есхатолошки димензии и перспектива. Тоа единство со ништо не би го

сведочело спасителното единство 'по икона и подобие' на единството и заедницата на Света Троица, нашиот Бог, така што би го оневозможило бескрајниот раст и восовршување, 'обожение' на човековата личност и заедница. Ова длабоко битијно единство на Црквата, коешто нè ослободува од ограничувањата на времето и просторот, се остварува, опитно се доживува, предвкусува и исполнува, се открива, како што погоре веќе стана збор, во тајната на единството, во тајната на самата Црква во Божествената Евхаристија.

Секоја помесна православна Црква посебно, но и сите заедно, низ својот домашен Епископ во Светата Евхаристија, благодатно се проникнуваат и поистоветуваат меѓу себе и не сочинуваат ништо друго освен една, Света, Соборна и Апостолска Црква. Односно, сите помесни православни цркви во Светата Евхаристија се поистоветуваат со Телото Христово, што значи и со првата Црква Божја основана во Ерусалим и со есхатолошката Црква во Невечерниот Ден на Царството на Отецот и Синот и Светиот Дух. Само овие цркви навистина се и можат да се наречат сестрински цркви, зашто меѓу нив постои не само единство во верата туку и единство како харизматско (благодатно) битијно поистоветување и проникнување.

Ваквото светотаинско единство меѓу православната Црква и инославниот Рим веќе

десет векови не постои ниту во пракса ниту теоретски, предизвикувајќи голема болка кај сите нас. Како што заклучивме, ереста во догмите, согласно православното еклисиолошко видување, одвојува од Црквата и следствено од Божествената Евхаристија. Затоа е оневозможено светотаинско заедничарење (intercommunion) со неправославните. Неправославните епископи, свештенство и народ, според Светите канони не се спомнуваат во Светата Литургија, не е дозволено нивно присуство во храмот за време на совршувањето на Светите Тајни ниту пак можат да бидат причестени со Телото и Крвта Христови. Заради сето тоа, неправилно и без вистинска содржина е користењето на православната евхаристиска еклисиологија¹⁵ од страна на православните во *Теолошкиот дијалог* со римокатолиците, како оправдување во потрага по единството или во случај на едно во иднина постигнато единство.

Досега напишаното за неразделното благодатно единство меѓу вистинската Црква, вистинската Евхаристија и вистинската Вера (Православието), накратко но јасно ни се открива во 'тајната на апостолското преемство на епископите'.

Апостолското преемство истовремено е и подучување и Предание на вистинската вера

(на вистината) и светотаинско Предание, што значи совршување на Божествената Евхаристија и другите Свети Тајни, 'раздавање на благодатта'. Вистината на Црквата пак (вистинската вера) е несоздадена и 'обожителна' благодат и дар (харизма) Божји и е суштински неразделна од светотаинскиот (харизматичниот) живот на Црквата, неразделна е од благодатта на Светите Тајни. Затоа, не е возможно апостолското преемство коешто се состои од овие два неразделни чинители на животот на Црквата да е сопственост и на неправоверната Римокатоличка црква каква што ни ја претставува *Соопштениеето од Баламанд* во својот *параграф 13*. Очигледно е дека во овие рамки Крштението на римокатолиците кога се обраќаат во Православие е потребно, како што е пракса и до ден денес на Света Гора и на други места низ Православието.

И на крајот, покрај нашето позитивно вреднување на делото и на потребата од *Теолошкиот дијалог* и нашата почит што ја негуваме спрема православните учесници во него, треба да бидеме искрени и да исповедаме дека православниот народ Божји многу го загрижува и обеспокојува заедничкото *Соопштение од Баламанд*, зашто во него, како што видовме, се присвојуваат теолошки неправославни и еклисиолошки противречни ставови. *Соопштениеето* е испреплетено и со историски неточности и за-

околуено со неприфатливи практични правила на коишто нема да се задржиме, а се во духот на „теологијата на црквите сестри”.

Денес, кога сè уште не гледаме никаква позитивна промена во ставот на Ватикан¹⁵, не можеме ништо друго, освен согласноста постигнатата во Баламанд да ја сметаме за релативизација на Вистината. *Теолошкиот дијалог* пренесен така од онтолошко на психосентиментално или на политичко ниво, постојано губи од својата сериозност во нашите очи. Православните богослови потписници на *Соопштениеето* и покрај нивната искрено верување добра намера, се судираат со соборното Православно Предание и помнење дека една, Света, Соборна и Апостолска Црква е единствено Православната.

Од православна гледна точка неразбирливо е и невозможно да биде прифатено едно такво решение од страна на Светите Синоди на помесните цркви¹⁶, па дури и од страна на црквите чишто претставници го потпишаа Соопштението.

Секое признавање на Црква и во неа Света Евхаристија без постоење на вистинска вера, како што е случајот со Ватикан, би било неправославно учење, пород на конфесионалниот синкретизам и еклисиологија - забуну кои денес се јавуваат како негативен елемент во Икуменското движење.

Од погоре реченото очигледно е оти каква и да е согласност или соработка или соединување со римокатолиците - кое според апостолското и отечкото Предание би било на штета на православната вера - е предавство на Откровението, на подарените од Бога вистинска вера и нов живот чувани во Црквата и ќе предизвика само нови поделби и расколи. Како што е точно забележано: „Апсолутно ниту една црквено-политичка дејност и пракса во животот на Црквата немаат место во планот на Божјата Промисла ако не се вдохновени одозгора и ако не ги изразуваат во апсолутна верност вистините од автентичното христијанско учење со вечна вредност”.¹⁷

Соопштение од Баламанд за сите нас, римокатолици и православни, не е ништо друго освен едно огледало во кое се огледува нашиот неуспех и немоќ да се сретнеме во Љубов и во Вистина. Новиот Завет на Единиот човекољубец Бог и наш Спасител, Исус Христос, постојано нè повикува сите нас на искрено покајание. Смеслата на ова покајание се оличува во зборовите на блажениот отец Георгиј Флоровски: „Соединувањето на Христијаните за мене не значи ништо друго, туку сесветско враќање во Православие”.¹⁸

За римокатолиците тоа не е едно слепо, принудно и понижувачко враќање во некоја Ис-

точна Црква којашто наизглед е составена од неколку помесни национални цркви, туку пред сè е едно накалемување на илјадагодишните православни корени од нивниот крај и култура. Не промена на црква, туку премин (пасха) од еден дел откинат од едната, Света, Соборна и Апостолска Црква во нејзината полнота. А римскиот Папа повторно би бил прв меѓу еднаквите.

Православните помесни цркви се повицани во овој свет да сведочат не само за единство во вера, туку и за единство во љубов. Православните епископи и свештеници по сè изгледа сè уште не можат да се ослободат од искушението на етнофилетизмот во Црквата, што претставува ерес во пракса, и тоа најголема. И денес зборовите на Светиот Апостол Павле не се запазуваат и не се живеат доследно: *Нема веќе ни Јудејци, ни Елини, ни роб, ни слободен; нема машки пол, ни женски; зашто сите вие сите едно во Христџа Исуса* (Гал. 3, 28). Како евхаристиска заедница православната Црква треба да ги надмине поделбите предизвикани од црквениот национализам - како стварност која му припаѓа на паднатиот свет - и да ги соедини вака разделените православни браќа во искрена саможртвена љубов. Затоа, за нас православните покајание значи враќање кон евхаристиско-исихастичкиот начин на живот и подвиг на нашата Црква, што е самата срж на Православното Пре-

дание. Без 'очистување на срцето' не постои ни чувство на соборно-евхаристискиот живот на Црквата, ни познавање на нејзините граници, ниту пак сведоштво на светотроичниот начин на постоење во историјата (Јован 17, 21), ниту срце коешто согорува од љубов за целото создание, ниту пак ќе го пронајдеме патот кон нашите загубени браќа.

Единството е дар кој Троичниот Бог им го открива на 'чистите по срце'.

1. ЕПІСКЕПІС бр. 496, 30/9/93, стр. 26
2. Оваа, како што ја нарековме „теологија на сестрински цркви”, неофицијално за првпат се појави во текстот на Координативната Комисија на Дијалогот, составен на нејзиниот состанок одржан во Рим (Ariccia) од 10-15 јуни 1991 година. Во *параграфот* 7 од текстот стои запишано: „Навистина, пред сè од времето на Сеправославните Конференции и Вториот Ватикански Концил па наваму, со повторното пронаоѓање и вреднување колку од страна на православните толку и од страна на римокатолиците на Црквата како заедница, коренито се променија претпоставките. И од двете страни се признава дека она што Христос ѝ го довери на Својата Црква - исповедањето на апостолската вера, учеството во Светите Тајни, пред сè во едната Тајна на Свештенството низ совршувањето на едната жртва Христова, апостолското преемство на пастирите - не е можно да се смета за исклучива сопственост на една од нашите цркви.” И во *параграфот* 8: „Од оваа гледна точка римокатоличките и православните цркви се признаваат како сестрински цркви...”

За жал, овој текст тогаш остана незабележан и без реакции во православната јавност. (ЕΠΙΣΚΕΨΙΣ 464, 1/ 07/1991, стр. 9)

3. Во точка 2 од *параграфот* б, кој е прифатен од Фреисинг на VI состанок од Мешовитата Комисија на *Теолошкиот дијалог*, пишува:
„Името ‘Унија’ овде го означува обидот да се постигне единство на Црквата со отцепување на црковни заедници или на православни верници од Православната Црква - без да се зема предвид дека еклисиолошки Православната Црква е сестринска Црква која сама од себе ги има и ги раздава средствата на богатта и спасението. Во таа смисла и согласно текстот што го подготви Поткомисијата во Виена, ја отфрламе Унијата како метод во потрага по единството, зашто е спротивен на заедничкото предание на нашите цркви”. (Види Θεοδώρου Ν. Ζηση, *Ουνια, η καταδικη της*, стр. 16, издавач Βρυενηιο, Θεσ/νικη 1993, и ΕΠΙΣΚΕΨΙΣ бр. 443, 15/07/90 стр. 13).
Од горенаведеново се чини оти *Соопштение-ето од Баламанд* беше подготвено уште во Фреисинг.
4. Овде се забележува суштинска измена на православниот став во однос на проблемот на Унијата, гледано од почетокот на *Теолошкиот дијалог* од 1980 до денес. Тогаш укинувањето на Унијата беше услов за почеток на

Дијалоγοί. Сега, со заедничка согласност а во духот на „теологијата на сестринските цркви”, се оправдува постоењето на Унијата и се бара учество на унијатските цркви во *Дијалоγοί*.

5. Αγ. Γρηγορίου του Παλάμα, том 3; стр. 155
ΠΑΤΕΡΙΚΑΙ ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΓΡΗΓΟΡΙΟΥ, Θεσ/νικη, 1983.
6. На ова место изразот 'полнота на Божество-то' значи само полнота на несоздадената енергија Божја. (Види Ιερομ. Ειρηναίου Μπουλοβιτς, *Το Μυστηριον της εν τη Αγια Τριαδι διακρισεως της θειας ουσιας και ενεργειας κατα τον αγιον Μαρκον Εφεσου τον Ευγενικον* стр. 311, Αναλεκτα Βλαταδων 39, Θεσ/νικη, 1983)..„Според Св.Марко (Ефески) една е Божествената енергија и истовремено многу и различни се Божествените енергии... Сепак, многуте енергии се поистоветуваат (ταυτιζονται) со едната енергија... Едната Божествена енергија се множи единечно (ενικως) и се дели неделливо... Така многуте енергии произлегуваат од едната (енергија) претставувајќи нејзино пројавување (εκφασσεις) и продолжување (προεκτασεις)... И покрај сè, многуте енергии т. е. многуте дарови значат не распарчување, туку различно (ποικιλλουσαν) причестување со едната енергија, т.е. со едната благодат, од страна на многу битија.

- (Иером. Еιρηναίου Μπουλοβίτς, исто, стр. 469)
7. Ιερομ. Ιεροθεου Σ. Βλοχου, *Εκκλησια και εκκλησιαστικο φρονημα*, Ιερα μονης, Γενεθλιου της Θεοτοκου, 1990, стр. 83
  8. И римокатолички богослови ја имаат забележано големата разлика во догмите на верата. Сепак тоа не ги загрижува ниту спречува да го одобрат заемното признавање на црковноста и светотаинската структура меѓу црквите: „Католици и православни ја наоѓаат денес повторно својата длабока поврзаност кон тајната на Црквата и откриваат дека се „сестрински цркви” (*īparaġ. 12*). Тоа секако не значи дека е воспоставено нивното полно единство и заедничарење; сè уште постојат сериозни теолошки разлики коишто допираат суштински области од верата - и коишто претставуваат предмет на нивниот официјален *Теолошки дијалоџ*, кој продолжува меѓу двете цркви. Во секој случај, денес не се наоѓаме во периодот на сотириолошкото исклучување и негирање на светотаинската и црковната структура на другиот.
  9. Μητροπολιτου Μαυροβουνιου και Παραθαλασσιας Αμφιλοχιου Ραντοβίτς *Το Μυστηριον της Αγιας Τριαδος κατα τον Αγιον Γρηγοριον Παλαμαν*, стр. 145, Αναλεκτα Βλαταδων 16, второ издание, Θεσ/νικη 1991.

10. Исто и Αγίου Γρηγορίου Παλαμα,
Λογος αποδεικτικος Α,
Συγγραμματα, том Α, Θεσ/νικη, 1962, стр. 26.
11. Ιερομ. Αθανασιου Μ. Γιεβτιτς
Η Εκκλησιολογια του Αποστολου Παυλου
κατα τον Ιερο Χρισοστομο, стр. 185,
издавач Γρηγορη, Ατινα 1984.
12. Синодите во Константинопол од 1722 г.,
1727 г., 1838 г., 1895 г. и Окружната послани-
ца на четирите Патријарси од Исток и нив-
ните Синоди. На сите овие Синоди е потвр-
дено дека само нашата православна е едната,
Света, Соборна и Апостолска Црква.
(Ιωαννου Καμμη, *Τα Δογματικα και*
Συμβολικα Μνημεια της Ορθοδοξου
Καθολικης Εκκλησιας, том II, 1968).
13. Исто, том I, издание второ, Ατινα 1960,
стр. 419.
14. Μητροπολιτου Μαυροβουνιου και
Παραθαλασσιας Αμφιλοχιου Ραντοβιτς,
исто и ПГ 151, 1339 Д, 1340 Α.
15. Внатре во преградките на римокатолициз-
мот сопостојат две различни еклисиолошки
струи и Ватикан соодветно на различните
насоки и потреби користи две еклисиологии
противречни меѓу себе. И de facto важечката
папоцентрична еклисиологија којашто го
форсира папското првенство на власт како
составен елемент на самата суштина на Црк-

вата и православната евхаристиска Еклисиологија со која се признава дека православната Црква е сестринска Црква која сама од себе ги содржи средствата на благодатта и спасението. Ова како ориентација посебно се почувствува после вториот Ватикански концил, кога на ист ден (21. II. 1964) беа дадени во јавност од тогашниот папа Павле VI два декрета и две различни противречни еклисиолошки перспективи: *Декрејо̄ӣ за икуменизам* со православната евхаристиска Еклисиологија и *Декрејо̄ӣ за катиоличкӣе Исѣочни (Унијатӣски) цркви* со римокатоличката папоцентрична еклисиологија. Сепак, тоа не е патот што води кон воспоставување на единството на двете цркви кога од една страна папскиот *Совет̄ за единсѣво на црквӣе* ја употребува православната Еклисиологија само во теоретските рамки на *Теолошкио̄ӣ дијало̄*, а од друга дипломатските служби на Ватикан ја форсираат папоцентричната еклисиологија и се обидуваат да навлезат во православните земји и систематски да ги ослабат и присвојат помесните православни цркви. (Види Ευαγγελου Δ. Θεοδωρου, *Ρωμαιοκαθολικες εκκλησιολογικες τασεις*, ΕΚΚΛΗΣΙΑ, 1 - 1 /01/1993, стр. 5 - 7 и од истиот *Αντιφασεις της Ρωμαιοκαθολικης πολιτικης*, ΕΚΚΛΗΣΙΑ, 01/02/1993 стр. 49 - 52). Таа

дволичност на Ватикан свој полн израз наоѓа во следниот текст напишан во врска со најновите настани во Романија: „Кога текстот од Баламанд (јуни 1993) на Мешовитата Комисија за Дијалогои меѓу православиите и католиците им препорача заради усогласување со православните да го избегнуваат прибегнувањето кон државните власти и определувањето на имотот на Црквата да биде од страна на верните, тогаш унијатите од Романија прогласија оти не ја признаваат *Пораката од Баламанд*. Можеби така доаѓаат во судир со Рим? Не верувам. И тоа затоа што самиот папа римски ги повика во јануари 1994 сите унијатски епископи во Рим. Но словото што им го упати и што беше објавено во весникот L' Osservatore Romano од 21 јануари 1994 (стр. 5) што се однесува до дијалогот со православните не им дава упатства. А *Пораката од Баламанд* не ја ни спомнува”. (Σεα. Μητροπολίτου Τρανσυλβανίας κ. Απτωνίου Πλαμαδεαλα, *Συγκρονη Ορθοδοξια – Συγκρονος Κοσμος, Προβληματα της συγκρονου Ορθοδοξιας και ειδικα οι σχεσεις αυτης με την Οικουμενικη Κινηση*, ΕΚΚΛΗΣΙΑ бр. 11, 1 - 15 јули 1994, стр. 394 - 396).

16. Постојниот Свет Синод на Православната Црква во Грција до неговата Најбожествена Сесветост Вселенскиот Патријарх, господин

Вартоломеј, испрати синодско писмо во кое *Соοίησιπενιειπιο за Унијапиа од Баламанд* се означува како неприфатливо за православните. Крајот на писмото гласи: „Постојниот Свет Синод на Црквата од Грција текстот за Унијата од Баламанд го смета за неприфатлив од православна гледна точка, како крајно туѓ на вековното Православно Предание и како спротивен на сите решенија донесени од страна на Сеправославните Конференции што се однесуваат на *Дијалогоп* со Римокатоличката црква. Точните оценки за Унијата сочувани овде-онде низ текстот, исчезнуваат во неговата еклесиолошки затемнета основа и стануваат безначајни за *Дијалогоп* и неговата идна перспектива. За ова вреднување на текстот за Унијата, што е потребно заради смирување на совеста на благочестивиот народ Божји на Црквата во Грција, се известува според обичајот и Мајката Црква, за злото да не биде поголемо”.

(ΕΚΚΛΗΣΙΑΣΤΙΚΗ ΑΛΗΘΕΙΑ,

бр. 393, 16 јануари 1995).

17. Αρχιεπισκοπου Αυστραλιας Στυλιανου, *Στο περιθωριο του Διαλογου* (1980 - 1990), издание Δομος 1991, стр. 26
18. π. Γεωργιου Φλωροφσκυ, *Θεματα Ορθοδοξου Θεολογιας*, Αρτος Ζωης, издание второ, Атина 1989, стр. 219.